

БАШОРАТ СУЛТОНЗОДА

*Оташ дар дил-
дил дар оташ*

1 МЕРОСИ МОДАР

Вафо саросема ба ошхона даромад. Чашмони ӯ дастархони дар кунҷ истодаро ҷустанд. ӯ навакак онро дида, сӯяш шитофт ва латтаҳои печидаро мисли пӯсти карам мекушод. Бибияш ин сахар нон пухта буд ва Вафо нақша мекашид, ки пеш аз ба адир рафтаниш якто нон бо худ гирад. ӯ намедонист, ки сафараш чӣ қадар вақт мегирифта бошад. ӯ нонро ба як халтача андохт ва аз хонаи торик баромад. Тамоми баданаш аз ҳаяҷон меларзид. Дасти арақшораш ба кисаи шимаш даромад ва як коғазӣ кӯҳнаро ҳис кард. Он коғаз ягона ганҷи ӯ буд. Ҳангоме ки Вафо ба он даст расонд, рӯзҳои пешинаро ба хотир овард. Фикрҳои ӯ дур мерафтанд. Дили ӯ ба тапиш афтод.

Вафо чор ё панҷсола буд. Одамон синнашро дигар дар ёд надоранд, аммо танҳо дар хотири ҳама ҳаст, ки ӯ хеле майда буд, вақте ки модараш мурд. Чандин рӯз ин зан дар чогаҳаш бо табларза касал хоб буд. Пеш аз вафот модар Вафоро пеши худ хонд ва чиддӣ ба чашмонаш нигоҳ карда, бо овози гирифта ва паст гуфт:

– Вафочон, ту ҳанӯз майда ҳастӣ ва маро фаҳмида наметавонӣ. Бин, дар кашкашак ман барои ту як мактуб дорам. Ин мактуб роҳро сӯи хушбахтӣ нишон медиҳад. Лекин гӯш кун, ба ман ваъда деҳ, ки онро ба ҳеч кас нишон

надихӣ. Бачаам, ин ягона мероси ман ба ту аст, фаҳмидӣ?

Вафо гапи модарашро пурра нафаҳмид, вале садои овозаш ӯро водор кард, ки ин кор барои модар хеле муҳим буд, бинобар ин бо сараш ишора кард, ки аз рӯи гуфти модар амал мекунад.

Охири сухане ки ӯ ба писараш гуфт, ҳамин буд:

– Исо бо ту бод.

Баъд модараш мурд ва хешҳо даромада ба гиря сар карданд.

Вафо ҳама чизи дигарро дар бораи вафоти модараш фаромӯш кард, ва ин хуб буд. Боре ки ин бача бояд мебардошт, барои китфи ӯ хеле гарон буд. ӯ падар надошт ва барои ҳамин бо модараш дар хонаи бобо зиндагӣ мекард. Дар ин рӯзҳои мотам танҳо як чиз дили ӯро бардошта метавонист: ӯ мактуберо, ки модараш дар бораи он гуфта буд, дар кашкашак даруни хонааш ёфт. Дар он бисёр чиз навишта набуд, вале он калимаҳое ки дар коғаз сабт шуда буданд, барои Вафо мисли нишонҳои пурасрор метофтанд. Аммо ба сабаби ваъдае ки ӯ ба модараш дода буд, ӯ метарсид, ки хатро ба ягон одами калонсол нишон диҳад. Майда бошад ҳам, ӯ дар дил мард барин қарор дод, ки то мактаб рафтани хонданро ёд гирифтаниш бояд ин хатчаро пинҳон кунад.

Солҳо мегузаштанд, Вафо бурро хонданро меомӯхт. Чӣ қадар ноумед шуд ӯ, рӯзе ки мактуби модарро хонда тавонист! Бо хати зебои занона навишта шуда буд:

Вафочон, дар ин хат ман ба ту роҳро сӯи хушбахтӣ мефаҳмонам. Ман ин хушбахтиро ёфтаам, вале барои ёфтаниш бисёр мардигарӣ ва сабр даркор аст, бинобар ин то синни дувоздаҳсолагӣ кӯшиши накун, ки онро бичӯӣ. Исо бо ту бод!

Дар тагаш ду хона ва як теппа кашида шуда буданд. Ин тараф, он тараф тирҳо чун роҳнамоҳое ишора мекарданд. Вафо намедонист, ки акнун чӣ кор кунад. Оё вай бояд бо касе дар бораи ин мактуб гап занад? Не, ҳеч гоҳ, ӯ охир ба модар ваъда дода буд-ку.

Рӯзе Вафо хост бо бобояш сӯхбат кунад, лекин акнун вақти ба дарс рафтаниш омад ва ӯ китобхову дафтархояшро чамъ карда, ба сумкаи мактабиаш андохт.

Бачаи ҳамсоя, Тоҳир, дар дарвозаи ҳавлии рӯ ба рӯ ӯро интизор буд. Тоҳири қадпасти дӯсти ҷонии Вафо буд. Онҳо ҳама розҳоро ба ҳамдигар мегуфтанд, не, қариб ки ҳама розҳоро. Дар бораи мактуби модараш Вафо ба Тоҳир ҳеч чиз нагуфта буд. Аз хурдӣ онҳо

ҳамеша бо ҳам вақт мегузaronиданд ва дар мактаб дар як парта менишастанд. Ҳар рӯз онҳо дар танаффуси саҳарӣ дар майдони мактаб бо дӯстон бозӣ мекарданд. Дами тӯбе ки доштанд, кайҳо баромада буд ва он бештар ба як пораи чарм монандӣ дошт. Лекин кӯдакон бо ҳаваси том аз пушти ин чиз медавиданд.

Дар он рӯз ҳангоми бозӣ ҳамсинфашон Ойбек Тоҳирро саҳт тела дод ва ӯ афтида, зонуяшро зад. Бо доди баланд ӯ ба замин ғалтид ва зонуяшро бо дастон нигоҳ дошта, ба баданаш кашид. Ӯ дар чояш хобида, оҳиста гиря мекард. Вафо хашмгин шуд. Ӯ дид, ки Ойбек беинсофона дӯсташро тела дод.

– Эй Ойбек, ҳушёрӣ? – фарёд кард ӯ.

Онҳо дар як синф мехонданд, аммо Ойбек аз ӯ се сол калон буд.

– Ба ту чӣ намефорад? – пурсид Ойбек ва сандуқи синаро дам карда, дар пеши Вафо истод. Чашмонаш ҳавобаландона ӯро сар то по аз назар гузарониданд. Вафо бошад худро назди ин бача тамоман хурд хис мекард, вале рашк барои дӯсташ ба ӯ чуръат меод, ки ҷавоб диҳад:

– Ман дидам, ки ту Тоҳирро задӣ.

– Хомӯш бош! Ман бо сағирагон гап намезанам, — Ойбек ҳар як калимаро бо овози баланд ба забон овард ва лабханди бераҳмона кард.

Тоҳир дид, ки Вафо сӯи бачаи калон қадам зада дастонашро чун мушт ҷафс мекард. Ӯ

медонист, ки зӯри Вафо ҳеч гоҳ намерасад, ки Ойбекро дар занозанӣ шикаст диҳад, бинобар ин лангида пеши дӯсташ омад ва ўро ором карда гуфт:

– Вафо, ҳеч гап нест. Аҳволи ман хуб аст. Биё рафтем, ба ман футболбозӣ дигар намефорад.

Як лаҳза Ойбек ва Вафо ба ҳамдигар нигоҳ карданд. Чашмони Вафо ўро гӯё халониданд. Ў бо кинаи том ба бача назар дӯхт ва туф карда гуфт:

– Ба ман инро дигар нагу!

Дар он ҳангом мушти Ойбек пеш рафта, манаҳи Вафоро зад. Ў дарҳол ба қафо афтид. Бачаи калон худро болои ӯ партофт ва онҳо дастбагиребон шуда, дар майдон ин сӯ-он сӯ ғелиданд. Бачагони бисёр чамъ шуданд ва дар гирди ин ду душман истода, баъзе «Вафо, Вафо» ва баъзе «Ойбек, Ойбек» гӯён дод мезаданд. Вафо ду-се бор саҳт Ойбекро бо мушт зад, вале ӯ аз мухолифи тангчашмаш сустрар буд ва чанд бор шатта хӯрд. Бо дастонаш рӯяшро паноҳ медод. Ў гармие дар пешонааш ҳис кард, ки ба даҳонаш қатра-қатра рехт ва ӯ фаҳмид, ки хуншор шудааст. Агар муаллимаш онҳоро дар ин лаҳза ҷудо намекард, гуфтан намешуд, ки бо Вафо чӣ мешуд. Муаллим Миралиев бо ҳар ду дасташ онҳоро аз гиребонашон дошта аз ҳам ҷудо кард. Онҳо нафастанг шуда, бо нафрати том ба ҳамдигар назар медӯхтанд. Муаллим хашмгин шуда, ба онҳо дод зад:

– Ҳамдигарро куштаниед? Ин ҷо мактаб аст. Ҳоло бо падаронатон гап мезанам!

Ойбек бо табассуми қаноатманд ба Вафо назар андохт. Вафо сарашро шармгинона поён фурувард ва танҳо дардро ҳис мекард, дарди ҷисмонӣ ва боз саҳттар - дарди ҷонӣ.

Бобои Вафо сӯи адир рафта буд. Ў дар он ҷо як замин дошт ва онро обод карда буд. Вафо дар пеши хонаи бобояш менишаст ва интизори мӯйсафед буд. Ў ба худ гуфт, ки бояд аз бобояш баъзе чизҳоро фаҳмад. Дар каллаи ин бачаяк ногаҳон саволҳои бисёр пайдо шуданд. Вафо даҳ бор ҷояшро иваз мекард ва чашмонаш уфукро мечустанд. Ҳаво салқинтар шудан гирифт ва оҳиста-оҳиста аз хонаҳои ҳамсоя кӯдакон баромадан гирифтанд. Дар муддати кӯтоҳ кӯча пур аз овози хандаи бачагон буд. Одатан Вафо аз ҷону дил бо кӯдакони ҳамсоя бозӣ мекард, вале имрӯз ин тавр набуд.

– Эй Вафо, биё! – ҷег зад Тоҳир.

Вафо табассум карда, дастҳояшро ба кисаҳо андохт ва сарашро ҷунбонд.

– Вафо, ба ту чӣ шуд? Биё, бо мо бозӣ кун, – даъват кард додари Тоҳир.

– Ҳеч гап нест. Ман ҳамту бозӣ кардан намехоҳам, – ҷавоб дод Вафо ва бо пояш як сангчаро зад.

Дар пешони Вафо ҳанӯз пахтаи бо лейко-

пластир часпонда дар бораи чанге ки \bar{y} бо Ойбек чанд рӯз пеш дошт, гувоҳӣ меод. Фикрҳои Вафо \bar{u} ро хеле дур бурданд. Кошки бобояш зудтар ба хона меомад. \bar{U} нафаҳмид, ки чӣ хел пойҳояш \bar{u} ро оҳиста-оҳиста тарафи роҳ \bar{s} и адир бурданд. Як \bar{k} ча поёнтар мағоза буд. Вафо дар пеши он истода, чизҳои барои фуруш мондари тамошо мекард. Дар қуттичаҳо сақич, вазелин, кубики булён, қурут, сӯзанакҳо ва бисёр чизҳои дигар бо тартиб монда буданд.

– Ягон чиз харидани ҳастӣ, бачаам?

Вафо як қадам қафо часта, истод ва ба фурушанда нигоҳ кард.

– Эй Вафо, оё ту тарсончакӣ? – пурсид он мард оромона.

Ҳа, Вафо тарсид, чунки \bar{y} на дар бораи чизҳои дар болои миз истода фикр мекард, балки андешаҳои гирди модараш ва саргузашти \bar{y} давр мезаданд. Бинобар ин \bar{y} интизор набуд, ки касе бо \bar{y} гап занад.

Вафо боз ба гуфтор омада, фаҳмонд:

– Акаи Фирдавс, ман ҳеч чиз харидани нестам.

– Қавоқҳоят овезон. Ин хуб нест. Дар синни ту бача бояд ин тавр чиддӣ фикр накунад. Барои чӣ бо дигарон бозӣ намекуни? – хавотиромез пурсид \bar{y} .

– Ман...ман...ана, бобоям омад, – Вафо оҳ кашид ва зуд \bar{s} и мӯйсафед шитофт.

– Бачаам, чӣ хелӣ? – Бобои Вафо наберааш-

ро бо як даст ба оғӯш кашид. Дар дасти дигар досашро нигоҳ меод. Дар пешонии аз офтоб сиёҳшудааш қатраҳои арақ пайдо шуда буданд.

– Бобочон, шумо камтарак вақт доред? – бетоқатона пурсид Вафо.

Бобояш хандида, дасташро ҷунбонд.

– Э, э, имкон деҳ, ки аввал ба хона расам, майлаш?

Вафо чуқур нафас кашид. Бе ягон гапи дигар онҳо ба ҳавлӣ расиданд. Бобо дасту рӯяшро шуст ва нон хӯрд. Вафо намедонист, ки аз ҳаяҷон чӣ кор кунад. Бибияш аллакай як бор вайро огоҳ кард, ки ин \bar{s} -он \bar{s} надавад. Ҳангоме Вафо гумон кард, ки дигар худро дошта наметавонад, бобо аз хона баромада, пеши \bar{y} расид ва онҳо якҷоя болои кат нишастанд. Вафо ин катро хеле дӯст меод. Ба \bar{y} нақл карда буданд, ки худи бобо он катро сохта буд, вақте \bar{y} бибиро ба занӣ гирифта буд. Аз се тараф тоқҳо катро аз офтоб паноҳ дода, бом шуданд ва дар тобистон ягона ҷои салқин зери ин тоқҳо буд.

– Бобочон, мумкин савол диҳам?

– Ҳа, чиро доништан мехоҳӣ? – Бобо аз ҳаяҷони наберааш огоҳ шуда, кунҷков гардид.

Вафо он саволро, ки тамоми рӯз дар дилаш буд, ба забон овард:

– Модари ман чӣ хел одам буд?

Бобо ин саволро интизор набуд ва чашмонаш кулӯла шуданду қошҳои ба боло рафтанд. \bar{U} ба хоки замин нигоҳ кард, гӯё ки ҷавобашро

дар он чо ёфта метавонист. Лабҳои мӯйсафед бо овоз чунбиданд. Маълум буд, ки ӯ калимаҳоро мекобад.

– Модарат одами бисёр хуб буд, – ҳамаи он чизеро ки гуфтан мехост, чамъбаст кард мӯйсафед.

– Вай хушбахт буд? – пурсид Вафо.

– Хушбахт? – андешид марди калонсол ва бо рӯи шахшуда ба таври чиддӣ гуфт:

– Ҳа, ба фикри ман, вай хушбахт буд.

Бача ҳар як калимаи бобояшро дар дилаш нигоҳ дошт.

– Вай барои чӣ мурд? – Вафо намедонист, оё ҳақ дошт чунин савол диҳад ё не. Чандин сол дар хонаи бобо номи модар дигар ба даҳон гирифта намешуд. Вале ӯ мехост ҳамаашро дар бораи модари худ фаҳмад.

– Вай касал шуду чон дод. Худо ин хел хост, – ба таври кӯтоҳ ҷавоб дод бобо ва чашмони ӯ худ ба худ сӯи осмон нигаристанд.

– Барои чӣ? – Вафо бо ин ҷавоб розӣ нашуда, чуқуртар фаҳмидан хост.

– Барои чӣ? – бо овози хиррӣ такрор кард мӯйсафед, – э бачаам, эҳтиёт шав! Худо медонад, ки ӯ барои чӣ чони касеро мегирад.

Вафо хомӯш шуд ва ба як парранда, ки дар ҳаво парвоз дошт, нигоҳ мекард.

– Бобочон, падарам ҳам аз он сабаб мурд, ки Худо хост? – савол дод ӯ.

Бобо садое баровард, гӯе ки як луқмаи нон

дар гулӯяш руст монда буд. Бо овози паст мард оҳиста гуфт:

– Мумкин.

Вафо ногаҳон пурсид:

– Исо кист?

– Исо? – ҳайрон монда гуфт бобо, – Исо пайғамбар аст.

– Ӯ дар кучо зиндагӣ мекунад? – фаҳмидан хост Вафо. Модараш пеш аз мурданаҳ гуфт, ки Исо бо ӯст ва боз дар хат чунин навишт, лекин то ҳол бо ӯ шинос нашуда буд. Набошад, хонаи ӯро ёфтанд даркор аст.

– Вафочон, Исо ду ҳазор сол пеш дар ин дунё зиндагӣ мекард, – шарҳ дод мӯйсафед.

– Ду ҳазор сол пеш? Лекин ин номумкин аст! Ӯ бояд ҳоло зинда бошад, – эътироз намуд Вафо.

Бобо бо сараш ишора кард, ки сӯхбат барои вай анҷом ёфт. Ӯ нахост бо набераи ҷонияш баҳс кунад.

– Биё, молро дидан лозим аст. Бо хар ба обкашӣ рафтӣ? – мавзӯро сӯи дигар тараф бурда, бобо кори бачаро тафтиш кард.

Вафо парешонҳолона сӯи хар рафт ва онро ба тарафи ҷои сералаф кашид. Вақте ки ӯ обдонҳои хонаро аз об пур мекард, хушаш бо фикрҳои дигар банд буд. «Барои чӣ дар бораи модарам гап намезананд? Барои чӣ дар бораи вафоти падарам ҳеҷ чиз намегӯянд? Чӣ гуна метавонад Исо, ки ду ҳазор сол пеш зиндагӣ

мекард, имрӯз бо ман бошад?» Танҳо ҳангоми дод задани бибияш ӯ ба худ омад.

– Вафо, роҳро лой кардӣ! Чашмонатро ҳангоми кор карданат кушо! – сарзаниш кард кампир. Обдонҳои оҳанин лабрез шуданд ва об ба замин рехт. Вафо бахшиш пурсид, дар дилаш бошад боре мисли санг фишор меовард.

Рӯзе Вафо дар синфхона тахтаи синфро тоза мекард. Муаллим Миралиев ҳама кӯдакони ба берун фиристод ва ӯ танҳо монд. Баногоҳ дар кушода шуд ва Ойбек пуштнокӣ даромад. Нигоҳаш ба тарафи партаҳо буд ва ӯ Вафоро намедид. Ӯ оҳиста ба назди ҷевони дар кунҷи хона истода болои ангуштҳои пой қадам зад ва дари ҷевонро кушод. Аз намуди талаба маълум буд, ки ӯ кори ноҳубе карда истода буд. Вафо бо даҳони кушода ӯро тамошо мекард. Ойбек даруни ҷевон даст-дасткунон чизеро чувт.

– Ана, ёфтам, – бо тантана ба худ гуфт ӯ ва пули коғазиро ба даст гирифт. Айнан дар ҳамин лаҳза Вафо атса зад. Тарсида Ойбек тоб хӯрд ва пулро дар кафи даст пушти худ пинҳон кард.

– Эй сағира, дар ин ҷо чӣ кор мекуни?

– Инро аз ту пурсидани будам! – бо ҳамон садои душманона ҷавоб дод Вафо.

– Кори ту набошад! Вой ба ҳоли ту, агар ягон чизро ба Миралиев гӯӣ! – таҳдид кард Ойбек.

Вафо як лаҳза фикр кард. Не, ӯ хабаркаш будан намехост, лекин низ намехост, ки Ойбек фикр кунад, ки ӯ аз мушташ метарсад, ҳарчанд ӯ дар ҳақиқат метарсид.

– Ман аз ту наметарсам. Агар нисфи пулро ба ман диҳӣ, ман хомӯш мемонам, – пешниҳод кард ӯ.

Ойбек дудила шуда, ӯро бо нигоҳаш санчид.

– Оё ба ростӣ хомӯш мемонӣ?

– Ба Худо! – ваъда дод Вафо ва чашмонашро порсоёна пӯшид.

– Майлаш, ана, нимаширо гир, – Ойбек ба ӯ бо нафрат се сомони дароз кард.

– Эй, кани, дар дасти дигарӣ чанд пул дорӣ? – бо шубҳа савол дод Вафо. Ойбек оҳиста мушти чапашро кушод.

– Ман инро медонистам! Ту ба ман ду сомон кам додӣ. Ҳамагӣ даҳ сомон буд-ку!

Садои занг шуд.

– Майлаш, мана бигир, – гуфт Ойбек, саросема пулро ба кафи дасти душманаш монд ва берун давид.

Вафо тахтаи синфро шитобкунон то охир тоза кард. Пулро, ки аз ҳамсинфаш гирифта буд, таги сатили ахлот монд. Як ҳисси ғалабанок ӯро фаро гирифт.

Каме пас бо ғавғо талабагон ба синфхона даромаданд. Муаллим назди миз рафт ва нишаст. Дарс мисли ҳамеша гузашт – то даме ки Миралиев чашмонашро бардошт ва дари

чевонрокушодадид. Бо қавоқҳои гирифта назди чевон рафт. Вафо ва Ойбек каллаҳояшонро аз навиштан тез бардошта ба ҳамдигар нигоҳ карданд. Дили Вафо саҳт тапидан гирифт. Агар муаллим акнун набудани пулро фаҳмад... Бо ғичиррос табақи дигари чевон кушода шуд. Мард ҳама рафҳоро аз боло то поён аз назар гузаронд ва дар охир ба тарафи синф тоб хӯрда, ба бачагон гуфт:

– Росташиро ғӯед, кӣ пули маро гирифт?

Талабагон аз ин хабар ҳайрон монда, ғур-ғур мекарданд. Ногаҳон як духтар хеста ҷавоб дод:

– Муаллим, дар вақти танаффус танҳо Вафо дар синфхона буд. Вафо чашмонаширо пӯшид. Оё ин духтар хомӯш нишаста натавонист?

– Вафо, ту чӣ мегӯӣ? – пурсид муаллим ва чил ҷуфти чашмон ба ӯ назар андохтанд.

Вафо оромона аз ҷояш хеста рост гуфт:

– Муаллим, Ойбек пуштнокӣ ба синфхона даромада, ба тарафи чевон рафт ва пули шуморо дуздид! Маро дар ин вақт надид.

Ойбек аз ҷояш ҷаҳид.

– Дурӯғ! Ҳамааш дурӯғ! Ман надаромада будам! – инкор кард ӯ.

Назаре ки ӯ ба тарафи Вафо андохт тир барин тез буд. Аз тарс овози Вафо ларзид:

– Не, ин ҳақиқат аст.

Як бача аз партаи қафо тасдиқ карда гуфт:

– Рост, дар нисфи танаффус Ойбек дар берун набуд. Ман дидам, ки ӯ ба синфхона даромад.

Ойбек ҳис кард, ки ба ӯ дигар ҳеч кас бовар намекунад. Миралиев назди талабааш омад ва сӯяш қафи дасти худро кушод.

– Пулро ба ман деҳ, – фармон дод муаллим.

Ойбек панҷ сомониро аз кисааш баровард ва онро сархамона ба роҳбараш дод.

– Панҷ сомони дигар кучоянд? – савол дод Миралиев бетоқатона.

Ойбек сарашро бардошта, бо тантана гуфт:

– Вафо панҷ сомони дигарро гирифт!

Муаллим акнун рӯй гардонд ва ба чашмони Вафо нигарист. Вафо сурх нашуд. Ӯ кайҳо ёд гирифта буд, ки бе сурх шудан дурӯғ ғӯяд, бинобар ин оромона ҷавоб дод:

– Муаллим, агар шумо хоҳед, метавонед кисаҳои маро чаппа кунед. Ягон тин аз кисаам намеафтад. Ба Худо, Ойбек инро бофт!

– Майлаш, Сулаймон, Ҷамшед, кисаҳо ва сумкаи Вафоро кобед! – фармон дод муаллим.

Ин ду бача итоаткорона хестанд ва ҳама чизи Вафоро кофтанд, вале бефоида. Роҳбари синф боз ба Ойбек нигоҳ карда, ҷиддӣ гуфт:

– Ойбек, ту ба ман панҷ сомони қарздор мешавӣ!

Вафо худро хеле доно гирифт ва аз доноии худ розӣ буд ва то охири дарс қариб ором нишаста натавонист. То тамом шудани дарс вақт ба Вафо як абадият менамуд. Ӯ бо шунидани садои занг аз ҷояш ҷаста шитобон аз синф баромад.

– Муаллим, – пурсид ӯ, – оё сатилро назди

фаррош барам?

Миралиев дафтархоро аз назар гузаронида, парешонҳолона бо розигӣ сарашро чунбонд. Ҳеҷ кас надид, ки чӣ хел Вафо аз таги сатил пулро гирифта, ба кисааш андохт. Бо сатил дар як даст назди фаррош давид, борашро супурд ва гурехт. Ҳатто дӯсти худ Тоҳирро интизор нашуд. Ӯ медонист, ки Ойбек ҳоло қасос мегирад. Лекин имрӯз не, имрӯз Вафо аз хурсандие ки дар дилаш дошт, хост сер шавад. Аз мактаб дуртар шуда, қадамашро оҳистатар кард ва ба фикр афтид. «*Чӣ хел, ки кардам, хуб буд-ку. На танҳо душмани ҷониямро шармсор кардам, боз панҷ сомонро ба даст овардам*», – фикр кард ӯ. Ногаҳон як овоз дар дили ӯ гуфт: «*Ту дузд ҳастӣ!*» Аммо ӯ ин овозро зуд хомӯш карда, ба худ гуфт: «*Ойбек дуздӣ кард, охир. Ман не. Ман танҳо он чизеро, ки ҳаққи вай набуд, гирифтам-ку*». Боз овозе ба ӯ гуфт: «*Ту дурӯғ гуфтӣ. Нисфи пулро дар ҳақиқат ту гирифтӣ, Вафо*». Вафо сарашро чунбонд, то ин фикрро аз каллааш дур кунад. «*Не, айби ҳудаиш, агар вай ба душманаш бовар кунад*». Овоз боз ӯро гуноҳкор карда, гуфт: «*Ту ду бор номи Худоро ба забон гирифтӣ, Вафо, вале аз Ӯ натарсидӣ!*» Вафо меларзид. Не, тамом! Ин гуна фикрҳо ба ӯ даркор набуданд. Ойбек душмани ӯ аст ва ин ҳамту қасосгирӣ буду бас. Ӯ дар бораи Худо ҳоло фикр кардан намехост ва ҳучумҳои вичдонашро қатъиян пахш менамуд. Вафо

ҳоло меандешид, ки бо ин пул чӣ харад. Онро якбора сарф кардан лозим нест, вагарна шояд касе сарфаҳм меравад.

☆

Саҳарӣ Вафо аз хоб бедор шуд. Чашмони ӯ хоболудона ба девори сафед нигоҳ карданд. Оҳиста бача ба худ омад ва часта аз чогаҳаш хест. «*Имрӯз зодрузам. Ман акнун дувоздаҳсола шудаам!*» – фикр кард ӯ. Як хисси шодӣ ӯро фаро гирифт. Ӯ аз хона баромад. Бибияш дар пеши танӯр истода, нон мепухт. Бобо пеши сағ хӯрок монд. Офтоб дар осмон дурахшид ва нури зебои саҳарӣ бар дарахтон партавафшон шуд. Меваҳояшон шоҳаҳоро то ба замин поён кашида буданд. Рӯз мисли рӯзҳои дигар буд, лекин на барои Вафо. Ӯ шод буд, ки таътили тобигона сар шуда буд ва ба мактаб рафтаниш даркор набуд. Аз надидани Ойбек боз шодтар гашт.

– Хестӣ? – пурсид бобо, – аз дарё об биёр. Бачаам, ана хар туро аллакай интизор аст.

Вафо корҳои ҳаррӯзаро ба ҷо меовард ва бетоқатона вақти гармии баъди нисфирӯзиро интизор буд. Он вақт ҳама одамон дам мегирифтанд. Дар он хангом Вафо оҳиста аз хона баромада метавонист.

Соатҳо дер гузаштанд ва акнун лаҳзае расид, ки ӯ нонро аз ошхона ба халтачааш андохту равона шуд. Рӯзи гузашта боз ва боз хати

модарашро мехонд. Ду хона ва як теппа дар он кашида шуда буданд. Болои хонаи яқум “хонаи бобо” ва дар паҳлӯияш “калиди хона” навишта шуда буд. Вафо тахмин намуд, ки калидро бо худ гирифта ба хонаи дуюм равад. Дар болои он хона “мактаб” навишта шуда буд. Як тир сӯи теппа ишора мекард. Набошад, ӯ бояд бо калид тарафи теппаи пушти мактаб равад. Лекин дар он ҷо чӣ? Адир аз мактаб дур буд ва чӣ тавр ӯ метавонист дар он ҷо чизеро ёбад? Ва калиди хона барои чӣ даркор шуд?

Дуто ё сето ишораи дигар дар варақ ба Вафо нофаҳмо тофтанд, вале ӯ бо умед ба роҳ баромад. Дар халтааш ӯ якто нон, калиди хона ва дар кисааш қоғази аҷоибро дошт. Дар кӯча одам набуд. Тамоми деҳа хоб барин буд. Ҳатто овози паррандагон набуд.

Пойҳояш Вафоро зуд сӯи бинои мактаб бурданд. Ӯ аз он иморат гузашта, ба тарафи адир равона шуд. Ҳангоми роҳ рафтаниаш хати модарро бароварда, боз ва боз хонд. Як нишон барои ӯ муаммо буд, ва мушкили дар ин буд, ки онро ба ҳеч кас бояд нишон наметод. Чор тир сӯи ҳар самт нишон медоданд ва дар мобайн як доира буд. Вафо дар ин бора хеле андешид. Ногаҳон ӯ фаҳмид: Агар одам то нӯги теппа барояд, ӯ танҳо аз як ҷои муайян сӯи ҳама тараф нигоҳ карда метавонад. Ӯ бо бобо чанд сол пеш як бор ба он ҷо рафта буд. Ҳам деҳаи ҳамсоя дар шимол, ҳам шаҳраки дар шарқ истода, ҳам

водии холи дар ғарб ва ҳам деҳаи Вафоро аз он ҷо дидан мумкин буд. Набошад, ӯ бояд то нӯги кӯҳ барояд ва доира ишораест, ки дар он ҷо ӯ хушбахтиро меёбад.

Бо шавқи том ӯ роҳ мепаймуд. Офтоб бераҳмона аз осмон медурахшид ва ягон сояе набуд, ки сафарашро сабуктар кунад. Ними роҳ ӯ монда шуда, таги як хорбуттаи камбарг аз гарми каме паноҳ ёфт. Бача ба қафо нигоҳ кард. Бинои мактаб танҳо як нуқта дар манзара гашт ва ӯ хонаи худро дар пушташ дида натавонист. Ҳаво аз гарми меларзид. На шамоле буд, ки шуввас кунад, на паррандае буд, ки суруд хонад. Танҳо хомӯшии том бачаро ихота намуд. Лабҳои Вафо хушк шуданд, арақ аз ҳар ду тарафи рӯяш чорӣ мешуд. Ӯ бо остинаш пешонаашро пок кард ва чуқур оҳ кашид. Соат чанд шуда бошад? Ӯ наметодист. Мумкин се ё чор соат гузаштааст. Ба ҳар ҳол ҳанӯз биби хавотир шуда ӯро дар ҳар ҷо мекофт.

Ӯ дар ин лаҳза аз худ дигар напурсид, ки хушбахтие ки модараш барои вай пинҳон карда буд, чӣ бошад. Ин савол чандин сол дар сараш буд ва ӯ ҷавобашро наёфта буд. Акнун ӯ танҳо сӯи нӯги теппа нигариста, пазмони он шуд ва ба худ савол дод, ки кай ба он ҷо мерасида бошад. Халтаашро кушода, нонро гирифт ва шикаст. Ӯ бисёр гурусна монд ва якбора нимашро хӯрд. «Оё бобо ва биби зик шуданд, ки ман нестам?» – доништан хост Вафо. Ӯ бояд зудтар ба мақсадаш

расад, вагарна лозим меояд, ки дар торикӣ ба деҳа баргардад – ва ӯ инро ҳеҷ намехост. Дар ин ҷо шабона ҳар гуна ҳайвонот мегарданд.

Ҷ халтаашро бардошта, аз паноҳгоҳаш баромада, боз роҳакӣ шуд. Пойҳояш аввал ба Вафо итоат кардан нахоистанд ва бача ба васвасае дучор шуд, ки боз шинад. Не, – ӯ бояд худро маҷбур кунад, чунки мероси модараш, хушбахтӣ, дар пеш аст. Ба зонуҳои ларзон нигоҳ накарда, Вафо ба теппа баромадан гирифт. Роҳ дигар набуд. Дар ин ҷо ба воситаи як шохи бутта худро боло мекашид, дар он ҷо як харсанг барои пой вай зина мешуд. Чандин бор ӯ мелағжид ва хок дар таги кафшаш ба поён мерехт.

Рӯяш олуда ва куртааш аз арақ тап-гар шуд. Дар охир ӯ ба болои теппа расид. Монда шуда бошад ҳам, акнун Вафо бо қуввати охири, ғалтону хезон сӯи мақсадаш давид. Аввал хато карда, ба ҷои нодуруст шитофт ва маҷбур шуд, ки давр зада, ба нуқтаи муайян расад.

Бо ҳисси қахрамонона бо дастонаш камари худро нигоҳ дошта, дар болои як харсанг истод ва ба чор тараф назар андохт. Дар ин ҷои беодам ӯ худро хушбахт ҳис мекард. Офтоб тарафи ғарб ҳамид ва шамоли салқин вазид. Ҳама азобу мушкилӣ фаромӯш шуданд.

Ҷ мактубро аз кисааш баровард ва дид, ки фикрҳои вай рост баромаданд. Лекин акнун чӣ? Ягон ишораи дигар дар қоғаз набуд, ки ба ӯ

ёрдам диҳад. «Дар халтаам калиди хона ҳаст. Бо ин чӣ кунам?» – фикр кард Вафо.

– Агар калид бошад, қуфл бояд низ бошад – ку! – бо овози баланд гуфт ӯ.

Вале дар ин дашт қуфле кучо буда метавонист? Дар ин ҷо на даре, на хонае ҳаст. Ҷ аз кӯҳпора фуromaда каме ин тараф-он тараф гашт. Ягона чизе ки вай дид, харсанги калон буд, ки дар офтоби фурумерафта чило меод. Ногоҳ рӯи Вафо равшан шуд ва лабҳояш хандиданд. Бо хурсандӣ ба худ гуфт: «Албатта! Қуфл на танҳо калидони дар аст! Ин калид танҳо ишораест! Бобоям чӣ хел мегӯяд? “Набинӣ, к-аз ин қуфли зарринкалид, зи торикӣ оранд ҷавҳар навид”. Ин байти шеъри Низомӣ аст. Маънояш ҳамин, ки дар равшанӣ ҳама чиз бояд намоён мешуд. Қуфли зарринкалид осмону офтоб аст ва ба кучое ки офтоб медурахшад, ҳамонро равшан мекунад! Набошад, дар он ҷо мероси модарам ниҳон аст». Чашмонаш зуд ба харсанги дурахшанда нигаристанд. Ганҷ дар кучо буда метавонист? Болои санг шикоф ё рахнае набуд, ки дар он чизеро пинҳон кардан мешуда бошад. Дар тарафи дигараш чӣ? Гирди кӯҳпора хорбуттаҳо буданд, ки чандин солҳо решаҳояшонро давонида буданд. Дастаи Вафо ҷои холиро кофт ва чанд бор ба пойҳояш хор халид. Миёнашро ҳам карда, ӯ ногаҳон як чизи печидаро дид. Ангуштҳояш ба он ба зӯр расиданд. Оҳиста-оҳиста чизеро ба шакли

куттиё ламс кард ва онро кашида баровард. Вафо дар даст чизеро дошт, ки бо латгаи пӯсида баста буд. Намудаш ин тавр безеб буд, ки ӯ аз худ пурсид, магар ин ҳақиқатан он ганҷ буда метавонист, ки модар ба ӯ мерос гузошта буд? Аммо як овоз дили бачаро ором кард, ки ҳамин печидаро чандин сол пеш дастӣ модар таги харсанг монда буд.

ӯ ба замин нишаст ва матоъро кушодан гирифт. Як қоғазӣ газета намоён шуд ва ӯ онро бесаброна канд. Акнун як китоби ҳаҷмкалон баромад. Бо ҳарфҳои хушрӯ дар муқовааш “Китоби Муқаддас ба воситаи суратҳо” навишта шуда буд. Бача камтар варақ зад, суратҳоро тамошо карду ҳайрон монд. Шояд ягон чизи дигар дар латга буд, ки ӯ надид. Вай латгаи бенамудро бардошт ва таконид, инчунин газетаро низ. Ҳеч чиз нест, тамом – танҳо ҳамин китобу бас. Вафо ба ин бовар кардан намехост. Бо овози гирифта ва ашк дар чашм аз маъюсӣ ва азобе ки кашида буд, гириякунон гуфт:

– Очачон, нахонд ки барои ман ягон чизи дигар намонда бошед! Ин қадар солҳо ман интизор будам ва акнун барои ман танҳо як китоб доред! – Дилаш реш-реш ва оби чашмаш чорӣ шуд.

ӯ дар ёд надошт, ки чӣ қадар вақт ӯ ин тавр дар замин зону зада нишаста буд. Ҳангоми ором шуданаш Вафо худро дошт ва фикр кард: «Агар модарам ин китобро роҳ сӯи хушбахтӣ номида бошад, набошад дар даруни худи ҳамин

китоб бояд он хушбахтиро ёбам! Вале барои чӣ китобро ҳаҷму ба дастӣ бобо надод? ӯ метавонист озодона онро ба ман диҳад, охир. Барои чӣ ин қадар ташивиш ва розҳо?» Ин ҳақиқат ӯро водор кард, ки беҳтараш китобро ба бобояш нишон надихад.

Вафо дигар надонист, ки чӣ тавр пойҳояш ӯро ба хона оварданд. Ҳангоме ки ӯ ба дарвозаи хонаи бобо расид, атрофро аллақай торикии том фаро гирифта буд. Ин тавр хуб буд. Ҳамсояҳо ба ҳар ҳол аз ӯ мепурсиданд, ки бо ӯ чӣ шуд. Рӯяш ва бозуҳояш аз чангу ғубор, арақу ашкҳо тамоман чиркин буданд. Дар нимторики назди чароғи пеши дари хона шакли хамидаи бибияш пайдо шуд. Биби намедонист, ки ё аз хурсандӣ ӯро ба оғӯш кашад ё ӯро бо химчак занад. Дар охир танҳо савол дод:

– Вафо, дар кучо будӣ? Бевақт шудааст ва бобоят маҷбур шуд, ки ҳама корро худаш танҳо кунад.

– Бубахшед, бибиҷон. Ман ба адир рафта будам, – бе дурӯғ гуфт Вафо.

– Дар он ҷо чӣ кор кардӣ? – асабонӣ шуда, пурсид биби.

Бача даҳонашро кушоду қариб буд, ки дар бораи мероси модараш нақл кунад, вале як овози дарунӣ ӯро боздошт, ки розро фош кунад. Бинобар ин ба таври номаълум ҷавоб дод:

– Ҳаҷму рафтаам, бибиҷон. Маро бубахшед. Ин кор дигар такрор намешавад.

Дар дасти вай ногаҳон халта гӯё даргирифт. Чӣ мешавад, агар бибияш акнун халтаашро бо китоб гирад? Зудтар бояд китобро пинҳон кунад. Ӯ аллакай медонист, ки вайро дар кучо мемонад. Бибӣ тамоми афти Вафоро аз назар гузаронид. Шояд олуда буданаш сабаб шуд, ки ӯ ба халта диққат наметод.

– Тез рав, дасту рӯятро шӯй ва либосатро иваз кун! – фармон дод кампир.

Вафо «майлаш» гуфта, аз пеши бибӣ гузашта рафт. Вафо монда шуда буд ва барои китобро варақ задан дигар қувват надошт. Илова ба ин, бибӣ намомонд, ки ӯ шамъеро аз сандуқ гирад.

Аз саргузашти имрӯза ӯ беқувватона ба чогаҳаш афтид. Пеш аз чашм пӯшиданаш танҳо як фикр дар каллааш давр мезад: «*Ман ин китобро мехонам ва роҳро сӯи хушбахтӣ меёбам*».

2 СИРРИ ВАФО

Рӯзҳо мегузаштанд ва дар ҳар лаҳзаи бекорӣ Вафо китобашро аз анбор мегирифту мехонд. Ӯ дар саҳифаҳои аввал хонд, ки Худо заминро осмонро офарид. Вале ӯ низ хонд, ки якум одамон Ҳазрати Одаму Бибии Ҳавво гуноҳ карданд ва Худо онҳоро аз боғашон пеш кард. Баъд саргузашти пайғамбаронро хонд, ки номхояшонро ӯ аз даҳони калонсолон шунида буд: Нӯҳ, Иброҳим, Юсуф, Мусо. Онҳо ҳама

мardоне буданд, ки бо Худо мисли дӯст наздик буданд. Ҳангоми хонданаш чандин бор Вафо орзу мекард, ки кошки ҳанӯз ин тавр мебуд. Чӣ тавр ӯ мехост бо Худо гап занад! Лекин мумкин Худо танҳо бо ин бузургони онвақта сӯхбат мекард. Вафо кист, ки Худо бо ӯ гап занад! Ин фикрҳо ӯро нороҳат сохтанд, чунки ӯ фаҳмид, ки Худо аз ӯ дур ва барояш дастнорас аст.

Гарчанде ки Вафо дар бораи китобаш ба бобо ҳеч чиз намегуфт, ба ӯ оиди дин савол медод. Бобо дар он вақт чунон ба ӯ нигоҳ мекард, ки наберааш қариб ки метарсид.

Якуми сентябр наздик омад ва Вафо ба синфи ҳафтум дохил шуд. Тоҳир сумкааш дар китф дӯсташро назди дарвозаи бобои Вафо интизор буд.

– Вафо, тез-тез биё. Агар тезтар наҷунбӣ, мо ба занги якум дер мекунем ва аллакай дар рӯзи якум ҷазо мебинем!

Вафо ду-се қадам зудтар назди ҳамсоҷабача расид, на аз барои он ки ӯ аз дер кардан ба дарс метарсид, балки барои он ки Тоҳирро ранҷондан нахост. Онҳо саросема аз мағозаи акаи Фирдавс гузашта, қариб ба дарвозаи мактаб расиданд. Вафо ногаҳон рост истод. Тоҳир ҳангоми давидан ҳис кард, ки ӯ танҳо аст. Ба ақиб нигоҳ карда, қадамашро оҳистатар гардонд.

– Эй Вафо, биё! Чӣ гап шудааст?

Назари Вафо ба як сӯ тофт ва Тоҳир ӯро дида, ҳайрон монд. Вафо начунбид ва ҳатто ба тарафи ҷӯрааш нигоҳ накард. Тоҳир ба назди Вафо баргашт ва низ ба самте, ки Вафо бо назараш ишора менамуд, назар андохт. Як дарахт – тамом.

– Нафаҳмидам. Вафо, чиро мебинӣ? – гаранг шуда савол дод Тоҳир ва кӯшиш намуд, ки чизеро бинад.

Лабҳои Вафо оҳиста ба ҳаракат омаданд. Бо овози паст, вале бо садои пуртантана гуфт ӯ:

– Себ.

– Хайр чӣ? – Тоҳир соддадилона ба дӯсташ чашм андохт.

– Албатта ҳар дарахти себ бояд себ дошта бошад, вагарна он дарахти себ не, балки дарахти... дарахти нок ё олу ё зардолу...

– Ҷим! – Вафо ангушташро пеши даҳони худ монда, ба дӯсташ маълум кард, ки зуд хомӯш бошад.

Тоҳир акнун дарк намуд, ки Вафо якто себ аз дарахти бегона чидан мехоҳад.

– Аммо ин мумкин нест! – бо ваҳм пичиррос зад ӯ.

Вафо бесаброна ба Тоҳир нигоҳ мекард.

– Соҳиби ин дарахт бисёр сарватманд аст. Вай аз набудани як себаки майда хабардор намешавад, – ҳангоми ин гап Вафо сумкаашро ба замин партофт, худро ба девори ҷӯбини ҳавлии бегона боло кашид ва болои девор ба-

ромад.

Вафо на танҳо якто себ, балки панҷто себи сурху калон чинд. Тоҳир ба зӯр аз як шикофи девор бо чашмони кулӯла ӯро тамошо мекард – ҳангоми дидани давида омадани соҳиби дарахт чашмонаш боз кулӯлатар гаштанд. Ӯ тоқат накард ва тез аз ҷояш част ва гӯшҳояшро пӯшид. Овозҳо ба ӯ бе шубҳа ошкор карданд, ки Вафо сазои дуздиро мебинад. «Ай, ай» – гуфтани Вафо дили Тоҳирро реш-реш кард. Баъд лаҳзаҳои оромӣ фаро расиданд – гарчанде ки дили Тоҳир тамоман ором набуд – ва Вафо дар назди дарвозаи соҳиби дарахт аён шуд. Себ дар дасташ набуд.

Вафо гардани сурхшудаашро молида, назди дӯсташ омад. Дар чашмони нимкоф тамоми дардашро дидан мумкин буд. Тоҳир ба Вафо сумкаашро бе сухан дароз кард. Ӯ гумон намуд, ки шояд беҳтар ҳеч чиз нагӯяд. Ӯ танҳо тарсид, ки дар мактаб боз чӣ интизорашон бошад. Охир, дер омаданашонро чӣ хел ба муаллим фаҳмондан мумкин буд? «Бахшиши, муаллим, аммо ҳангоми дузидани як себ Вафо шатта хӯрд...» Тоҳир дар фикр фуру рафта, дар паҳлӯи Вафо роҳ мерафт. Дарвозаи мактаб мисли панҷараи калони ҳабсхона ба вай вонамуд шуд ва, ана дар он ҷо назди қаторҳои талабагон зиндонбон – мудири мактаб – онҳоро мунтазир буд. Тоҳир қадамашро оҳиста гардонд ва аз пайи Вафо равона шуд.

– Вафо! Тоҳир! Барои чӣ дер кардед? –

асабонӣ ба сари онҳо дод зад муаллим.

Овози вай аллақай дар якум рӯз хиррӣ шуд. Тоҳир ба замин назар андохт, гӯё ки сангҳои қиматбахоро ба фарш рехта бошанд. Вафо худсарона гарданаширо шах гардонду рост ба чашмони муаллим назар андохт – ин хато буд.

– Мо дар хона соат надорем, – дурӯғ гуфт ӯ.

Овози “ҳмф, ҳмф” Вафоро водор намуд, ки дар пушти ӯ касе кӯшиш мекунад, ки хандаширо пахш кунад. Аз кунҷи чашми росташ ӯ дид, ки Ойбек ҳамсинфи дигарашро бо оринҷаш тела дода, мегӯяд:

– Вафо то ҳол соатро хонда наметавонад!
Хай, хай!

Рӯи Вафо сурху зарду ҳар гуна ранг шуд, лекин дар пеши муаллим сарашро ҳам накард. Ба сараш дод гуфтани муаллим дар ёдаш намонд. Ҳуши Вафо танҳо бо душманаш банд буд – Ойбек ба ӯ хандид! Ҳангоми даромадани қатори синфи ҳафт Вафо тасодуфан пой худро дароз карду Ойбек пешпо хӯрда, зонуяширо зад – ин қариб тасодуфӣ буд. Ойбек аз замин рӯяширо гардонд ва назари ӯ бо назари Вафо вохӯрд. Душманӣ ҳоло давом дорад.

Тирамоҳ шуд. Вафо дигар эҳтиёт намекард ва баъзан рӯзона дар ошхона болои як санг дар пеши оташдон китоб мехонд. Ӯ Китобҳои пайғамбаронро тамом карда буд ва ба қисми

дуюми китоб расид: Инчил. Ҳангоми хондани қисми якум, Таврот, ӯ фаҳмид, ки ӯ ҳеҷ гоҳ ба ченаки Худо намерасад. Худо пок аст ва бояд гуноҳкоронро ҳукм кунад. Корҳои нек, ки ӯ карда буд, бефоида буданд. Ва дер бошад ҳам, ӯ айбдор будани худро фаҳмидан гирифт. Вафо дилаширо санҷид ва бисёр ғам мехӯрд. Ғаме буд, ки ба ҳеҷ кас гуфта наметавонист. Ғами дили гуноҳкор буд, ки ӯро фаро гирифт. Баъзан ӯ фикр мекард: «Модарам гуфта буд, ки ӯ роҳро сӯи хушбахтӣ ба ман мерос медиҳад, вале акнун ман худро бадбахт ҳис мекунам. Шояд хубтар мебуд, ки ин китобро намехондам!» Ӯ дар бораи рафтори нодурусташ нисбати Ойбек, дар бораи дуздихояш ва худсарияш пеши муаллим меандешид. Қариб чунин шуд, ки ӯ китобро дигар хондан нахост. Пас дар якум саҳифаи Инчил ӯ номи Исои Масеҳро хонд. Исо! “Исо бо ту бод” гуфта буд модараш. Ногаҳон дастхояш аз арақ тар шуданд ва китобро ба чашмонаш қарибтар овард. Исо кист? Дар саршавии Инчил сухан дар бораи Яҳё ном марде мерафт, ки роҳи Масеҳро бояд тайёр мекард. Каме дертар ӯ дар бораи Исо хонд: «Ӯ халқи Худро аз гуноҳхояшон начот хоҳад дод». Аз гуноҳхояшон начот хоҳад дод, аз гуноҳхояшон начот хоҳад дод, аз гуноҳхояшон... садо кард чумла дар сари ӯ. Вале чӣ тавр метавонад пайғамбар маро аз гуноҳхоям халос кунад? Ҳушаш чунон ба хондани китоб буд, ки

қадамҳои наздик мешударо нашенд.

– Чиро хонда истодаӣ?

Аз тарс дод зада, Вафо ба қафо афтиду китоб қариб аз дасташ ғалтид. Дар остонаи дар сояи марде падид омад. Вафо гумон кард, ки бобояш бошад, вале дар пешаш фурӯшандаи мағоза, акаи Фирдавс, истода буд.

– Ту аниқ тарсончаки, Вафо, – мард хандид ва дасташро ба чашмонаш соябон карда, онҳоро ба торикии хона одат кунонд.

Назараш ба китоби Вафо афтид ва ногаҳон хандаи меҳрубонияш қарахт шуд. Пеш аз он ки бача эътироз намуда тавонист, акаи Фирдавс тоб хӯрда, гуфт:

– Ман пеши бобоят омадаам, – фурӯшанда ба тарафи кат рафта истод.

Вафо шитобон китобро ба бағалаш гирифта, назди анбор бурд. Ӯ онро дар хоначаи аз ҳама боло, болои як хишти лойӣ гузошт. Дилаш мисли дили парранда тез метапид. Якум бор буд, ки касе китобашро дида буд. Вафо нахост, ки ягон одам ӯро бинад, ва ӯ аз ҳавли баромад. Вақте ки ӯ аз дарвоза гузашт, бобои худро дар сӯҳбат бо акаи Фирдавс дид. Пойҳояш боз тезтар ӯро бурданд. Аз кӯчаи ҳавлии бобояш дуртар шуда, ӯ оҳистатар роҳ мерафт ва ба тарафи дарё равона шуд. «*Оё акаи Фирдавс сарлавҳаи китобро дида бошад? Оё ба бобоям ягон чиз мегӯяд?*» – андешид ӯ.

Вақте ки Вафо ба хона расид, бегоҳ шуд.

Бобо ва бибӣ сари дастархон нишаста, хӯрок меҳӯрданд. Вафо бо эҳтиёт дарро пӯшид ва пешашон омад.

– Вафо, шин, – даъват кард бобо бо нафаси кӯтоҳ. Вафо ҳис намуд, ки чизе хуб нест. Мӯйсафед рӯяшро бо чашмон тафтиш мекард. Нигоҳи бобо Вафоро хеле тарсонд.

– Ту китобе мехони? – пурсид марди калонсол.

Ҳа гуфтани Вафо қариб ки шунида нашуд.

– Ин китобро аз кучо дорӣ?

– Ман дар як ҷо ёфтам, – ҷавоб дод ӯ.

– Ин китоб оиди чист?

– Ин китоби Исо аст, – Вафо худаш ҳайрон монд, ки ин ҷумла ба осони аз даҳонаш баромад.

Бобо чиддӣ ба наберааш нигоҳ кард.

– Онро дигар нахон, фаҳмидӣ?

То ҳол сари Вафо ҳам буд, аммо акнун ногаҳон ба боло рафт ва ӯ рост ба рӯи бобо назар кард.

– Ин китоби бисёр хуб аст, бобочон, – норозӣ шуда гуфт ӯ.

То он лаҳза бибӣ оромона сӯҳбати ин ду шахсро тамошо мекард. Бо зорӣ ба бача гуфт:

– Инро дигар нахон! Зиндагиат лаънати мешавад!

– Шумо чӣ хел метавонед он чизро, ки мода-рам роҳ сӯи хушбахти мегуфт, лаънати зиндагӣ номед? – Вафо назарҳои бибиву боборо сӯи

ҳамдигар пай бурд.

– Дар ин хона дар ин бора дигар гап намезанем. Ту хуб фаҳмидӣ, ки мо намехоҳем, ки ин китобро хонӣ. Хӯрокатро хӯр! – фармон дод бобо, сарашро ҳамонид ва нонро дар табақ тар карда, хӯрдани шӯрборо давом дод.

Ин сӯҳбат иштиҳои Вафоро қатъ кард, вале ӯ худро маҷбур намуд, ки ақаллан каме хӯрад. Ӯ ба бобо ҳоло гӯш карда наметавонист – ҳоло не. Вай фаҳмид, ки ӯ дар пеши Худо гуноҳкор аст ва барои ҳамин бояд ба дӯзах партофта шавад, ӯ инро аниқ аз китобаш фаҳмид. Лекин вай ҳамчунин хонд, ки Исо халқашро аз гуноҳхояшон озод мекунад. Аввалан ӯ бояд фаҳмад, ки роз дар чист. Исо инро чӣ гуна метавонад кунад, баъд мумкин китоб дигар даркор намешавад.

Вафо акнун хеле эҳтиёт мекард, ки дар кадом вақт ва дар кучо китобро хонад. Китобро гоҳе дар ошхона, гоҳе дар анбор пинҳон мекард. Ӯ фаҳмида буд, ки Исои Масеҳ мӯъҷизаҳои бисёр ба амал меовард. Одамнро сиҳат мекард ва ягон кори бад намекард. Ҳар қадар бисёртар дар бораи Исо хонда, ҳамон қадар бисёртар ҳайрон мемонд, барои чӣ бобову бибӣ намехостанд, ки ӯ аз ин одам ибрат гирад. Як бегоҳ ӯ хонд, ки Исои Масеҳро ҳабс карданд ва бе сабаб ба қатл ҳукм карданд. Ӯ хонд, ки Ӯро дар салиб овезон

карданд ва Ӯ мурд. Вафо ҳангоми хондан ашкро аз чашмаш пок кард. Вай хонда буд, ки Исои Писари Худо мегуфтанд. Набошад барои чӣ Ӯ аз салиб фурумада натавонист? Барои чӣ як лашкари фариштагонро ҷеғ назад, то ки ҳама одамони бадро дар гирди Ӯ бикишанд? Вафо хеле чизҳоро намефаҳмид, вале як чизро фаҳмид. Исо, чунон ки бобояш гуфта буд, мурд! Чӣ тавр метавонад он Исо имрӯз бо ман бошад? Ва чӣ тавр метавонад Ӯ маро аз гуноҳхоям халос кунад, дар сурате ки Ӯ худро аз бадкорон халос карда натавонист? Вафо ҳайрон монда, хонданаширо давом меод. Ӯ хонд, ки Исои бобо ба қабр гузоштанд ва баъди се рӯз Ӯ боз зинда шуд! Мурда боз зинда мешавад? Набошад, Исо ҳанӯз зинда аст! Лекин Вай дар кучост?

Дар давоми хонданаши Вафо дид, ки Исо барои гуноҳҳои ҳама одамон, ҳам барои гуноҳҳои Вафо, ҷон дод. «Он ки беғуноҳ буд, гуноҳи маро дар салиб сафед кард!» Вафо оҳиста-оҳиста сарфаҳм рафт, ки Исои Масеҳ дар ҳақиқат начот дода метавонад. Ӯ ҳамчунин фаҳмид, ки Исо баъди 40 рӯз сӯи осмон рафт, вале бо Рӯҳи Худо дар дили мо буда метавонад. Ӯ мехоҳад, ки мо бо Ӯ дар бораи ҳама чиз сӯҳбат кунем. Инро “дуо кардан” мегӯянд. Лекин барои вай ҳамчунин ошкор шуд, ки на ҳама аз ин хабар шод мешаванд ва шогирдони Исо барои имонашон ҳатто ҷон меоданд.

Бевақт шуда буд, вақте ки Вафо дар замин

дар пушти ошхона нишаст ва ба осмони пурситора нигарист ва якум бор дуо гуфт:

– *Эй Исои Масех, ту маро медонӣ ва низ медонӣ, ки ман гуноҳҳои бисёр кардам. Маро бубахш ва ба ман ёрдам деҳ, ки аз рӯи китобат зиндагӣ кунам.*

Вақте ки дуояшро тамом кард, хеле хотирчамъ шуд ва як фикр ба сараш омад: *«Ана барои ҳамин модарам ин китоб роҳ сӯи хушбахтӣ номида буд. Ин хушбахтии том аст. Ин китобро ҳеҷ вақт дигар аз даст намедихам».*

– Вафооооо! – садои баланд аз кӯча ба гӯши Вафо расид. – Вафоооо! – ин овози Тоҳир буд.

«Оҳ», – фикр кард Вафо, – «боз дер хестам!» Саросема кампалашро ба як тараф партофта, Вафо аз чояш ҷаҳида хест. Ҳоло хоболудона бо як даст чашмонашро молида, бо дасти дигар дастаки дарро нигоҳ дошта, дарро кушод. Тоҳир дар пешаш истод. Вале на либоси мактабӣ дар тан ва на сумка дар дасташ буд.

– Чӣ шуд? – хушёр шуда, донистан хост Вафо.

– Ойбек сагчаи маро дуздид! – нафасгир шуда, гуфт Тоҳир.

Танҳо акнун Вафо сарфаҳм рафт, ки чашмони дӯсташ пур аз ашк буданд.

– Кай? Аз кучо? Чӣ тавр?

Тоҳир ҳоло чунон гирия мекард, ки Вафо ҳеҷ сухани дигарро фаҳмида натавонист. Вафо меҳри Тоҳирро нисбати сагаш медонист ва дилаш ба ҷӯрааш хеле месӯхт. Ҳик-ҳик карда, Тоҳир ба зӯр овоз баровард:

– \bar{U} қасос гирифт. Вафо, мефаҳмӣ? \bar{U} қасос гирифт, чунки ман дӯсти вай шудан нахостам... \bar{U} хост, ки туро фурушам, вале ман не гуфта будам.

Майнаи сари Вафо зуд кор кард. «Албатта!» Вафо ба хотир овард, ки Ойбек чанд рӯз пеш Тоҳирро ҳангоми танаффуси калон аз остини куртааш ба тарафе кашид ва бо \bar{u} ҷиддӣ гап зад. Вафо чанд вақт пеш пай бурд, ки Ойбек тамоми синфро ба тарафи худ кашида истода буд. Ҳатто Тоҳирро аз \bar{u} ҷудо кардан хост. Вафо пурҳиссиёт шуд. Аз вафодории дӯсти ҷонияш хеле фаҳр намуд, вале аз густоҳии Ойбек кинаи пештара зидди \bar{u} боз аланга зад.

– Тоҳир, \bar{u} сагчаатро ба кучо бурд?

– Э..., намедонам.

Вафо бетоқатона чашмонашро тоб хӯронд.

– Охир, аз кучо медонӣ, ки ин Ойбек буд? – пурсид \bar{u} .

Тоҳир ҳудро ба даст гирифт ва оромтар фаҳмондан гирифт:

– Ман...ман сахарӣ, чун ҳамеша, ба сагчаам хӯрок бурдан хостам. Аммо вай гум шуда буд. Додарам ба ман гуфт, ки нолиши сагро шунид. \bar{U} аз тиреза дид, ки Ойбек онро дар бағалаш дошта,

аз ҳавлии мо гурехта рафт. Вафо, охир, агар Ойбек онро... – калимаи “қуштан”-ро ба забон оварда натавонист.

Ноумедона Тоҳир ба боло нигоҳ карду китфонашро суфт гардонд.

– Рафтем, – фармон дод Вафо.

– Ба кучо? – хайрон шуда савол дод Тоҳир.

– Мо ба хонаи Ойбек меҳмонӣ меравем, – ҷавоб дод Вафо.

Чашмонаш медурахшиданд. Акнун душмани ҷонияш бояд маззаи талхи қасоси ҳақиқиро фаҳмад. Ҳар ду ба кӯчаи хонаи Ойбек давиданд. Ӯ ҳамсоия муаллимашон буд, бинобар ин аҷоиб набуд, ки онҳо дар мобайни роҳ бо Миралиев вохӯрданд.

– Ин қадар саросемаед? Ба кучо рафта истодаед?

Онҳо дар пеши роҳбарашон истоданд.

– Ойбек.., – сар кард Тоҳир, вале Вафо бо тарси он ки Тоҳир ҳама гапро мегӯяд, гапашро бурида ҷумларо ҷунин анҷом дод:

– Ойбек моро ба меҳмонӣ даъват кард.

– Шуморо? Ман ҳаёл кардам, ки шумо ба ҳамдигар душман ҳастед, – дар тааҷҷуб монда гуфт муаллим.

– Душман? Нее. Мо танҳо гоҳ-гоҳ шӯҳӣ мекунем, – дурӯғ гуфта, Вафо худро аз гапи муаллим халос кард ва тез ба ҳаракат даромад.

Тоҳир ба Миралиев як нигоҳи шармгин андохт ва аз пушти Вафо давид. Вафо дарвозаи Ойбекро

кушод, гӯё ки ӯ худаш соҳиби он ҳавлӣ бошад. Хоҳари Ойбек Юлдуз дар зери дарахти анҷир ҷомашӯӣ мекард. Ӯ сарашро бардошта, ба он ду бача назар андохт. Вафо ҳар ду пояшро васеъ бар замин монд ва бо дастҳояш камарашро нигоҳ дошт.

– Акаат кани? – фарёд кард ӯ.

– Киро дар назар дорӣ? – Юлдуз хоҳари панҷ бародар буда, доништан хост.

– Сағкушро! – дод зад Вафо.

Юлдуз аз ҷояш хест ва ба хона даромад. Вафо интизор буд, ки Ойбек аз хона мебарояд, вале афсӯс бародари калонияш дар остона пайдо шуд. Ӯ бӯзбала ва ду сар аз Вафо қадбаладтар буд. Тоҳир дасти Вафоро нигоҳ дошт ва рӯяшро гардонд. Ӯ ба гӯши дӯсташ бо овози ларзанда пичиррос кард:

– Вафо, ба фикрам ҳеҷ гап нест, ки сағам нест. Мо шояд беҳтар меравем...

– Дар ин ҷо ягон сағкуш зиндагӣ намекунад! – худдорӣ карда, гуфт акаи Ойбек.

– Ойбек дар хона нест? – акнун ба шубҳа афтида, пурсид Вафо.

Бачаи калон ба хона даромада, Ойбекро ҷег зад. Каме пас Ойбек ба ҷои бародараш дар остонаи дар падида омад. Намуди ӯ аз намуди акааш дида хеле камтар воҳиманок вонамуд.

– Сағира, ҷӣ дод мезани? – фарёд кард ӯ.

Ҳангоме Вафо калимаи “сағира”-ро шунид, тоқаташ тоқ шуд.

– Ту сағи Тоҳирро кушти! – бо овози баланд

айбдор кард ӯ.

– Кӣ ин гапро гуфт?

– Охир, додари Тоҳир туро дид, ки чӣ хел бо сагаш гурехтӣ! – фаҳмонд Вафо.

Ойбек истод ва ҳамсинфонашро бо нафрат аз назар мегузаронд.

– Тоҳир, ман сагатро накуштам. Вай дар пушти хонаамон бозӣ дорад. Туро танҳо тарсондан хостам-ку.

Вафо боз сахттар хашмгин шуда, ба назди ӯ давидан хост, то ӯро бизанад. Ҳамин вақт як фикр ба сараш омад: «Вафо, ту чӣ кор карда истодаӣ? Ман ба ту гуфтам, ки бояд душманонатро бубахшиӣ». Айни шитофтаниш Вафо истода монд, мисли ки аксро дар телевизор нигоҳ медоранд. Тоҳир чашмонашро нимкоф карда ва сар пеш кашида, бо шубҳа ба дӯсташ нигоҳ мекард. Вафо дар чояш тоб хӯрд ва ба назди Тоҳир баргашту фармуд:

– Сагатро гир. Мо меравем.

Тоҳир аз фармон хеле розӣ шуд ва онро тез ичро намуда, пушти хонаи Ойбек давид. Баъди як-ду дақиқа бо табассуми васеъ Тоҳир назди дӯсташ, ки дар беруни дарвозаи ҳавли интизораш буд, омад. Онҳо бе сухан роҳакӣ шуданд. Тоҳир сагчаро дар бағалаш боз ва боз сила карда, калимаҳоро мекофт.

– Эҳ Вафо, ман...хайр, раҳмати калон...ту нотарс ҳастӣ! Ман мисли ту шудан мехоҳам, бе шӯхӣ!

Вафо аз худ шарм дошт. Ӯ чунин таърифро ҳеч гоҳ қабул карда наметавонист. «Мисли ман

шудан?» – андешид Вафо. «Ман аз аввал то охир шикаст хӯрдаам! Ман метавонистам пеши Ойбек биравам ва оромона пурсам, ки оё вай саги Тоҳирро дидааст», – худро сарзаниш мекард Вафо. «Пеши муаллим дурӯғ гуфтам, пеши Ойбек, хоҳараш ва бародараш бо рафторам шарманда шудам. Ман номи душмани пештараамро шунавам, аллакай метаркам», – ғамгинона фикр кард ӯ.

– Сагчаам ба ҳар ҳол фаҳмид, ки Ойбек ганда аст. Дидӣ, мо акнун се кас ҳастем, ки зидди ӯ мебошем, – Тоҳир Вафои дар фикр фуру рафтaro дилбардорӣ кардан хост.

– Тоҳир, ман тамоман нодуруст рафтор кардам. Ман фикр мекунам, ки мо бояд душманамонро дӯст дорем, – хеле чиддӣ ҷавоб дод Вафо.

Даҳони Тоҳир кушода монд.

– Чӣ ҷӣ?

– Медонӣ, дигаргун шуданам даркор аст... Ин хуб нест, ки ман ӯро бад мебинам, – фаҳмонд дӯсташ.

Тоҳир назарашро ба ҳар тараф андохт, гӯё ки дар ҳаво ҷавоби ҳал бошад. Қошҳои Тоҳир дар пешонияш ба мӯи сараш бо ҳам хӯрданд. Дастонашро воз карда, бача эътироз намуд:

– Лекин...лекин...Ойбек душман-ку. Ӯ туро бад мебинад, бинобар ин ту... мо ҳақ дорем, ки ӯро бад бинем.

Вафо сарашро чунбонда фаҳмонд:

– Исои Масеҳ дигар чизро ёд медиҳад. Ӯ мегӯяд, ки мо бояд ҳатто душманонамонро дӯст дорем.

Дар як ҷумла навигариҳои зиёд барои Тоҳир буд. То ҳол Вафо ба ҳеҷ кас оиди Исои Масеҳ ҳеҷ чиз намегуфт.

– Исои Масеҳ? Он пайғамбар? Ва душманро дӯст доштан? Вафо, ин корро ягон одам наметавонад!

Онҳо назди мағозаи Фирдавс расиданд. Дар пушти дӯкони истода, Вафо ба Тоҳир сиррашро оиди Китоби Муқаддас, ки модараш онро “роҳ сӯи хушбахтӣ” меномид, бо овози паст фош кард. Ӯ гуфт, ки ӯ акнун наҷот аз гуноҳон дорад. Дар он ҳангом Тоҳир норозӣ шуда, гуфт:

– Аз гуноҳ халос нашудӣ, ана, худат гуфти-ку, ки ту навакак гуноҳ кардӣ!

Рӯи Вафо дар як лаҳза зард шуд, аммо ӯ баъд бо умед давом дод:

– Рост, ман гуноҳ кардам ва ин хато буд, вале ман дигар ғуломи гуноҳ нестам ва медонам, ки Худо маро дар асоси хуни Масеҳ мебахшад.

– Э зӯр, – ҷавоб дод Тоҳир, – набошад ту метавонӣ ҳар қадар ки хоҳӣ гуноҳ кунӣ, Худо аллақай мебахшад.

Вафо сарашро саҳт ҷунбонд:

– Не, охир ин тавр нест. Медонӣ, ман мисли одами нав шудам. Ман мехостам, ки дили ман бо дили Худо ҷӯр бошад. Барои ҳамин дар ҳавлии Ойбек хеле маъбус шудам. Ман мехоҳам

дигаргун шавам. Ман дигар намехоҳам Исои Масеҳро ғамгин созам...

Овози афтидани чизи қалоне дар даруни мағоза ӯро хомӯш кунонд. Ҳар ду дар як ҳангом каллашонро ба тарафи хона тофтанд.

– Ин чӣ буд? – бо тарс Тоҳир пичиррос зад.

– Намедонам, мумкин гурба чизеро ғалтонд, – гуфт Вафо, аммо овози пасташ шубҳаашро ошкор кард.

– Биё, Вафо, дер шудааст. Рафтем ба хона!

Ҳар ду бо сагча ба хона шитофтанд.

3 СӮХТОР

Вафо саҳар ҳангоми баромадани офтоб хест. Бегоҳӣ барвақт торик шуд ва ӯ қарор дод, ки субҳ як бори дигар сухани Исои Масеҳро хонда, аз ёд кунад. Имрӯз ӯ мехост аз Ойбек бахшиш пурсад ва барои ин қувват лозим буд. Ӯ ба даруни ошхона даромад. Бибӣ дар дег хӯрок тайёр карда истода буд. Афсӯс, Вафо фаромӯш карда буд, ки кампир дар ин соат ҳама вақт дар ошхона қору бор дошт.

– Бибичон, оё шумо хуб хоб рафтед? – шармгинона аҳволпурсӣ кард ӯ.

Зан сарашро бардошта, аз дидори наберааш хурсанд шуд. Ӯ чанд вақт инчониб пай мебурд, ки рафтори кӯдак аз пештара дида хеле хубтар шудааст. Пеш ғур-ғурқунон қорашро иҷро мекард, вале вақтҳои охир ӯ бе гарданшаҳӣ

итоат мекард. Дар лаби кампир хандаи меҳрубона пайдо шуд.

– Вафо. Хестӣ? Раҳмат, бачаам. Ман нағзам, – дар ҷавоби аҳволпурсии наберааш гуфт зан.

Ҷӯ оҳ кашида, кафгирро болои латта монду ҳезумро ба таги дег андохтан гирифт. Вафо бо эҳтиёт аз қафои бибияш гузашта, Китоби Муқаддасро аз байни хиштҳо баровард. Бибӣ оҳиста сарашро тарафи ӯ гардонд, дар сурате ки Вафо китоби дар даст доштаашро зуд пушти худ пинҳон кард. Ҷӯ медонист, ки чашмони кампир дигар хуб намедиданд, вале дили бача саҳт тапидан гирифт. Ҷӯ ҳатто тарсид, ки бибияш садои онро мешунавад.

– Вафочон, – оромона гуфт зан, – дар пушт чӣ дорӣ?

– Ман? – савол дод Вафо, гӯё ки сад Вафои дигар дар ошхона ҷамъ шуда бошанд.

Дар дил ба худ ваъда дод, ки ягон дурӯғ аз даҳонаш набарояд.

– Канӣ! Бинам! – бетоқатона талабид кампир ва кафи даст сӯи кӯдак кушод.

Вафо сарашро ҳам карда, китобро ба ӯ нишон дод. Бибияш оҳиста сарлавҳаи китобро аз назар гузаронид.

– То ҳол ҳамон китобро хонда истодаӣ?

– Бибӣ, ман...

– Агар бобоят инро фаҳмад... – бо ин сухан кампир тоб хӯрд ва бо ҷӯбдаст ҳезумро нағзтар чинд, то ки оташ баланд шавад.

Вафо аз фурсат истифода бурда, китобашро саҳт ба бағалаш кашиду аз хона давида баромад.

Дарс нав сар шуд ва талабагон боодобона ҳар ду даст болои ҳам дар парта монда бо миёни рост дар синфхона нишаста буданд. Вафо назди Тоҳир менишаст ва ба сухани муаллим гӯш мекард. Пештар ӯ парво надошт, ки Миралиев дар пеши ҳама чӣ мегӯяд. Аз ҳама муҳим он буд, ки дарс зуд ба охир расад. Вафо сарашро начунбонда бо чашмонаш ба тарафи чап нигоҳ кард. Ойбек дар дафтар чизеро навиштан гирифт. Вафо хост баъди дарс бо ӯ гап занад, бинобар ин имрӯз танҳо ба зӯр фикрҳояшро ҷамъ карда тавонист. Баъди як абадият занг шуд ва ғавғои бачагон оромии синфхонаро паҳш намуд. Ойбек бо ошноҳояш ба берун рафт ва ба Вафо лозим омад, ки аз пушташ давад, то ба ӯ расида тавонад.

– Ойбек! – нафасгир шуда, номи душмани пештараашро гирифт Вафо.

Бача ба ақиб нигоҳ карда, хайрон монд. Ҷӯ рӯйи худро сӯи Вафо гардонд. Дӯстони Ойбек ӯро мисли қаравулони подшоҳ ихота мекарданд. Бо нафрати том лабашро поён гардонда, бача пурсид:

– Сағира, чӣ гап?

Вафо акнун фаҳмид, ки бахшишпурсӣ аз ин

бача барои ӯ осон намешавад.

– Ойбек, ман... ман нисбати ту хуб рафтор накардам ва ... – Вафо чашмонашро пӯшида бо овози устувору фаҳмо суханашро давом дод, – ва ман мехостам аз ту бахшиш пурсам.

Вафо бо тарс дар дил дасташро сӯи Ойбек дароз карду ҳамин тавр истод. Бача тааҷҷуб намуд. Чӣ кор кунад? Агар дасти Вафоро гирад, пеши чӯраҳояш шарманда мешавад, вале агар бахшиши Вафоро қабул накунад... Ойбек дастони худро пеши синааш болои ҳам гузошт ва бо забони ширини масхараомез гуфт:

– Оё чонакам мехоҳад бахшиш пурсад? Офарин. Миралиев ба рӯзномаат шояд баҳои панҷ мемонад, лекин... – овозашро паст карда тарсонд, – дафъ шав. Ман бо сағирагон кор надорам.

Ойбек ба ҳамроҳонаш бо чунбонидани сараш ишора намуд, ки дигар истодан даркор намешавад. Ва ҳама аз паси Ойбек рафтанд. Вафо ба замин нигоҳ карда, оҳиста дасти худро фурувард. Дар он лаҳза муаллим аз синфхона баромада назди Вафо омад.

– Вафо, ту далер ҳастӣ.

Вафо ҳеч чиз гуфта натавонист. Ӯ тарсид, ки гирияро боздошта наметавонад. Торсакиҳое ки Ойбек пеш ба ӯ мезад, ин қадар дарднок мисли ҳамин гапҳояш набуданд.

– Зиқ нашав. Ҳама чиз хуб мешавад, – ӯро дилбардорӣ кард Миралиев ва рафт.

Ин тамоман муҳолифи фикрҳои Вафо буд. Ҳеч чиз хуб шуда наметавонад. Ойбек ӯро шояд ҳеч вақт намебахшад.

Вафо дар чогаҳаш дароз кашида буд. Шаби зимистонбуд. Чашмонашдарторикиихоначизеро кофтанд. Майнаи сараш нав ба кор даромад. Ӯ ба худ савол дод, ки барои чӣ бедор шуда бошад? Оё хоби баде дида бошад? Не. Набошад, ӯ барои чӣ...? Вафо ногоҳ бӯи ношиносро фаҳмид. Бӯйи чӣ? Дар байни як сония Вафо тамоман бедор шуд – бӯи оташ, дуд ва солярка! Танҳо дар он лаҳза дар пушти пардаи сафеди кашида бозии равшани ва нимторикиро пай бурд ва маоси гову гӯсфандонро шунид. Вафо зуд дарро воз карда, ба тарафи оғил нигоҳ кард. Оғили бобояш пурра дар оташ буд. Монанди танӯри калон забонаҳои оташ то ба осмон мерақсиданд.

– Бобо, бобоооо! – то дард кардани шушаш дод зад ӯ.

Бобо ба зӯр ба по истода, назди дари хона омад. Аз пушташ кампир истода, дастҳояшро ба сараш монда, фарёд кардан гирифт.

– Ёрӣ диҳед! Ёрӣ диҳед! Оғил дар оташ месӯзад!

Мӯйсафед худро ба зӯр ба даст гирифт ва фармон дод:

– Вафо, зуд ҳама ҳамсояхоро бедор кун! Бидав, бачаам, бидав! Ман молро сар медиҳам.

Вафо то ҳадди имкон ба хонаҳои наздик давид ва дар ҳама ҷо мардумро хезонд. Алангаҳои оташ аз бом болотар париданд. Ҳангоме ки Вафо бо тарс аз хонаи Тоҳир ба кӯча баромад, овози афтидани болори асосии хонаро ба даруни оташ шунид. Ларза ӯро фаро гирифт. Оё бобо молро сар дода тавонист? Оё ӯ дер накарда бошад? Хавотирона Вафо бо шитоб ба ҳавлии худ баргашт ва бо ҳайрат ба он чизе ки ӯ дид назар андохт. Мардони зиёд бо сатилҳо ва дигар зарфҳо байни оғилу ҷўйбор медавиданд. Бибӣ ва баъзе занакҳои ҳамсояҳо худро бо рўймолҳо ва шарфҳои ғафс печонида, аз дурӣ хомӯш кунондани оташро тамошо мекарданд. Моли сардода дар тарафи дигари ҳавлӣ истода баос мезад. Бобо харро ором гардонида истода буд. Тамоми манзара дар нури аҷоибе равшан мегашт. Барфи дар замини ҳавлӣ хобида дар рангҳои сурху зард афрӯхта шуд. Вафо хунокии шабро ҳис намекард. Ӯ ин сӯ-он сӯ медавид, то ки сатилҳоро ба мардон дароз кунад. Ба ҳеҷ кас дигар маълум набуд, ки мубориза зидди қувваи табиӣ чанд соат давом меёбад. Гуфтан намешавад, ки онҳо ҳақиқатан оташро хомӯш карда тавонистанд. Оташ барои фуру бурдан дигар хӯрок наёфта, хомӯш шуд. Равшании офтоб дар уфуқ бедор шудани рӯзи навро эълон намуд. Аз оғили бобои Вафо танҳо харобазори сиёҳ монд. Танҳо дуд аз сӯхтори шабона гувоҳӣ медод. Ҳавлӣ аз пайи мардуми

ин тараф-он тараф медавида пурлой шуда буд. Бобо молро байни ҳамсояҳо барои нигоҳубин тақсим карда, даҳум бор ба ҳама ташақкур баён мекард. Ҳеҷ кас дигар намонд, бобо ва бибӣ Вафоро ба хона дароварданд ва дар печка алав даргиронданд. Баъди чанд вақт овози бобо, ки акнун боз пиртар метофт, шунда шуд:

– Вафо, ман ба ту гуфта будам, ки китобатро дигар нахон! Акнун бин, чӣ шуд!

Вафо алоқамандиро байни Китоби Муқаддасаш ва рӯйдоди ҳамин шаб дарҳол нафаҳмид. Бибияш сухани боборо пурра карда гуфт:

– Ин китоб лаънатӣ аст.

Вафо сарашро чунбонд ва бо эътирози том ҷавоб дод:

– Китоби ман роҳ сӯи хушбахтӣ аст. Модарам инро ба ман расонд.

– Ҳа, модарат мисли ту беақл буд. Ин китоб охир ӯро кушт..., – хангоми ба охир расонидани ҷумлааш кампир даҳонро бо дасташ пӯшид, мисли он ки суханаширо бозгардонда метавонист.

Вафо сарашро боло кард, Ӯ ба бибияш чашм дӯхт. Ин яқум бор буд, ки ӯ чизи навро дар бораи модараш шунид.

– Бо модарам чӣ шуд? Вай низ китобро ме-хонд. Барои чӣ дар ин бора гап намезанед? – даъво кард бача.

Бобояш абрӯвонаширо чин карда, ҷомаашро

боз сахттар ба баданаш кашид.

– Ту ҳақ надорӣ, ки бо мо ин тавр гап занӣ! Ман ба ту мегӯям, ки акнун дар хонаи ман ба-рои ту дигар ҷой нест. Ин барои ту хубтар аст, ҳамчунин барои бибиат ва ман.

– Маро ба хотири як китоб бадар меронед? – нобоварона пурсид Вафо.

– Вафо, мо қувваи ҳамин китобро таҷриба кардем.

– Лекин ин китоб танҳо қувваи хуб дорад. Ман инро аниқ медонам! Ин китоб маро дигар-гун сохта истодааст.

Бибӣ оҳиста хеста, ба даруни печка ҳезум андохт.

– Ту ба хонаи холаат меравӣ. Шояд вай туро тарбия дода метавонад.

4 ДАР ХОНАИ ХЕШҶО

Дар дасти Вафо як халта бо чизҳои даркоруяш буд. Бобояш бо ӯ дигар гап назад, ҳатто напурсид, ки оё ӯ китобашро бо худ гирифта бошад. Охирон бор кампиру мӯйсафедро дар назди дари хонашон дид. Бибӣ рӯймолашро ким-чӣ хел бардошта, пеши рӯяш гузошт. Вафо тахмин кард, ки ӯ ашки пинҳониеро аз чашмаш пок карда истода буд. Акнун аз пушти як занак равона шуд. Ин кас Ҳилола – холааш буд, вале ӯ хоҳари модараш набуд, балки танҳо духтари хоҳари бобояш буд – хулоса, хеши дуртар, ки

Вафо ӯро намешинохт.

Аз намуди зан Вафо ором нашуд. Дар нисфирӯзӣ холаи бегона ба хонашон омада буд ва ба бобо равшан гуфт:

– Боз як даҳони дигар сари дастархон? Бобо, агар ӯ нағз кор накунад, ӯро боз наздатон ме-фиристам. Аз гапам хашмгин нашавед, аммо ба мо кӯдак лозим нест, балки коргар.

Вафо сарашро хорид ва ба замини рӯфтаи ҳавлӣ чашм андохт.

Мӯйсафед ғур-ғур карда, сумкаи Вафоро ба дасташ доду чизи дигар нагуфт.

Вафо албатта пешвози дабдабанокро интизор набуд, вале аз чунин қабули сангдилона дар хонаи холааш ӯ хулоса баровард, ки ояндаш дар ин ҷо хуш намешавад. Ғуфтанд, ки хонавода аз холаву язна, як тағо, чор духтари калон ва як бачаи хурдак иборат буд. Онҳо ба ҳавлии кушод даромаданд. Вафо ду хонаро дид. Биноҳо аз хишти лойӣ сохта шуда буданд. Борон дар чанд ҷо андоваашро шуста буд. Ӯ тахмин кард, ки дар дасти чап хонаи язнааш аст. Дасти рост хонаи майдатар бо ошхона ва анбор буд. Шояд тағояш дар ин тараф зиндагӣ мекард. Дар мобайни хонаҳо як замини кушод буд. Агар дар ҳамин ҷо гандум коранд, чандин халта орд мешуд. Ҷуз як дарахти калони чормағз аз офтоб паноҳи дигаре набуд. Ҳаво абрнок буд ва ба назари Вафо ҳавлӣ

бенур метофт.

Холааш дарро кушод ва Вафо аз пушти вай ба хона ворид шуд. Каме вақт лозим буд, то чашмонаш ба торикӣ одат кунанд.

– Барқ нест, ана, назди печка бинишин ва гарм шав, – бепарвоёна гуфт зан, палтои сиёхро кашид ва халати оддиро пӯшида баромад.

Духтарони оила дар як кунчи хона нишаста буданд. Ба салом гуфтани Вафо ҳеҷ яке аз онҳо ҷавоб надод. Дар як тарафи хона тирезачае бо сони сафед пӯшида шуда буд ва ду пардаи калони товусдори гулобӣ чорчӯбаро ороиш медоданд. Девор бо як кампали хитой пурра маҳкам карда шуда буд. «Акнун дар ин хона зиндагӣ мекунам», – фикр кард Вафо. Ҳеҷ кас гап намезад ва ҳама ончунон ором буданд, ки қисир-қисир карда сӯхтани чӯб дар оташдон шунида мешуд. Агар ақалан яке аз инҳо ба ӯ салом медод, хеле осонтар мешуд, вале ҳама чор кас танҳо ба ӯ нигоҳ мекарданд. Онҳо шояд аз ҳафт то дувоздаҳсола буданд. Дар бағали духтари хурдӣ тифли майдача хоб буд.

Чойник дар болои печка буд ва оби дарунаш чӯшида, овози сӯзиш баровард. Вафо хест ва зарфро ба як тараф мондан хост, вале дар ин ҳангом духтари калонӣ чаҳид ва низ чойникро аз болои сангтахта гирифтани шуд. Вафо аз ҳаракати ногаҳонии духтар тарсид ва ноҳост чойро болои дасти духтар резонд.

– Ай! – дод зад духтар ва дасташро зуд қафо

кашид ва болои зонуҳояш афтид.

Аз рӯяш маълум буд, ки хеле дард ёфт. Вафо инро ҳеҷ намехост ва намедонист, ки чӣ кор кунад. Духтари калонӣ ӯро ҳақоратборон кард, вале ӯ сархамона дар чояш истода ба ӯ нигоҳ мекард. Хоҳаронаш акнун ба ҳаракат омаданд. Яке аз онҳо назди апааш давид ва ӯро ба берун бурд, дигараш чойникро ба замин монд ва сеюмаш бо як даст додари аз ҳама хурдиашонро дошта, бо дасти дигар паласро пок мекард. Вақте духтари сеюм дид, ки Вафо ҳамту рост истодааст, тоқаташро гум карда, асабонӣ дод зад:

– Девонай?

Аз овози баландаш Вафо ларзид.

– Ман... Бовар кун, ман нахостам ӯро сӯзонам. Фақат... – Вафо дар ҷавоб чизе гуфтан мехост, ва ҳатто суханҳои даркориро ҳам ёфт, вале фурсати гап задан надошт, чунки духтар гапашро бурида, дод зад:

– Сағира, дафъ шав!

Духтар аз замин хест ва аз пушти худ дарро зад. Танҳо духтари хурдӣ дар наздаш монд. Магар дар чашмонаш Вафо раҳмро надид? Лекин вай ҳам хеста, китфҳояшро дарҳам кашида рафт. Вафо надонист, ки чӣ фикр кунад. Ӯ ҳеҷ гоҳ намехост ба онҳо зарар расонад. Оё ӯ сахари дар дуо аз Худо илтимос накарда буд, ки ба ӯ дар чои бегона кӯмак расонад? Набошад, барои чӣ ҳамин ҳодисаи нохуш рӯй дод?

Барои андешидан вақт набуд, зеро каме пас дари хона тараққосзанон кушода шуд, ки Вафо гумон кард, ки шамоли шадид дарро зада кушод. Аммо ин шамол набуд, холааш дар остона меистод. Ӯ дар пушти зан духтари дастсӯхтаро дид. Онҳо даромаданд. Хола бо нафрати том ба Вафо назар андохт.

– Бо Дилрабо ту чӣ кор кардӣ? – саволаш бештар айбдоркунӣ буд.

Аз паси ин гап чунин шаршараи калимаҳое болои сари Вафо рехтанд, ки ӯ худро пасттарин ҷонвар дар ин дунё ҳис кард. Вафо мобайни сухан ба худ гуфт, ки беҳтараш гӯшҳояшро маҳкам кунад, вагарна дашноме ки ин зан мезанад, ӯро ба ҷавоби мувофиқ меангезад.

– Э кӯдак, карӣ?

Он савол ба Вафо фаҳмонд, ки акнун боз гӯш кардан мумкин аст. Шармгинона сарашро бардошта, ба хешаш назар андохт.

– Ман боз ба ту мегӯям, боз як бори дигар ин гуна рӯйдод шавад, туро аз хона пеш мекунам. Духтарон! Бо Вафо дигар гап назанед! – суханаш ба охир расид.

Вафо кӯшиш намуд, ки оҳкашияш маълум нашавад, аммо ӯ ҳангоми анҷоми гапаш худро хеле сабук ҳис намуд, гӯё ки доди холааш ба шунавоияш зарар расонида буд. Дар он лаҳза дари хона кушода шуд. Як марди мӯйлабдор бо либоси низомӣ ба хона даромад. Рӯйи хола сурх шуд ва қошҳояш ба боло рафтанд.

– Акаҷон, шумо аллакай омадед? Ман хаёл кардам, ки шумо имрӯз аз кор дер меоед, – бо меҳрубонии сохтакорона гуфт хола.

Вафо ҳайрон монд, ки ин зан овозашро чунин дигаргун карда метавонист. Вафо мардро корманди милиса тахмин кард, вале кӣ будани ӯро нафаҳмид.

– Ҳаво хунук буд ва кор кам буд. Бинобар ин гуфтам, ки беҳтараш хона равам. Ин бача кист? – доништан хост мард.

Ӯ ба Вафо маъқул буд. Овози мулоимаш мисли дору ба захми дили Вафо ёрдам мерасонд.

– Вай... Вафо. Ин бачаи Файзуллоевҳо аст. Ӯ хост, ки наберааш бо мо бошад, – то ин гап овози зан ҳанӯз форам буд, вале вақте ки ӯ равшан шудани рӯйи Вафоро пай бурд, асабонӣ илова намуд, – вале ман ба мӯйсафед гуфтам, ки ӯро танҳо ба андозаи коркунияш меҳӯронам. Агар кор накунад, дафъ шавад. Сағира ба ман даркор нест.

Хомӯшӣ. Мард нафас кашид ва ба фикр фуру рафт.

– Чӣ мешуд, агар ин бача дар хонаи ман меистод?

Бо ҳайрат зан чашмонашро бардошт.

– Дар хонаи шумо?

– Ҳа, дар хонаи ман. Дар як ҳавлӣ бошем ҳам, ду хона ҳаст-ку, – тасдиқ намуд ӯ.

Дар дили Вафо як шӯълаи умед даргирифт. Ӯ ин мардро наменинохт, вале ҳар манзил аз хонаи холааш беҳтар буд. Холааш қавоқ андохт

ва лабашро қач кард. Вафо гоҳ ба зан нигоҳ мекард, гоҳ ба мард. Дилаш ба тапиш даромад ва ӯ хаёл кард, ки инро ҳама мешунаванд. Дуо хонда, дар дилаш ба Худованд мурочиат кард: «*Илтимоc, Худоҷон, илтимоc, бигзор ин зан маро ҷавоб диҳад. Ба номи Исои Масеҳ, ба ман кӯмак расон*». Ногаҳон як қоши зан ба боло рафт ва ӯ ҳилагарона пурсид:

– Оё ӯ дар хонаи шумо хӯрок меҳӯрад, хоб меравад, вале барои ман хизмат мекунад?

Вафо аз кор наметарсид, вале ӯ медонист, ки ин гуна занро қаноатманд гардондан намешавад. Барои ҳамин дуо карданро давом дод.

Мард ҳар ду даст ба камараш андохта гуфт:

– Не, ин бача аз ман мешавад. Ман ӯро меҳӯронам ва ӯ барои ман кор мекунад. Ҳилола, тамом. Ман ӯро мегирам.

– Аз ин бача чӣ фоида доред? Шумо на зан, на фарзанд доред. Аз ин сағира чӣ интизоред? – зан ҳеч чизро нафаҳмид, – лекин мана, бачаро гиред. Ӯ ба ман лозим нест. Хайрият, як даҳон камтар дар сари дастархон.

Вафо худдорӣ намуд, ки аз хурсандӣ начаҳад. Хола халтаи Вафоро аз кунҷи хона бардошт ва ӯ як сония тарсид, ки зан онро ба ӯ намедихад, вале не – сумкаашро бо ду ангушт, мисли он ки ин ахлоқи бӯгин бошад, ба Вафо дароз кард.

– Ба хонаи тағои Меҳрубон рав!

Онҳо якҷоя аз хона баромада, ду зина фууромада ба майдони кушоди ҳавлӣ расиданд. Тағои Меҳрубон – ва ӯ дар ҳақиқат хеле меҳрубон буд – дасти худро болои китфи Вафо монда, аҳволпурсӣ намуд. Онҳо ҳавлиро тай карда, ба назди дари хонаи тағо омаданд. Хонааш майдатар буд ва тиреза ҷуз сони сафед пардае надошту дар печка алав даргирон набуд. Маълум буд, ки дар ин ҷо тағояш танҳо зиндагӣ мекард ва ҳеч кас ӯро интизор набуд. Тағо коғазу хас гирифта оташро даргиронд. Каме пас ҳезумро андохт. Хона аз хонаи холааш бечоратар менамуд, вале Вафо ин ҷо худро мисли подшоҳ ҳис мекард. Ӯ аввал танҳо ба саволҳои бисёри мард ҷавоб медод. Ӯ нақл кард, ки падару модараш дар кӯдакиаш гузаштанд, дар бораи зиндагии худ дар хонаи бобояш, дар бораи ҳамсинфонаш, хусусан дар бораи Тоҳир ва Ойбек, дар бораи сӯхтор дар хона ва дар бораи ин ҷо омаданаш. Аммо ду чизро фош накард: Ӯ нагуфт, ки Исои Масеҳ дӯсти ҷонияш аст. Инчунин ӯ нагуфт, ки бобо ӯро дар сӯхтани оғил айбдор кард. Баъди чанд вақт Вафо чуръат намуд, ки низ савол додан гирад.

– Шумо бародари воқеии холаам? – нобоварона пурсид Вафо.

Чӣ хел метавонист ин гуна марди меҳрубон чунин хоҳари бераҳм дошта бошад? Мард бо овози баланд хандид. Вафо надонист, ки оё ӯ

гапи аҳмақона гуфта бошад, вале фаҳмид, ки тағояш ба ӯ намехандид.

– Вафо, саволи хуб додӣ! Ҳа, бовар кун, ин хоҳари воқеии ман. Аз гапи вай хашмгин нашав! Вай ҳама вақт ин хел буд, лекин аз ман метарсад. Дар зери қаноти ман ба ту ҳеч зараре намерасад.

Ӯ дар бораи худ каме нақл кард ва акнун Вафо фаҳмид, ки ӯ соҳиби тамоми ҳавлӣ буд ва аз ин сабаб хоҳари дағал ӯро чунин ҳурмат мекард, лекин Вафо хеле мехост фаҳмад, ки барои чӣ ин мард танҳо зиндагӣ мекард. Оё зане дошт? Оё вай мурд? Оё ӯ аз вай чудо шуд? Вафо дарк намуд, ки тағояш дар ин бора гап задан намехост. Бинобар ин ӯ ҳеч чизи дигар напурсид.

Шаб зуд хобаш набурд ва чанд вақт дар торикӣ бедор буда, дар болои чогаҳаш дуо хонда, ба Худованд шукр гуфт, ки ба хонаи чунин марди хуб афтид.

5 МУБОРИЗА ДАР ДИЛ

Вафо замони беҳтарини умрашро аз сар мегузаронид. Тағо рӯзона дар кор буд, вале бегоҳӣ тобевақтӣ бо Вафо назди печкаменишаст ва онҳо аз ҳамдигар чистон мепурсиданд ва ба якдигар латифаҳоро нақл мекарданд. Баъди ду-се ҳафта тағои Мехрубон кӯшиш намуд, ки қиянашро ба мактаби маҳаллӣ дохил кунад. Ин

барои Вафо осон набуд. Маълум буд, ки ҳама талабагон ҳамдигарро хеле хуб мешинохтанд, танҳо ӯ бачаи бегона буд.

Дар рӯзҳои ҳолӣ Вафо хонаро рӯбучин мекард ва либос мешуст. Вафо холаашро кам медид ва ҳангоме ки ӯро медид, зуд сарашро ҳам карда, корашро давом медод. Дар аввал Вафо интизор буд, ки аз хона хабаре шунавад, вале чунин менамуд, ки ҳеч кас дар бораи бобояш ҳеч чиз намедонист. Албатта, онҳо ҳангоми назди бобо будани Вафо ҳеч рафтуомад надоштанд, акнун бошад барои чӣ?

Баҳор наздик омад ва кор дар полиз зиёд шудан гирифт. Ва Вафо маҷбур шуд, ки дар берун бисёртар кор кунад. На ин ки ӯ ҳавои тозаро дӯст намедошта бошад. Не баръакс, баъди зимистони хунук ӯ аз гармии офтоби нарм ҳаловат мебурд, аммо дар берун на танҳо офтобу ҳавои тоза ӯро мунтазир буданд, балки холааш низ. Дар вақти ҳолӣ – ва Вафо вақти холии зиёд дошт – ӯ заминро побел мекард. Духтарони холааш ғур-ғуркунон ба ӯ ин ё он корро мефармуданд ва ҳама вақт аз нохуб иҷро кардани супориш шикоят менамуданд. Хусусан он духтари дастсӯхта ба ӯ гапи саҳт мегуфт. Ҳамон духтар сабабгор шуд, ки ҳамсинфони Вафо дар бораи ятим буданаш фаҳмиданд. Акнун дар ин мактаб низ баъзе бачагон ӯро

мазоҳ мекарданд.

Рӯзе Вафо сахари барвақт каландчаро аз анбор гирифта, ба тарафи замини мобайни ҳавлӣ рафт. Танҳо духтари хурдии холааш, Дилбар, дар он кор мекард. Рафтори ӯ нисбати Вафо аз дигарон дида каме хубтар буд. Бинобар ин Вафо сабук нафас кашид ва чӯяк кашиданро шуруъ кард. Имрӯз картошка шинонданӣ буданд. Ӯ медонист, ки холааш тамоми рӯз дар бозор кор дорад. Дина ба ҳама фармуда буд, ки дар полиз кор кунанд.

Вафо дар ёд надошт, ки чанд соат ҳам мешуду мехест, ҳам мешуду мехест. Хоҳарони Дилбар тамоми вақт намоён намешуданд ва Вафо аз ин хеле розӣ буд, гарчанде ки кораш зиёд буд. Офтоб аллакай ба авчи сайраш расид. Вай гармии зиёд намедод, аммо Вафо арақшор шуда буд. Танҳо дарди миёнаш ӯро маҷбур кард, ки ғайраташро боздошта, дам гирад. Ӯ каландчаро ба симтӯр таъя кунонд ва таги сояи дарахти чормағз нишаст. Хола айнан дар он ҳангом аз бозор баргашт. Бо чашмони хашмолуд ва даҳони кушода шитобон сари ӯ омад. Афти ӯ чунон тарсовар вонамуд, ки Вафо интизор буд, ки хола яке аз сумкаҳояшро ба сараш мезанад, бинобар ин рӯйяшро бо дастҳояш ҳимоя намуд.

– Наход ки духтараконам худашон танҳо ҳама корро кунанд, ва ту, нобакор, набудани маро истифода бурда, танбалӣ мекуни!

Вафо дилпур буд, ки доди зан то хонаи

ҳамсоя мерасад. Ҳангоме ӯ фаҳмид, ки халтаҳо дар дасти холааш то ҳол беҳаракат истодаанд, оҳиста сарашро бардошта ба чашмони хола нигоҳ кард. Аз фарёди гӯшкаркунандаи модар духтарони дигар аз хоб хеста берун давиданд.

– Модарҷон, шумо аллакай омадед? – пурсид духтари калонӣ ҳангоме ки рӯймолро саҳт мебаст.

Зан тоб хӯрда, духтаронашро дид.

– Ана, бачаи танбали тағоятонро бинед!

Баъд рӯйшро боз сӯи чиянаш гардонида, ангушт ба ҳаво бардошта, насихат дод:

– Меҳнат кунӣ, роҳат бинӣ, фаҳмидӣ? Аз духтарони ман ибрат бигир! Бин, онҳо тамоми саҳар ҷон коҳонида заминро тайёр карданд!

Нобоварона бача ба хола ва духтарони ӯ менигарист. Даҳони Вафо чунин воз шуд, ки ӯ нодон менамуд. Ӯ намедонист, ки чӣ гӯяд.

– Ҳоло исто! Ман бегоҳӣ ҳама чизро ба тағоят меғӯям!

Вафо фаҳмид, ки дар дилаш ҳиссиёти пештара бедор мешавад. Ҳамон ҳиссиёте ки ӯ ҳангоми чангҳо бо Ойбек дошт ва он тамоми фикру хаёли дигарро пахш менамуд. Ӯ ҳатто эҳсос кард, ки чӣ хел дар бағалаш ангуштҳояш мушт шуданд. Чизе мисли овози баланд дар дилаш ӯро огоҳ намуд: «*Вафо, худро дор!* Саратро ҳам кун!» Вафо дид, ки холааш аз пешаш рафту сумкаҳоро ба тарафи ошхона кашид, гӯё ки Вафоро дигар шоистаи диққаташ

намешуморид. Агар зан ба ақиб нигоҳ мекард, ӯ чашмони Вафоро медид, ки медурахшиданд. Ӯ медид, ки андаруни бача байни кина ва фурутани, хашм ва худдорӣ мубориза мерафт. Дар мижаи Вафо ашк пайдо шуд, вале ӯро зуд бо остини олудааш тоза карда хест. Оҳ кашида корашро давом додан гирифт. Духтарон хандида аз пайи модарашон равон шуданд. Фақат Дилбар бо Вафо дар полиз монд. Ӯ бо чашмони дилсӯзона ба бача нигоҳ кард. Вақте Вафо каландро бардошта, ба замин зад, духтарак пичиррос зада гуфт:

– Аз очаам хашмгин нашав.

Вафо каландро бо ҳар ду даст бардошта, боз фуруварда, гурунгос зад:

– Оё ту хашмгин намешудӣ, агар касе бо ту чунин рафтор мекард? Магар ман аҳмақам?

Як бори дигар каланд ба замин расид.

– Ҳоло рӯзи қасос шавад! – дандон ба дандон монда, гуфт ӯ.

Ин фикр акнун ба ӯ ду баробар зиёд қувват бахшид ва ӯ каландро бо шиддат ба замин зад.

Вафо нафаҳмид, чӣ хел рӯзи корияш анҷом ёфт. Вақте ки тағояш аз кор баргашт, Вафои бетабъро дар хона ёфт. Аз ӯ аҳволпурсӣ кард, вале Вафо танҳо бо калимаҳои як ё духичоғӣ ҷавоб медод. Берун аллақай торик шуда буд. Тағо ӯро танҳо гузошт, зеро ҳамон бегоҳ дар

берун коре дошт. Ҳатто либоси милисагириро нақшида баромад. Вафо барои ин оромӣ хеле миннатдор буд. Агар Вафо бо ҳиссиёти худ чунин машғул намебуд, ба кучо рафтани тағояш ӯро ҳайрон мекард.

Вафо ба фикр фуру рафт. Рӯи Вафо турш ва қавоқҳояш гирифта буданд. Кина дилашро фаро гирифта буд. Вале дар хаёлаш ногаҳон овозе гуфт: «*Вафо, бахш!*» «*Ман наметавонам. Ман холаамро бад мебинам*», – дар дил ҷавоб дод ӯ. Тамоми ҳастияш чунин фикрҳоро рад мекард. «*Холаро бахшидан? Не, ҳеч гоҳ. Ӯ зани бераҳм аст*». Овоз эътироз намуд: «*Вафо, Исои Масеҳ мегӯяд, ки душманонатро бояд бахшӣ*». Вафо сарашро бо гумони он ки овозро аз каллааш дур карда тавонад, тоб дод. «*Ман наметавонам душманамро бахшам*», – андешид Вафо. Ҷавоби дил пичиррос барин хотиррасон кард: «*Ту метавонӣ, аммо намехоҳӣ*». Худсарона Вафо ба худ гуфт: «*Хайр чӣ? Пайрави Масеҳ буданам маънои онро надорад, ки ман ҳар киро бояд дӯст дорам, – хусусан чунин зани гандаро!*» Овоз хомӯш нашуд: «*Вафо, ман барои ту ҷон додаам. Ман туро хеле дӯст доштаам, вале ту кӣ будӣ?*» Ӯ дар торикӣ ба як нуқтаи ноаён назар медӯхт. Баногоҳ дар пеши чаши рӯҳияш манзараи пештара чилавагар шуд: Майдони мактаб. Ойбек. Муаллим Миралиев. Пеш ӯ чанд бор бо ин ё он бача дастбагиребон мешуд, ҳақоратҳои расво мегуфт, ин ё он чизро

аз сумкаи ягон ҳамсинф медуздид. Вафо хост ин хотираҳоро аз хаёлаш дур кунад, вале натавонист. Ҳатто чунин менамуд, ки гапҳои ҳақораташ то ҳол дар гӯшаш ҳаст. Вафо беихтиёр бо дастонаш гӯшҳояшро маҳкам кард ва чашмонашро пӯшид. Як муддат ин тавр нишаст ва ногаҳон аз сӯзи дил гирия кард. Вафо кӣ будани худро хеле хуб медонист. Ӯ ҳеҷ гоҳ шоистаи диққати Худо намебуд. Ва албатта ҳеҷ вақт ӯ фаҳмида наметавонад, ки барои чӣ Худованд ӯро дӯст дошта, дар салиб ҷон дод. «*Бачаам, ман туро бахшидаам. Акнун навбати ту-ку*», – боз дилбардорӣ намуд овоз. Вафо гириякунон ба аломати ризо сар чунбонд. «*Ман киям, ки холаамро ҳукм кунам? Он кас аз ман бадтар нест*», – розӣ шуда фикр кард бача. Вале сарро ҳам кардан ба ӯ хеле душвор омад ва ӯ бо овози гирифта пичиррос зад: «*Эй Худованд, ман мехоҳам аз пайи Ту равам. Маро бубахш. Ба ман қувват бидеҳ, то ки холаамро... дӯст... дошта тавонам*». Вафо то дергоҳ дар торикӣ нишаст, аммо дилаш акнун ором буд ва ҷонаш қувват гирифт. «*Ҳа, – андарунаш чунин фикр қавӣ шуд, – ман вайро мебахшам. Ман намемонам, ки шайтон маро шикаст диҳад. Бо ёрдами Масеҳ ман бар бадӣ голиб меоям!*»

Ногаҳон садои нофаҳмо аз берун хомӯшии шабонаро бурид. Вафо пурра ҳушёр шуда, ба фаҳмидани овози ношиноси берунӣ тамоми диққати худро дод. Ин чӣ буд? Ӯ часта хест

ва пардачаи сафеди тирезачаро ба як тараф кашиду ба кӯча нигоҳ кард. Моҳтоби пурра нури худро пош дода, манзараро равшан менамуд. Дар роҳ ду мард калавида-калавида мерафтанд. Онҳо ҳамдигарро оғӯш кашида, ба зӯр қадам мезаданд. Яке аз онҳо суруд мехонд. Аз оҳанги нохуш ва матни бемаънӣ маълум шуд, ки сароянда маст буд. Онҳо ба тирезача наздиктар омаданд ва сӯи дарвозаи ҳавлии тағои Вафо равона шуданд. Бо ваҳм дар дил Вафо фаҳмид, ки яке аз онҳо тағояш аст. Оҳ не. Вафо чандин бор майнӯшонро медид ва медонист, ки арақ бо одам чӣ карда метавонад. То ҳамин лаҳза тағояш барои Вафо дар рафтор ибрати калон буд. Аммо магар тағои Меҳрубон низ менӯшад...? Оё ӯ низ чунин кирдорҳои бемаъниро нишон медиҳад? Вафо дигар вақт надошт, ки фикр кунад. Он ду мард аз дарвоза гузашта, ба ҳавли даромаданд. Суруди ҳофиз тамоми шуд. Дари хона тараққосзанон кушода шуд. Вафо барқ задагӣ барин тоб хӯрд ва онҳоро дид. Дар гардани тағои бӯзбала марди бегона кашол буд.

– Меҳру...Меҳру..., – марди дигар чунон маст буд, ки охири қисми номи тағоро ба забон оварда натавонист. – Ин ҷо торик-ку? Тамоми за...замин саҳт чунбида...истодааст. Ман...ман дар ку...куҷо ҳастам? – бо забони печида пурсид бегона.

Ба зӯр Меҳрубон дасти сурудхонро аз сари

худ бароварда кашид ва кулоҳи милисагӣ ба замин афтид. Вафо ҳайрон монд, ки ҳангоми ҷавоб додан овози тағояш чунин ором ва устувор буд:

– Акмал, ту дар хонаи худат ҳастӣ.

Вафо дид, ки пойҳои мард вазни тани худро дигар бардошта натавонистанд ва ӯ дар пешни бача саҳт ба замин афтид. Мард дардро ҳис накарда, як бори дигар сарашро ба зӯр бардошт ва байни як чанд сония ба хоби гарон рафт. Вафо надонист, ки чӣ фикр кунад. Лекин як чизро фаҳмид ва ин ӯро хеле шод мекард. Тағояш маст набуд! Бо ҷашмони калон-калон ба ӯ нигоҳ мекард.

– Вафо, чӣ нигоҳ карда меисти? Тез кӯмак расон. Мо бояд ӯро болои кӯрпача хобонем ва бо кампал пӯшонем.

Вафо итоаткорона пойҳои мастро баробар карда, ба як тараф кашид. Мехрубон кори асосиро карда бошад ҳам, Вафо аз вазни ин марди харобак ҳайрон монд.

Баъди кашонданаш ҳар ду дар тарафи дигари хона ҷо ёфта, нишастанд. Вафо пеш аз ин кулоҳи тағояшро аз ҷанг тоза карда, болои рафи девор монд. Нур аз тиреза нисфи чеҳраи тағоро равшан гардонд. Вафо дид, ки ӯ хеле хаста буд. Бо ҳар ду даст рӯяшро пӯшонд. Бо овози паст Вафо сӯҳбатро сар кард:

– Тағочон, ин бегона кист?

Мард чуқур нафас кашада, мӯйи сарашро бо ангуштҳои шона кард ва баъд китфҳои

галтонд.

– Ин язнаат.

– Кадом язна? – бо ҷашмони нимкоф пурсид Вафо.

– Ин мард падари Дилбар.

Акнун ҷашмони Вафо чормағз барин калон ва кулӯла шуданд. Оё ин нобакор шавҳари холааш бошад?

– Шумо гуфта будед, ки ӯ дар Русия аст-ку.

– Ҳа, то дина дар ҳамон ҷо буд. Ҳамкорам ӯро имрӯз дар назди бозори марказӣ ёфт.

– Бо...бо ин аҳвол? – калимаҳоро кофта, савол дод Вафо.

Тағояш сарашро ҷунбонд.

– Не, бадтар. Ӯ бо як фурушанда ҷанг карда, дар мастӣ дӯкони ӯро мардро майда-майда карда буд. Баъд ӯро ҳабс карданд. Агар ман ин бегоҳ бо калонҳо ҳамсӯҳбат намешудам, язнаатро чандин сол дар ҳабсхона маҳкам мекарданд.

Вафо бо тарс доништан хост:

– Оё ӯ ҳама вақт маст аст?

Тағо бо як даст ҷашмонашро молида, ба бача назар андохт ва бе ҳиссиёт дар овоз гуфт:

– Бачаам, ман вайро ягон бор хушёр надидаам.

– Лекин оё ин барои холаам мушкул намешавад? – оилаи он бадбахт ба фикри Вафо омад.

Тағо гапашро дастгири карда, ҷавоб дод:

– Албатта, тасаввур кун, ки бо ин гуна шавҳар зан чӣ хел зиндагӣ мекунад.

Дар ин ҳангом як ҳисси нав нисбати холаи бераҳм дар дили Вафо пайдо шуд – дилсӯзӣ. Ва ӯ барои ҳамин ҳис ба Худо шукр гуфт, чунки медонист, ки дуои ӯ аллакай аз ҷониби Худо шунида шуд.

Дар ҳафтаҳои оянда Вафо сабабҳои зиёд дошт, ки дилаш ба холааш бисӯзад. Тағо гуфта буд, ки язнаи Вафоро ҳеч гоҳ хушёр намедид ва Вафо тасдиқи ин гапро акнун дида метавонист. Ҳа, ин мард майпараст буд. Ӯ зану фарзандонашро чунон мезад ва дашном медод, ки дар назари Вафо рафтори пештараи холааш нисбати худ ҳеч буд. Чандин бор язна ҳамсарашро аз хона пеш кард. Як шаб ҳатто намонд, ки холааш ба хонаи худ баргардад, агарчи шабҳо ҳанӯз салқин буданд. Гуфтан намешавад, ки бо зан чӣ мешуд, агар Меҳрубон хоҳари худро ба хонаи худ намедаровард. Вафо дар он вақт низ пай бурд, ки ягон ҳамсоя барои кӯмак додан тайёр набуд. Аз ин хеле ҳайрон мемонд, чунки дар деҳаи бобояш ҳама ба ҳамдигар ёрдам медоданд. Борҳо ин зани бечора дар хонаи тағо аз пеши падари духтаронаш пинҳон мешуд. Бадмуомилагии язна нисбати занаш ба дараҷае расид, ки Вафо пазмони рӯзҳои пештара мешуд ва ба Худованд

чунин дуо мегуфт: «Майлаш, Худовандам, зан бигзор боз ба ман дод гӯяд, вале ягон коре кун, ки ин оила дигар азоб набинад!» Вафо ҳангоми эълони язнааш дар пеши ҳама баъди чанд рӯз ҳайрон монд:

– Та...мом. Аз шумо... безор шудаам. Дар ин ҷо ҳеч... ҳеч кас ба... қадри ман наме...намерасад, – бо забони гирифта гуфт ӯ.

Ӯ дар дасташ шишаи холии машруботро дошта, онро ин сӯ-он сӯ ҳаво медод. Духтаронаш дар пушти очаашон пинҳон шуданд, чунки боз шаттахӯриро интизор буданд. Вале мард танҳо шишаро мисли чӯбдасти подшоҳ чунбонд, гӯё ки ӯ ба қаламраваш сухане мегӯяд. Ҳангоми гап сараш пешу қафо мерафт.

– Ман ба... Душанбе ме...меравам ва кор... ме-ёбам. Ҳоло мебинед, ки... Акмал... бо кисаҳои пур... бармегардад – ӯ бо шиша ба занаш ишора намуда, давом дод – ва ту, занак, ҳоло... ме... мебинӣ, ки Акмал ма...марди комёб мешавад. Ман пеш аз ин... барна...намегардам.

Сарашро поён кард ва дасташро фурувард. Хомӯшии том. Вафо бо чашмонаш аз дурӣ чехраи язнаашро мекофт. Чашмони мард маҳкам буданд. Маълум буд, ки барои ин намоиш тамоми қувваташро сарф карда буд. Вафо ба тағои дар ақиб буда назар андохт. Ошкор буд, ки Меҳрубон аз эълони хешаш хеле розӣ буд. Ду рӯз баъди ҳамин сухан Акмал чуноне ки пайдо шуда буд, боз нопадид шуд.

Мард рафт ва осоиш ба хона баргашт. Хола аз Вафо албатта ҳеч вақт бахшиш намекурсид, вале нисбати Вафо дигар бадӣ намекард. Ва Вафо дар дил қарор дод, ки барои хола ва язна дуо кунад, то ки онҳо низ бо Исои Масеҳ шинос шаванд ва қуввати дигаргункунандаи Ӯро бифаҳманд.

6 СИРРҶО ФОШ МЕШАВАНД

Моҳи май омад ва талабагон чашминтизори таътили тобистона буданд. Рӯзе Вафо аз дарвозаи мактаб баромад. Чор бачаи синфи даҳум ӯро бе сухан пешвоз гирифтанд. Ҳар яке аз инҳо китфҳояшонро бардошта, хурӯс барин худро дам карда, ӯро ихота намуданд. Вафо хайрон шуда, аз яке ба дигараш нигоҳ мекард. Бо шубҳа пурсид:

– Оё шумо ягон гап доред?

Бачаи қадбаландтарин ба доира даромада, ба чашмони Вафо нигоҳ кард. Дасташро мушт карда бардошт ва ба Вафо дод зад:

– Мо барои ту ҳеч чиз надорем, сағира!

Вафо ба лақаби “сағира” аллакай одат карда буд, ва мушкел бошад ҳам, кӯшиш менамуд, ки ба он эътибор надихад.

– Ба фикрам ту намедонӣ, *кӣ* ба ту гап мезанад, – ҳавобаландона гуфт талабаи бегона.

Вафо нахост ки чанг шавад, чунки пайрави Исои Масеҳ буд, вале низ сабаб он буд, ки аз ин бачаҳо хеле метарсид. Бинобар ин оромона ҷавоб

дод:

– Бубахш, ту кистӣ?

Бачаи қадбаланд ба дӯстонаш нигоҳ карда, лабашро кашида бо садои ширини сохта гапи ӯро масхара кард:

– Бачаяк бахшиш мекурсид. Чӣ хел ширин!

– рӯй ба тарафи Вафо гардонд. Дар овозаш садои кинаи том шунида мешуд – ман, – бо ангушташ ба синаи худ зада фаҳмонд, – ман Хусрав Холбоев ҳастам. Инро ҳеч гоҳ дигар фаромӯш накун.

Холбоев, Холбоев... Вафо аз ин шарҳ чизе нафаҳмид. Дар майнаи сараш ӯ хама номҳои шиносро гузаронд, вале ӯ натавонист байни номи ин бача ва номҳои дигар ягон робита дарёбад. Лекин ӯ ҳис намуд, ки хуб мебуд, агар ӯ дар бораи *кӣ* будани ин бача чизеро медонист, бинобар ин бо эҳтиёт пурсид:

– Ман намедонам, ки номи туро ягон бор шунида бошам.

Нашинохтани ӯ бачаро ранчонд. Аз димоғаш нафасашро сар дод. Маълум буд, ки ӯ инро интизор набуд. Ногоҳ хандаш омада, бача аз худ рафта, баланд хандиду хандиду хандид. Вафо шубҳа пайдо кард, ки оё талаба аз ақл бегона шуд-чӣ? Аммо ногаҳон дастони Хусрав гиребони Вафоро дошт ва овозаш катъ шуд. Тарангиро ҳис кардан мумкин буд. Вафо дар дил ба Худо дуо гуфта истод. Чашмони нимкофкардаи ӯ бо чашмони Вафо вохӯрданд.

Бо кина ба ӯ гуфт:

– Тағои ту милиса аст. Рост?

– Хайр, ҳа, – тасдиқ намуд Вафо.

– Набошад аз вай пурс, ки вай чиро дар бораи Холбоевҳо медонад.

– М..майлаш, ман мепурсам. Лекин ба ман бигӯ: Аз ман чӣ мехоҳӣ? – доништан хост Вафо.

– Ман ба ту як чиз гуфтан мехоҳам: Гум шав!

Вафо “майлаш” гуфт, гарчанде ки ӯ иҷро кардани чунин фармонро намедонист. Аз шикаст додани Вафо розӣ шуда, Хусрав куртаи бачаро мисли чизи нафратоваре сар дод. Ба ошноҳояш бо сараш ишора намуд, ки корашон тамом ва аз доира баромада рафт. Бе ягон сухан ҷӯраҳояш аз ақиби ӯ рафтанд. Вафо ҳоло ба он ҷое ки Хусрав дар пешаш истода буд, назар медӯхт, гӯё ки ӯ ханӯз дар он ҷо бошад. Хусрав Холбоев. Вафо фаҳмид, ки бояд тезтар дар бораи он ном маълумот пайдо кунад.

То баргаштани тағо Вафо чор соати дигар интизор буд. Барои дастурӯйшӯӣ Меҳрубон назди сатили дар пеши ошхона истода рафт. То омаданаш Вафо чунин бетоқат шуда буд, ки вайро дигар танҳо наемонд. Ин тараф сачокро дароз кард, он тараф куртаи хонагиरो пешкаш намуд.

– Эҳе, – хандид тағояш, – Вафо, ба ту чӣ шуд? Агар ба ман ин қадар аҳамият диҳӣ, ман

туро чун хизматчи ба кор мегирам.

Вафо сурх шуд.

– Тағочон, ман гап дорам, – сар кард Вафо.

Мард пойҳояшро болои кӯрпача монду болиштеро, ки Вафо ба ӯ дароз намуд, таги сари худ гузошт.

– Чӣ гап? – савол дод ӯ ва чашмони нармадилашро сӯи бача гардонд.

– Шумо... шумо дар бораи оилаи Холбоев чиро медонед?

Вафо пай бурд, ки назари неки тағояш карахт шуд. Чунин менамуд, ки манзараи ноаён дар пеши чашмони Меҳрубон падида омад. ӯ хеста нишаст. Калимаҳоро охиста бароварда пурсид ӯ:

– Кӣ ба ту дар барои Холбоев чизеро гуфт?

Вафо ҳолати шиддатнокро фаҳмид, вале ҳеч гоҳ наметост, ки тағояш аз ӯ ранҷад ва аз саволаш пушаймон шуд. Барои ором кардани тағо ӯ гуфт:

– Шояд муҳим набошад, ки ман дар ин бора донам... Имрӯз як бача маро дар мактаб нигоҳ дошт. Номаш Хусрав Холбоев аст.

ӯ тамоми рӯйдодҳои имрӯзаро ба Меҳрубон нақл кард. Ҳама чизро гуфт, танҳо дар бораи тарсҳое ки ӯ дар он хангом дошт, хомӯш монд. Мард аз ҳаракат монда, ба фикр фуру рафт. Вафо бетоқат мешуд. Тағояш дар асл гап заданро нағз медид ва чизе ки дар дилаш буд, тез мегуфт. Аммо барои чӣ чунин рафтори аҷоиб?

– Вафо, ман бояд ба ту як чизро нақл кунам. Ту барои ман мисли писар шудӣ ва ман...

Давоми суханро Вафо дигар нашенд. “Мисли писар...”. Ҳеч вақт Вафо чунин сухан нашенд буд. То ҳол ҳама ба ӯ сағира мегуфтанд, вале ин мард мегӯяд, ки Вафо ба ӯ мисли писар аст! Дили Вафо аз ҳаяҷон чаҳид.

– Барои ҳамин акнун ба ман гӯш кун, – назари холии тағо ба девори сафед дӯхта шуд, – ман шонздаҳ сол пеш зан гирифта будам, – сар кард ӯ.

Вафо намедонист, ки тағояш ягон бор зан дошт, вале ба нақлаш ҳалал расондан нахост ва хомӯш монд.

– Дар он вақт модарам ҳоло зинда буд. Ман навакак чун муаллим дар мактаб кор мекардам. Ман баъди хатм намудани донишгоҳ зан гирифтам. Вафо, бовар кун, ин духтар гавҳар буд. Ӯ хеле хушрӯй буд ва феъли мулоим дошт. Аз ҳар чихат ӯ моҳир буд. Ман Гулчеҳраро хеле дӯст медоштам ва ба хушбахтии худ бовариям намеомад.

Вафо шарм дошт ва худро мисли тамошобин ҳис менамуд. Барои бача ошкор буд, ки он чизе, ки мард акнун нақл мекард, рози дилаш буд.

– Гулчеҳра ба ман чандин бор мегуфт, ки ӯ низ бо ман хеле хушбахт аст ва инро дидан мумкин буд. Лекин, медонӣ, хешу табори ӯ он қадар розӣ набуданд, ки ӯ ба ман расид. Мо нағз дида, ҳамдигарро гирифтем.

Овози Меҳрубон катъ шуд. Хомӯшӣ. Калимаҳоро оҳиста ба забон оварда, мард давом дод:

– Мо як сол оиладор будем... танҳо як сол..., баъд вақти зоидани Гулчеҳра фаро расид. Таваллудкунӣ ба ӯ зӯр омад ва доя маслиҳат дод, ки ӯро нағзтараш дар таваллудхона ҷарроҳӣ кунанд. Ман ба вай насиҳат дода будам, ки гапи занакро гирифта ба таваллудхона равад, вале Гулчеҳра нахост. Ӯ гуфт, ки аз ман дур будан ба ӯ хеле мушкил мешавад ва дилаш пур буд, ки кӯдак ба ҳар ҳол хуб таваллуд мешавад. Барои ҳамин ман розӣ шудам, ки ӯро дар хона нигоҳ кунем, лекин...

Тағояш ба нӯги пойҳояш чашм медӯхт. Вафо фаҳмид, ки тағо чун дар мошини вақт замонро ба ақиб гардонида, ба гузашта баргашт. Вафо оҳистакак ёрдам дод:

– Лекин?

– Лекин ӯ ва писарам ҳангоми зоиш вафот карданд.

Гулӯи тағо маҳкам шуд. Дили Вафо ба тағои ҷонияш чунин месӯхт, вале ӯ худро барои дилбардорӣ қардан хеле нодон ва ноқобил ҳис менамуд. Ӯ намедонист, ки чӣ кор кунад. Мард шонаҳояшро бардошта миёнашро рост намуд ва ба Вафо нигоҳ кард.

– Медонӣ, байни як вақти кӯтоҳ бахти ман нобуд шуд, – фаҳмонд тағо.

Ҳатто агар ӯ инро шарҳ намедод ҳам, Вафо

онро пай мебурд.

– Чанозааш ҳоло нагузашта, хешутабори Гулчехра маро хӯрданд. Онҳо маро дар маргаш айбдор карданд. Гуфтанд, ки ман бахил ҳастам ва барои беморхона пул харч намудан нахостам, ки ўро дӯст намедоштам ва ў дар оиладорӣ бо ман бадбахт шуд ва ғам вайро кушт..., – сарашро чунбонида тағо гузаштаҳоро ба хотир меовард.

Баъди чанд вақти хомӯшӣ Вафо ҷуръат пайдо карда пурсид:

– Лекин ин ҳама ба Холбоевҳо чӣ дахл дорад?

– Насаби занам Холбоева буд.

Даҳони Вафо кушода шуд ва қисмчаҳои чудо-чудо ба як сурати пурра табдил шуданд.

– Хусрав бачаи бародари Гулчехра аст. Падару модараш маро ба суд кашиданд. Чандин моҳ онҳо маро ором намегузоштанд. Ин тараф ман аз ғами беандоза шикаста будам – барои ҳамин дигар зан гирифтанд нахостам, ва он тараф онҳо маро азоб медоданд. Чандин кас маро тарафдорӣ карданд, шоҳидон гапи маро тасдиқ карданд. Дар он вақт хоҳарам – вай ханӯз оиладор набуд – оиди муносибати хубе ки ман бо занам доштам, шаҳодат меод. Баъди чанд вақт ман аз маҳкама раҳо шудам. Расман ман беайб баромадам. Дар зиндагӣ бошад то ҳол дар деҳа бо ман чун бо бегона рафтор мекунанд. Барои ҳамин то имрӯз ҳамсояҳо бо мо рафтуомад надоранд. Додари Гулчехра қасам хӯрда буд, ки

то қасос нагирад, ором намешавад.

– Ва оё инро ба амал овард? – асабаш таранг шуда, фаҳмидан хост Вафо.

– Хайр, медонӣ, дар хашм одам бисёр чизҳои нохуб мегӯяд. Акнун ў ҳам калонтар шуд ва мумкин қасамашро аз хотираш баровард.

– Набошад таҳдиди Хусрав чӣ даркор буд? – эътироз намуд Вафо.

– Ҳм. Ўро дина дар бозор нигоҳ доштем. Бача чизеро дуздид ва касе дод зада милисаро чеғ зад. Ўро ба милисахона бурдем. Ман ўро шинохтам ва ўро насиҳат додам, ки чунин корро накунад. Мумкин ҳамин сухан ҳиссиётҳои пахшшударо боз зинда кард.

Вафо хомӯш монд. Ў дараҷаи хатарнок будани аҳволро тахмин карда натавонист. Бинобар ин аз тағояш пурсид:

– Оё шумо фикр мекунед, ки Хусрав акнун қасоси падарро ба хотир оварда, ба шумо ягон чиз мекунад?

– Намедонам, вале азобе, ки онҳо байни ин қадар солҳо ба ман мерасонданд, аз ҳар чиз саҳттар буд. Медонӣ, ин хеле дарднок аст, агар касе туро барои чизе айбдор кунад, ки ту накардаӣ, – фаҳмонд тағо.

Ва азбаски ў нақлашро ба охир расонда буд ва ҷумлаи охир ба фикри Вафо кӯпрук шуд, бача худро дигар дошта натавонист:

– Тағочон, шумо бо ман дар ҳақиқат мисли падар муомила мекунед ва ман аз шумо сирре

доштан намехоҳам.

Акнун навбати тағо буд, ки бо шавқ гӯш кунад.

– Ман аз шумо чанд сол хурд бошам ҳам, таҷрибае дорам, ки барои коре ки накардаам, айбдор гуфта шудаам. Ба фикрам бобо ба холаам ва ба шумо нагуфта буд, ки барои чӣ маро дигар дар хона дидан намехоҳад.

Меҳрубон андешид ва гуфт:

– Рост. Ман намедонам, лекин ба худ мегуфтам, ки шояд шароит ӯро маҷбур карда буд.

– Як шаб пеш аз ба ин ҷо омаданам оғили бобо даргирифт. Он то таҳкурсияш сӯхта нобуд шуд.

– Хайр?

– Меғӯянд, ки он китобе ки ман дорам лаънатӣ аст ва барои ҳамин оғил даргирифт. Баъд бобо маро дар ҳавлияш дигар дидан нахост.

Мард ба таачҷуб афтида пурсид:

– Оҳо, набошад, чӣ хел китоби зӯрманд дорӣ, ки оғилҳоро дармегиринад?

– Китоб оғилро дарнагиронд, – ислоҳ намуд Вафо.

Меҳрубон бо фаҳм сарашро ҷунбонд.

– Ман фаҳмидам, бачаам.

Вафо рози дилашро гуфтан хост, вале надонист аз чӣ сар кунад ва ногаҳон тарсид, ки тағо ӯро намефаҳмад.

– Модарам ин китобро ба ман дод, аммо ман инро аз ҳамаи одамон пинҳон мекардам.

– Чӣ хел? Гуфти, ки вақте модарат мурд,

майда будӣ. Ту майдача чӣ хел тавонистӣ ин китобро пинҳон нигоҳ дорӣ? – бо шубҳа гуфт тағо.

Вафо чӣ гуна ба даст овардани китоби аҷоибашро пурра нақл кард ва ба нуқтае расид, ки китобро бори якум кушод. Ҳаяҷон ӯро фаро гирифт. Чашмонаш барқ мезаданд. Ин бори якум буд, ки ӯ ба таври муфассал ба касе дар бораи ганчаш, дар бораи роҳ сӯи хушбахтӣ, мегуфт.

– Ман, ростӣ гап, дар рӯзи якум хеле зик шудам, чунки на китоб, балки тилло ё ягон ганчи дигарро интизор будам.

Тағо бо меҳр ба Вафо табассум мекард.

– Баъд китобро хондан гирифтам, – давом дод бача, – ва медонед, тағо, ман дар ин китоб дар ҳақиқат роҳро сӯи хушбахтӣ ёфтам.

Тағо ҷиддӣ шуд ва гуфт:

– Оё ин китоби ягон шоир буд-чӣ?

Вафо хандид.

– Не, не. Ин китоб ба ростӣ қуввати зиёд дорад. Он албатта оғилҳоро намесӯзонад, вале қувват дорад, ки одамро дигаргун кунад.

Меҳрубон кунҷков шуда пурсид:

– Набошад, ин китоб чӣ ном дорад?

Он лаҳзае, ки Вафо аз он метарсид акнун расид. Ӯ чуқур нафас кашида, гуфт:

– Китоби Исо.

– Китоби Исо? – нобоварона такрор намуд мард.

Вафо дар дил қарор дод, ки агар тағои чонияш ӯро барои ин китоб хор бинад ҳам, аз имонаш ба Исои Масеҳ даст намекашад.

– Оё модарат масеҳӣ буд? – оромона савол дод тағо.

Вафо ҷавоб дод:

– Ба фикрам, ҳа.

– Дар шаҳраки поён як гурӯҳи масеҳиён ҳаст. Рӯзе ба ман яке аз онҳо як дафтарчаи масеҳӣ дод, лекин ман онро нафаҳмидам.

– Маро бо ин одамон шинос мекунед? – саросема бо хурсандӣ савол дод Вафо, лекин ҷавоби тағояш ӯро боздошт.

– Исо пайғамбар аст, – мисли як чизе аз ёд карда эътироз намуд мард.

– Ҳа, ӯ пайғамбар низ ҳаст. Худо Худаш одам шуд ва ба мо паёмашро гуфт. Вале ман дар китоб хондам, ки ӯ барои ман мурд ва маро дар пеши Худо сафед кард. Ин корро ягон пайғамбар ба чо оварда наметавонад.

Меҳрубон даҳонашро кушод, вале бе сухан баровардан онро боз маҳкам кард. Маълум шуд, ки тағо бо ҷиянаш баҳс кардан нахост.

– Оё ин китоб ҳоло дар дасти туст? – доништан хост ӯ.

Вафо сарашро бо ризоят чунбонд:

– Ҳа.

– Кани?

Акнун тарс дили Вафоро фаро гирифт.

– Шумо аввал ваъда диҳед, ки онро аз ман

намегиред, – талабид ӯ.

Тағо дарҳол розӣ шуда, бачаро ором кард:

– Ҳа, ҳа. Натарс. Ин китоб аз ту-ку. Ин кори ту аст, агар онро хондан меҳоҳӣ ё не. Танҳо ман онро як бор бинам.

Вафо ба берун давид ва баъди чанд сония бо чизе дар бағалаш баргашт. Аз пакети сиёҳ китоби фарсударо баровард ва ба дасти тағо дод. ӯ бо овози боэҳтиром хонд:

– Китоби Муқаддас ба воситаи суратҳо.

ӯ варақ задан гирифт ва ин ё он суратро тамошо мекард. Вафо лабашро газида, бо нороҳатӣ ба Меҳрубон нигоҳ мекард. Чӣ мешавад, агар ӯ ба гапаш вафодор набошад? Агар китобашро гирад ва сӯзонад? Тағо назарашро аз китоб ба Вафо гузаронд.

– Вафо, чӣ мешавад, агар ман ин китобро мехондам?

– Шумо? – бо тааҷҷуб пурсид бача. – Ман... ман ҳар рӯз онро мехонам. Аммо ба фикрам, мо метавонем вақтро ин тавр тақсим кунем, ки ҳам шумо хонда тавонед, ҳам ман.

Тағо пешниҳод намуд:

– Хайр, китобро дар болои раф мон. Пеши ман онро дигар пинҳон нақун. Ман инро намедуздам.

Вафо табассуми меҳрубонаи тағоро дида, ором шуд ва хандид.

7 ЗАМОНИ ПЕШТАРА БО ЗАМОНИ ҲОЗИРА ВОМЕХЎРАД

– Вафо, рафтем, – овози тағояш аз тарафи анбор шунида шуд.

Ў халтаҳои холии даркорро чамъ кард. Вафо бо ҳаяҷон аз хона баромад. Тамом шудани орд сабаб шуд, ки онҳо дукаса ба бозори марказӣ роҳаки шуданд. Вафо дар муддати ду соли охир қариб шаҳракро надида буд. Пеш ӯ гоҳе ҳамроҳи бобояш ба марказ мерафт. Бинобар ин ӯ бо хурсандӣ ба автобус савор шуд. Соати ҳашт буд, лекин аз гармии саҳарӣ маълум буд, ки ҳаво то нисфирӯзӣ хеле гарм мешавад. Автобус пури одам буд ва Вафо байни як марди фарбеҳ ва як халтаи картошка қариб мачақ мешуд. Автобус ба ҳаракат омад ва бачаи пулчин дар лаҳзаи охири ба дарун част ва дарҳои пеш, мобайнӣ ва қафо оҳиста маҳкам шуданд. Манзара аз тирезаҳо мегузашт. Алафи адир аллакай як моҳ пеш дар офтоб сӯхта буд. Ҳаво хушк буд ва чархҳои мошин ғубори заминро меафшонданд. Мардуми меҳнатдӯст дар саҳроҳо помидор ва бодирингро ба сатилҳову тағораҳо мечинданд. Вақт оҳиста мегузашт ва дар истгоҳҳо мардум мефуромаданду медароманд.

Дар охир онҳо назди истгоҳи марказӣ дар пеши бозор истоданд. Вафо аз пайи Меҳрубон рафт. Занакҳои кабудифурӯш бо рӯймолҳои калон дар лаби роҳ ба мардум борашонро пешкаш мекарданд. Аробакашон қуттиҳои

вазинро ҳар тараф мекашиданд. Дар ҳаво бӯи омехташудаи самбӯсаву ҳазориспанд пахш гардида буд. Гапҳои савдогарони бисёр ва мусиқӣ аз баландгӯякҳо ба ғавғои номаълум табдил меёфт. Вафо рангорангии бозорро хеле дӯст медошт: сурх, сабз, зард, кабуд ва чигарӣ. Чизе набуд, ки болои мизи фурушандагон набошад: матоъ, либос, косаву табак, асбобҳои деҳқонӣ, хӯрокворӣ, майда-чуйдаҳои бешумор ва ғайра. Чашми Вафо аз дидан сер намешуд. Ў ба ҳар тараф нигоҳ мекард, вале дар байни мардум бо як чашмаш ҳамеша тағояшро мекофт. Онҳо ба пушти бозор расида, назди Камазҳо омаданд. Дар ин ҷо деҳқонон тарбузҳоро тӯда карда, пешкаш менамуданд. Сабзӣ ва картошкарро дар халтаҳои калон-калон мефуруштанд ва пиёзро бо бел бардошта, ба халтаҳо бор карда болои тарозу мемонданд. Меҳрубон рост сӯи як бинои калон рафт ва дар пеши ордфурушон истод. Дар ақиби мард анбори торик намоён буд. Вафо дид, ки дар даруни хона халтаҳои сафед болои ҳам чида шуда, то шифти хона мерасиданд. Тағояш ба савдо кардан машғул шуд ва Вафо ҳар тарафро тамошо карда меистод.

Ногаҳон назараш ба як мард афтид. Оё ин... оё ин... Вафо назди он шахс қадам зад ва пурсид:

– Акаи Фирдавс, оё ин шумоед?

Мард бо ҳайрат ба чашмони бачаи ҳамқад мисли барқ задагӣ нигоҳ кард.

– Вафо! Ман туро нашинохтам. Қадат хеле баланд шудааст-ку. Ту дар ин ҷо чӣ кор мекуни?

– Фаҳмидан хост ӯ.

– Ба тағоям орд харидан лозим омад ва ман бо ӯ ба бозор баромадам, – шарҳ дод Вафо, – ака, чӣ хел ҳастед? Саломатед? Кору бор?

Фурӯшандаи мағозачаи деҳаи бобои Вафо ташаккур гуфту низ аҳволпурсӣ кард. Бо боздиди ҳамдеҳаи худ Вафо зуд ҳамаро ба хотир овард:

– Бобочонам чӣ хел? Бибиям чӣ? Аз рӯзе ки аз хонашон баромадаам, аз онҳо хабаре нашунидаам. Тоҳир, дӯстам, чӣ хел?

Фирдавс меҳрубонона табассум кард.

– Нағзанд. Ҳамааш хуб.

Тағо ба онҳо якҷоя шуда, худро шиносонд.

– Ойбек чӣ хел? – Вафо дарҳол дигаргун шудани холи мардро пай бурд. – Чӣ шуд? – бо тарс савол дод Вафо, – оё ба Ойбек ягон чиз шуда бошад?

– Не, – гуфт мард, – медонӣ, баъди сӯхтор дар хонаи бобоят ҳама Ойбекро дар оташзанӣ айбдор карданд.

Ин фикр ҳеч вақт ба хотири Вафо намеомад. Магар Ойбек ба чунин амал қодир буд? Наход!?

– Лекин ба фикрам Ойбек ҳеч гоҳ ин гуна кори бадро намекард, – эътироз намуд Вафо, вале ногоҳ вохӯрии охири он бо Ойбек ба ёдаш омад. Ҳодисаи нохуши сагчаи Тоҳир ба ёдаш расид. Мумкин бошад, ки Ойбек...

– Хайр, баъд чӣ кор карданд?

– Ҳеч чиз. Танҳо як чизро ба ту мегӯям. Бачаам, аз Ойбек эҳтиёт шав!

Вафо ба фикр фурӯ рафт. Баъди якчанд сония ӯ боз забон ёфта, эътироз кард:

– Аммо ман аз ӯ наметарсам. Вай дар кучо будани маро намедонад-ку.

– Дар кучо зиндагӣ мекуни? – доништан хост Фирдавс.

Ва пеш аз он ки бача ҷавоб дода тавонад, тағояш гуфт:

– Хонаи мо дар деҳаи боло аст. Ягон рӯз ба хонаи мо биёед. Хонаи милисаро пурсед, ҳама медонанд.

– Хонаи милиса?

– Ҳа, ман корманди милиса-ку.

– Деҳаи боло...? Хайр, ин аз ҷои худамон он қадар дур нест. Вафо, бигзор дар ёдат монад: аз Ойбек эҳтиёт бош!

Вафо бо шубҳа ба Фирдавс назар андохт.

– Шояд хуб мебуд, агар ман пеши Ойбек мерафтаму...

– Не, – гапашро бурида бо овози баланд гуфт мард.

Вафо ҳайрон монд:

– Барои чӣ не? Мумкин мо метавонистем оштан кунем.

Оромтар ҳамдеҳаи бобояш фаҳмонд:

– Не, бин. Кинаи бача нисбати ту хеле зиёд аст. Агар ту пешаш равӣ... Гуфта намешавад, ки ӯ бо ту чӣ кор мекунад.

Тағо ин фикрро дастгирӣ намуд.

– Вафо, он кас рост мегӯяд. Ту ин корро карда наметавонӣ.

Вафо китфҳояшро дарҳам кард. Зидди ду марди каппа-калончӣ гӯяд? Сарашро ҳам карда, ба маслиҳати онҳо розӣ шуд. Сӯҳбаташон каме давом ёфт ва сипас роҳҳояшон ҷудо шуданд. Тағо ба Вафо боз як пойафзоли кушодаи нав харид, вале аз лаҳзаи гуфтугӯ бо Фирдавс Вафо бо димоғи сӯхта тағояшро пайравӣ мекард. Ӯ ба фикр гӯтида ба автобус савор шуд.

Каме пеш аз нисфирӯзӣ онҳо ба хона расиданд. Тағо самбӯсаҳои гарми дар селлофан печондашударо баровард ва назди чака ва кабудии резашуда болои дастархон монд. Вафо хӯрдан гирифт, вале чашмони тағо ба ӯ дӯхта шуда буданд.

– Табъат хира шуд-чӣ?

Вафо сарашро бо ризоят ҷунбонд.

– Оё саргузаштатро боз ба хотир овардӣ?

Вафо бо дили нохоҳам ҷавоб дод:

– Ҳа. Ман умедвор будам, ки рӯйдодҳои гузаштаре фаромӯш карда метавонам. Охир, ман намехостам, ки оғили бобоям сӯзад, на ба хотири ягон лаънате, на ба хотири қасоси ягон кас.

Тағо лабашро газид.

– Вафо, ман китобатро хеле варақ задам, ту медонӣ-ку.

Охири моҳҳо онҳо дукаса бисёр вақт дар бораи пайгамбарони китоб ва хусусан дар

бораи Исои Масеҳ ҳамсӯҳбат мешуданд.

– Ба ман равшан шуд, ки ин китоб лаънатӣ нест. Баръакс, он баракат дорад.

Вафо сарашро фуруварда, гуфт:

– Хайр, ҳа. Бинобар ин ман ҳис мекунам, ки дар пеши Ойбек мисли қарздорам. Ман бояд ба ӯ низ роҳи хушбахтиро нишон меодам.

Бо ин фикр Меҳрубон розӣ нашуд.

– Не, Вафо. Ин китоб баракат дорад, лекин ҳеч китоб одамро пурра дигаргун карда наметавонад. Ойбек бачаи ганда аст. Ва ӯ чунин мемонад.

Вафо ба тағояш зид баромадан нахост, лекин ҷуръат накард, ки гӯяд.

Шабҳои минбаъда Вафо хуб хоб рафта наметавонист. Дар хобаш Ойбек мебаромад. Боре дар хоб душмани деринааш шабонгаҳ, бо сагча дар бағалаш хонаи холаашро оташ мезад. Лекин аҷоибаш он буд, ки баъд на тағояш, балки бобояш паҳлуи Вафо истода, манзараи оташзадаро тамошо мекард. Вафо дилтангу арақшор шуда, аз чунин хобҳо мехест.

Рӯзҳои таътил ба охир расиданд, вале офтоб то ҳол гармии худро гум намекард. Боре Вафо навакак бо сумкаи мактабӣ ба хона омад. Тағояш

он рӯз аз чои кораш ҷавоб гирифта буд, чунки дар полиз кор кардан хост. Ҳангоме тамоми оилаи хола хишова мекарданд, касе дар болои сангчаҳо назди даромадгоҳ қадам зад ва дарвозаи кушодаро тақ-тақ кард. Ҳама сар бардошта, ба он тараф нигоҳ карданд. Хаскашак аз дасти Дилбар афтид ва аз даҳони хола доди нохост баромад. Тағо рост истод ва вазни худро ба белаш така кунонд. Вафо намедонист, ки оё аз омадани мард хурсанд шавад ё не. Падари Дилбар баргашт. Вафо оҳиста сумкаи мактабияшро болои ҳараки ҷӯбин монда, истод. Ҷ як ба хола ва як ба язнааш нигоҳ мекард. Намуди язна ин дафъа дигар хел буд. Ҷ мисли марди солим ва ҳушёр менамуд. Меҳрубон аввалин шахс буд, ки аз қарахтӣ ҳалос шуда, назди хешаш рафт. Ҷро мисли ҳар шиноси дигар се бор оғӯш кашида, бӯсид.

– Акмал, ҷӣ хелӣ? Бардамӣ?

Вафо нафасашро дошт. Ин аввалин бор буд, ки бача овози тозаи язнаашро мешунид:

– Шукр, шукр. Акаҷон, худатон ҷӣ тавр? Қоратон нағз?

Тағо ба ин саволҳо ҷавобҳои хос дод. Зан ба зӯр назди шавҳараш қадам зад. Тарсу ваҳм дар чехрааш навишта шуда буданд. Бо шарм мард чашмонашро поён кард. На доде. На ҳақорате. Ҷ танҳо савол дод:

– Занак, ҷӣ хелӣ? Ман хостам... аз ту... Ман ... ман омадам.

Аз сохти ҷумла ошкор шуд, ки ӯ чизи дигар

гуфтан мехост, аммо натавонист. Рафтори солими Акмал ҳамаро ҳайрон мононд. Духтарон то ҳол намедонистанд, ки дар пеши падарашон ҷӣ тавр рафтор кунанд. Фаҳмо буд, ки онҳо аз ӯ хеле метарсанд.

Дере нагузашта аҳли оила гирди дастархони пури ҳар гуна нозу неъматҳои оварда менишастанд. Ҳеч кас дам назад.

– Ман ба ҳамаи шумо, хусусан ба ту, – ба занаш нигоҳ карда мард суханашро давом дод, – гап дорам. Ба ман он чизе ки гуфтаниам, осон нест.

Аз намудаш маълум буд, ки ӯ тамоми қувватро ҷамъ кард, вале ин дафъа на ба хоҳири мастияш, балки ба хоҳири бори вазнини дилаш.

– Ман хостам аз шумо бахшиш пурсам. Ман ба сабаби рафтори ношоҷам хеле шарм мебардам.

Ҷоғи занаш канд. Ҷ бо даҳони кушода ба шавҳараш нигоҳ мекард.

– Ман ҳаёти навро сар кардам. Ман дигар наменӯшам.

Тағо чашмонашро нимкоф карда, бо шубҳа пурсид:

– Акмал, аз чунин қарорат чанд вақт гузаштааст?

– Як сол.

– Як сол шуд, ки ту дигар наменӯшӣ? – бо чашмони воз тақрор кард тағо.

– Ҳа. Дар аввал, ростӣ гап, ҷуръат надоштам, ки баргардам. Ман як тараф аз худам хеле

шарм доштам, ки бояд дар пеши шумо дар бадкирдориям иқрор шавам, аз дигар тараф ман метарсидам, ки шояд боз ягон вақт ба рафтори пештара биафтам. Аммо шубон ба ман гуфт, ки баргаштанам даркор аст – ва ӯ рост гуфт.

Хола нафаҳмида пурсид:

– Шубон? Кадом шубон?

– Сардори ҷамоат. Ман... ман беҳтараш аз аввал нақл кунам, майлаш? – гуфт мард ва ба девори хона назар дӯхта воқеаҳои пештараро ба ёд овард, – Ман мастона ба Душанбе расидам. Дар он ҷо гоҳе таги кӯпрुक, гоҳе дар хонаҷаҳои истгоҳ хоб мерафтам. Роҳи зиндагии ман танҳо ба поён рафтан гирифт. Баъд рӯзе шуд, ки ман бо як масеҳӣ шинос шудам.

«*Чӣ - масеҳӣ?*» – Вафо гумон кард, ки гӯшаш гӯши харгӯш барин калон шуд.

Бо шубҳа тағо пурсид:

– Ӯ рус буд?

– Не, тоҷик, – аз самими дил гуфт язна, – ӯ маро ба хонаи роҳбари ҷамоати масеҳияшон бурд ва то ҳамин рӯз дар он ҷо мондаам. Шодии том дили Вафоро фаро гирифт. Набошад онҳо дар ҳақиқат ҳастанд – ононе ки аз халқи мо ҳастанд ва Исои Масеҳро пайравӣ менамоянд.

Ӯ нақлашро давом дод:

– Он мард маро ба хона овард ва ба ман гуфт, ки маро танҳо Исои Масеҳ аз банди арақ халос карда метавонад. Чанде пас ман майнӯширо

бас кардам ва аз он вақт дигар наменӯшам. Ман китоби масеҳиёро мехондам. Дар Таврот ва низ дар Инҷил ҳама чиз равшан гуфта шудааст. Ман... ман масеҳӣ шудам.

Ӯ кафҳои дасташро боло кард, гӯё ки ҳама чизро, ки дар дил дошт, фош намуд. Қошҳояш ба боло рафтанд ва табассум дар лабаш пайдо шуд. Хомӯшӣ.

– Ту ба мо гуфтан мехоҳӣ, ки ту бо хондани ин китоб дигаргун шудӣ?

Вафо ҳис намуд, ки тағо аз сидқи дил ин ҳақиқатро фаҳмидан хост. Язна гуфт:

– Худованд ба ман дили навро, ё ҳаёти навро, гуфтан мумкин аст, дод, ва ин китоб қувват дорад, ки моро дигаргун кунад. Бин, аз Акмали пештара ҳеч чиз намонд-ку. Медонӣ, арақ мисли оташ диламро дармегиронд, лекин акнун Масеҳ диламро дар оташ тоза кардааст.

Вафо як қош бардошта, сарашро каме ба як тараф кард ва бо ҳиссиёти пуртантана ба Мехрубон назар андохт. Ана, Худо Худаш роҳеро ёфт, ки ба тағо исботи гуфти Вафоро нишон диҳад.

– Агар... агар он чизе, ки ту ба мо мегӯӣ, рост бошад, ин...! Вафо чанд вақт пеш ба ман Китоби Муқаддаси суратдорро нишон дод. Рав, Вафо, онро биёр.

Вафо зуд давид ва дарҳол бо китобаш баргашт. Язна хеле хурсанд шуда, тасдиқ кард:

– Ана, ҳамин китоб, лекин ин китоб танҳо

чамъбасти Тавроту Инчил аст. Дилбар, сумка-амро коб. Дар он чо як китоби сабзи гафсакак ҳаст-ку.

Духтар итоаткорона китобро ёфта дароз кард.

– Ин тамоми сухани Худо, ҳам Тавроту ҳам Инчили пурра. Дигар иловае нест. Акнун мо ҳар рӯз аз он хонда мефаҳмем, ки Худо чӣ хел аст ва аз мо чӣ мехоҳад. Майлаш? – пешниҳод кард мард.

Вафо ба ҳаяҷон омада, доништан хост:

– Язнаҷон, маро ҳам мемонед, ки гӯш кунам?

Мард хандид:

– Албатта. Ман хурсанд мешавам.

– Ба ман ҳам мумкин? – савол дод Меҳрубон. Вафо рӯяшро ба тарафи тағояш гардонд.

Ў аз ҳад зиёд хурсанд шуд ва дар дил ба Худованд танҳо шукр гуфта тавонист. Агар тамоми хонавода аз чунин навигарии зиёд саргарм намешуд, онҳо шояд сояи назди тиреза пайдошударо пай мебурданд.

8 ҶАМ БОЛОИ ШОДӢ

Як рӯз баъди бозгашти падари Дилбар тағои Вафо бо табъи хира баргашт. Вафо аллакай ҳангоми кашидани либоси милисагияш фаҳмид, ки ягон чизи нохуб рӯй додааст.

– Тағочон, чӣ шуд?

Меҳрубон бетоқатона тугмаҳои куртаи

хонагиرو гузаронд ва асабонӣ ғур-ғур кард:

– Ин бачаи Холбоев!

Хеле вақт гузашт, ки Вафо насаби ин оиларо шунида буд. Ба сабаби аз синфи даҳум баромадани Хусрав Вафо ўро дар мактаб дигар надида буд. Дертар ў фаҳмид, ки ин чавон ба Русия барои коркунӣ рафтааст.

– Оё Хусравро дар назар доред? – бо шубҳа пурсид Вафо.

– Ҳа, ин нобакор! Боз чанд вақт шуд, ки ў дар шаҳрак зиндагӣ мекунад, вале ман инро намедонистам. Имрӯз ин бачаро боз дидам.

– Оё ў ягон коре кардааст?

Тағо оинаро гирифт ва мӯи сарашро ба тартиб овард. Чеҳраи нармдилаш ҳатто бо қавоқҳои гирифта ва лабони фишурда меҳрубон метофт.

– Фикр кун, ки ў дар Русия бо кадом кор машғул буд, – асабонӣ гуфт мард.

Вафо аз ин савол ҳайрон монд ва лабашро газида тахмин кард:

– Шояд ў дар сохтмон кор мекард... ё дар бозор...

Мард сарашро чунбонда гуфт:

– Не, нашъачаллобиро ёд гирифтааст! Ў бо бор аз ин чо мерафту аз он чо боз меомад. Аммо имрӯз ман ўро ҳангоми савдояш дастгир кардам. Ана бин, – Меҳрубон кисаи формаашро кофта, як пакети сиёхро баровард, – нашъа!

Вафо барои ин гуна бадкирдорӣ миқдори ҷазоро надониста, фаҳмидан хост:

– Оё барои нашъабарӣ чаримаи калон меситонанд?

Тағо табассум карда аз димоғаш нафас сар дод.

– Эҳе, медонӣ, барои ин қадар хока вай бист сол дар ҳабс менишинад! – бо сараш ба халтачаи пластикӣ ишора намуда, шарҳ дод ӯ.

– Аммо барои чӣ онро, – Вафо бо чиллик ба пакет ишора кард, – дар милисахона намондед?

Тағояш то ҳол ором нашуда, дар хонаи васеъ ин сӯ-он сӯ қадам мезад.

– Медонӣ, агар ин хокаро ба сардорам диҳам, ҳаёти Холбоев месӯзад. Мефаҳмӣ?

– Ле...лекин шумо бояд ӯро ба милиса супоред, вай ҷинояткор аст! – оҳиста ҷавоб дод Вафо.

Мард бо ризоят сарашро ҷунбонда, тасдиқ кард:

– Охир, ҳа. Аммо ман намехоҳам, ки ин бача нобуд шавад.

Ӯ ғазабнок мушти худро ба кафи дасти дигар зад ва баъзе номҳои нохубро ғур-ғуркунон ба Хусрав мемонд.

– Ӯ акнун дар кучост? – пурсид бача.

– Кӣ? Хусрав? Дар аввал вайро дарҳол ба милисахона бурдан хостам, бинобар ин ӯро аз гарданаш доштам. Ӯ ба ман ҳар чиз гуфт. Ӯ гуфт, ки одамкуше мисли ман ҳақ надорад худро баланд гираду ба кори марди дигар бинии худро халонад. Ман вайро огоҳ кардам,

ки ман маҷбурам ҳама чизи дидаро ба сардорам нақл кунам, бинобар ин ӯ бояд рафторашро дуруст кунад. Зӯри бача нарасид, ки худро аз дасти ман халос кунад, барои ҳамин – бовар кун – рост ба рӯям туф кардан гирифт. Ман дасташро то дод гуфтаниш ба пушташ кашида мондам, баъд вайро огоҳ кардам, ки ӯ ҳамин бегоҳ ба милисахона ҳозир шавад ва иқро гардад, ки ӯ дар харидуфурӯши нашъа машғул аст. Агар ин нобакор каме ақл дошта бошад, акнун дар милисахона мебошад. Вагарна ман пагоҳ бояд хокаро ба раис супурам, – тағо каме оромтар шуд.

Тақ-тақ шунида шуд ва дар кушода шуд. Акмал бо дастони боз хешонашро даъват карда гуфт:

– Биёед, мо ош кардем. Хайр гӯшт нест, лекин занам бе гӯшт ҳам оши бомаза мепазад.

Мардҳо то бевақтӣ гуфтугӯ карда нишастанд. Вафо фаҳр мекард. Ҳеч кас ӯро дигар бо гапи “рав, ин барои кӯдакон нест” ба берун намефиристонд. Падари Дилбар китобашро бароварда, бо тағои Вафо савол-ҷавоб мекард. Ба Вафо ин гуна сӯхбатҳо хеле маъқул буданд. Онҳо қарор доданд, ки ҳамин шаб дар хонаи Акмал хоб мераванд – ва ин аниқ аз тарафи Худованд буд.

Тақрибан соати сеи шаб Вафо бедор шуд. Ҷ чашмонашро кушод. Танҳо торикӣ ўро ихота мекард. Хурроки язнаву тағо оромии шабро мебурид. Вафо худро хеле нороҳат ҳис менамуд. Ҷ худро аз як паҳлӯ ба дигар паҳлӯ меғелонид, аммо хобаш парида буд. Ҷ хест ва ба берун рафтан хост. Ҷ гумон кард, ки ӯ шояд дар ҳавои тоза ором шавад. Навакак дари хонаро кушода дар остона истод, ки қарсози бениҳоят баланд ва равшаниии ногаҳоние Вафоро аз ҳаракат боздошт. Ҷ бо даҳони кушода ба тарафи хонаи майдаи тағояш, ки рӯ ба рӯ буд, назар андохт. Дар байни як сония тамоми хона даргирифт. Сӯхтори оғили бобояш ба ёди бача омад. Ҷ намедонист, ки чӣ кор кунад. Баногоҳ ӯ фарёди дилрешкунандаи касеро дарк намуд. Дар даруни хона касе буд! Ин дод карахтии бадани Вафоро сар дод ва ӯ бо овози баланд ҳамаро чег зад:

– Тағочон! Язна! Ёрӣ дихед, хона даргирифт! – ӯ бо чунин фарёд ба хонаи сӯхтаистода наздиктар шуд.

Чӣ хел даромадан мумкин буд? Маълум буд, ки дар даруни хона одаме маҳкам мондааст. Доди он шахс тамоми устухону илики Вафоро меларзонд. Язна ва тағои Вафо дар назди остона паидид омаданд. Акмал боз зуд ба хонаи худ даромад. Байни сонияҳо ӯ бо кампал баргашт ва онро ба тарафи обдон бурд. Ҷ онро саросемавор дар об тар карда бароварду худро

бо ҳамин пӯшонда, ба даруни хонаи сӯхтаистода давиду нопадид шуд. Вафо фарёд кард:

– Язна, баргардед! Оташ аллакай то боми хона расидааст! Язна!

Ба хотири Вафо омад, ки чӣ хел чанд сол пеш болори оғил дар ин гуна лаҳза ба даруни хона афтиду ҳама чизро дар зераш пахш намуд. Модару духтаронаш дар назди дари хонаи худашон истода доду вой мебардоштанд. Вафо медонист, ки бояд ҳамсояҳоро чег мезад, вале тарсе ки вай барои чони язнааш дошт, ўро намонд, ки ба ҳаракат ояд. Оташ хонаро мисли хӯрок фуру бурдан гирифт ва забонаҳо то осмон даҳшатовар аланга мезаданд. Баъди муддати кӯтоҳ, гарчанде ин барои Вафо мисли як абадият менамуд, кампал дар даромадгоҳи хона пайдо шуд. Дар тағаш ду кас буд. Тағо пешашон шитофт. Касе дар паҳлӯи падари Дилбар ба зӯр роҳ мегашт. Мардон ўро аз оташ дуртар кашида, хобонданд. Вафо дар он лаҳза фаҳмид, ки алав шифти хонаро хӯрда, корашро ба авҷ расонд. Тамоми бом бо овози баланд ба даруни хона фуру рафт. Ҷ дудила монда истод. Оё ҳамаро чег занад ё пеши одами дар замин хобида биравад? Кунҷковияш бурд кард. Ҷангоме ӯ дид, ки язнааш барои чамъ кардани ҳамсояҳо ба кӯча баромад, назди тағояш давиду барқ зада барин начунбида истод. Меҳрубон кампали таркардаеро болои бадани ниммурда гузошт. Хусрав дар замин хоб буд. Меҳрубон

болои тани чавонмард хамида зону зад.

– Бача? Э бача? Маро шунида истодаї?
– даркор шуд, ки ӯ вайро ду-се бор бо эҳтиёт торсақї занад, то ки вай беҳуш нашавад.

Чехраи Хусрав аз дуду оташ сип-сиёҳ буд. Ӯ рӯїи худро бо қуввати охирин ба душманаш моил кард. Аз нигоҳи холии ӯ маълум шуд, ки бача ҳеч чизро намедид.

– Ман... ман хонаро оташ назадаам,... бовар кунед, – ин калимаҳоро ба зӯр гуфта, хушаш рафт.

Танаш суст шуд ва рӯяш як тараф хамид. Вафо бо гулӯи маҳкам гуфт:

– Ӯ...мурд.

Мард синаи дили Хусравро гӯш карда, гуфт:

– Не, ҳоло ӯ зинда аст. Дилаш тапида истодааст, вале суст. Мо бояд тезтар ӯро ба беморхона барем, тамоми баданаш сӯхтааст.

Вафо умед пайдо карда пичирросзанон гуфт:

– Худочон, ӯро начот дех.

Тағояш ба ӯ фармуд:

– Зуд назди холаат рав. Бигӯ, ба ёри таъҷили занг занад. Ба Дилрабо бигӯ, ки падари Хусравро тез ҷег занад. Ман пеши ин бача меистам.

Мардҳои ҳамсоя нав ба ҳавлї даромаданд. Занбӯрхона барин ҳама дар чунбиш буданд, вале онҳо танҳо анбору ошхонаро аз гузаштани оташ нигоҳ дошта тавонистанд. Тамоми хонаи тағои Вафо гӯе дар як лаҳза мисли хонаи аз

коғаз сохта нобуд шуд. Ҳангоми хомӯшкунии оташ мошини духтуромад. Садои баландгӯякро хомӯш карда, мошин аз кӯча ба ҳавлї расид. Дар ҳамон лаҳза падари Хусрав низ омад. Гарчанде ки тамоми чизу чораи Меҳрубон месӯхт, ӯ аз пеши Хусрав дур намешуд ва Холбоев ӯро дар он ҷо ёфт. Мард девонавор назди онҳо шитофт ва дод зада тағои Вафоро тела дод. Нури сурхи оташ рӯїи Холбоевро ба таври бадҳайбат равшан менамуд.

– Хоҳарамро куштї! Акнун боз бачаамро мекушї? Ту одамкушї! – дод зад ӯ.

Тамоми бадани Вафо ба ларза омад ва ӯ хеле мехост ба тағояш ёрдам расонад, вале беилоҷ монда, ҳамту онҳоро тамошо мекард. Аҷоибаш ҳамин буд, ки Меҳрубон ҳеч дам назад ва танҳо сархам меистод. Мард ӯро бо муштҳояш задан гирифт ва тамоми ҳиссиёти худро сар медод. Язна акнун сарфаҳм рафт, ки падари Хусрав ба тағои Вафо ҳамла мекард. Ин тараф оташро хомӯш мекарданд, он тараф духтурони ёри таъҷили аз мошин фуromoаданд. Дар ҳамин ҷо ҷанҷол рӯї дода истода буд. Акмал мобайни ин ду мард даромад ва бо ёрдами як ҳамсояи дигар Холбоевро аз Меҳрубон ҷудо кард.

– Ту бачаамро куштї! Ту одамкушї! Ман ту ро..., – падари Хусравро дур кашиданду фарёди баландаш пасттар мешуд.

Ҳангоме духтурон ҷавони беҳушро бо эҳтиёт ба мошин бор карданд, ҳамшира назди язнаи

Вафо рафта пурсид:

– Кӣ ба ин одам наздик аст ва бо мо меравад?

Меҳрубон сарашро бардошт ва бо овози оромона гуфт:

– Ман меоям. Ин чияни занам.

ӯ савор шуду мотори мошин даргирон шуд. Аз ақибаш язна давида омад, дари мошини ба ҳаракат омада кушода шуд ва ӯ низ дар дарун чо ёфт. Бо сиренаи баландовоз мошин ба ҳаракат даромаду рафт.

Вафо метавонист дар хонаи холааш нишинад, аммо ӯ аз ҳама кас ва ҳама чиз дур будан хост. Воқеаҳои шаби гузашта ӯро тамоман парешонҳол карданд. ӯ дар саҳро назди чӯйбори майда расида, шишт. Ҳаво хира буд ва шамоли нарм мевазид. Савол пайи савол ба сараш меоманд. Барои чӣ хона даргирифт? Чаро Хусрав дар хонаи тағояш буд ва барои чӣ ӯ гуфт, ки хонаро дарнагиронд? Ва илова ба чунин фикрҳо хаёлҳои дигар дар сараш давр мезаданд. Суханони Фирдавс ба хотираш омад: «*Аз Ойбек эҳтиёт бош!*» Вафо дудила монд ва ба худ савол дод: «*Кӣ хонаро даргиронд? Ойбек, ки ман ӯро чанд сол надидам, ё Хусрав, ки оташ задани хонаро инкор кард?*» Вафо дер дар фикр фуру рафта, дар таги як дарахт назди лаби чӯяки майда менишаст. Аз тағояш ягон хабар нест. Баногоҳ айбдоркунии бобояш ба

хотираш омад, ки китобашро лаънатӣ мегуфт. «*Не, ман медонам, ки ин китоб барои хонанда танҳо баракат аст*», – сарашро чунбонида тамоми шубҳаро аз худ дур кардан хост Вафо. ӯ бо худ мубориза мебурд. «*Охир, китоб айбдор набошад ҳам, маълум аст, ки ба кучо ман равам, оташ аз пуштам меояд. Ва акнун ҳатто китобам сӯхт*». Дили ӯ ба тағояш ва ба худ хеле месӯхт. «*Айби ман аст, ки ӯ хонаашро аз даст дод. Ҳам айби ман буд, ки бобоям оғилро аз даст дод*», – худро боз ғамгинтар сохт бача. ӯ дигар тоқат накард ва ба худ гуфт: «*Ман дигар ба хона барнамегардам. Насиби ятим нест, ки дар хонае хушбахт бошад. Ман ба шахрак меравам*». ӯ дасту рӯяшро шуст ва танҳо бо либосҳои ки дар тан дошт, равона шуд.

9 ВАФО ДАР МАРДИКОРӢ

Вафо соати ҳашти саҳар ба бозори мардикорӣ расид. Мардҳои бисёр дар он чо ё интизори фармоиш ё дар чустучӯи меҳнат буданд. Вафо ба як гурӯҳи мардони бӯзбала наздик шуд. Онҳо дар бораи кори сохтмонӣ сӯҳбат мекарданд. Маълум буд, ки онҳо устоҳои таҷрибадор буданд, ва ба сари Вафо фикре омад: «*Ман ҳеҷ корро намедонам. Кӣ маро ба кор мегирад?*» Дидани устоҳо ӯро боз зиёдтар тарсонд. Ҳама аз ӯ калонтар буданд. ӯ каме дуртар аз мардон болои як қуттии зангзада дар

зери сояи сафедор чо ёфт. Мумкин як ё ду соат гузашт, вақте ки марди харобе бо куртаи сурху сафеди рах-рах ба ӯ мурочиат кард:

– Ту чӣ кор карда метавонӣ?

Вафо тез фикр кард ва “ҳеч чиз” гуфтан хост, аммо аз даҳонаш ду калимаи дигар баромаданд:

– Ҳама чиз.

Вафо кӯшиш кард, ки кордида ва аз синнаш калонтар намояд.

– Оё семент тағу рӯ карда метавонӣ? – пурсид мард бо нигоҳи бодикқат, гӯё ки ӯ бозуҳои Вафоро месанчид.

– Ба фикрам, ҳа.

Вафо тахмин кард, ки ин кори вазнин аст, лекин илоҷ набуд, бинобар ин гуфт:

– Чанд пул медиҳед?

Бегона ба саволаш эътибор надода, донистан хост:

– Номат чӣ?

Ба ин кас фаҳмидани номи ӯ чӣ лозим омад, аз худ пурсид Вафо.

– Вафо.

– Насабат чист? – суроғ кард мард.

– Файзуллоев, – боодобона ҷавоб дод бача.

ӯ худро ором мекард, ки ба ҳар ҳол кӣ будани вайро дар ин чо ҳеч кас намедонад. Бача пай бурд, ки бегона бо ӯ хуб муомила мекард.

– Гӯш кун, Вафо, агар ту хуб кор кунӣ, ҳаққатро медиҳам. Ман ба ту барои се рӯз кор дорам, – пешниҳод кард мард.

Вафо дудила монд. Аллакай чандин соҳибкорон барои худ мардикоронро ҷудо карданд, аммо наздаш ҳеч кадоме аз инҳо наомад. ӯ ба шубҳа афтод, ки боз ягон корфармои дигар меомада бошад. ӯ хамёза кашида ҷавоб дод:

– Ба ман чоӣ хоб даркор аст.

– Майлаш. Ман гуфтам-ку, агар корат тоза бошад, ҳама худӣ. Номи ман Рустам.

Вафо ҷаста аз қуттии оҳанин фурумад ва аз пушти мард равон шуд. Онҳо чанд кӯчаро тай карданд ва чоӣ майдони бозор аз назари Вафо нопадид гашт. Тарс ӯро фаро гирифт. Агар ин мард фиребгар бошад, ӯ ҳатто роҳро сӯи бозор дигар намеёбад. ӯ ба пушти бегона назар меандоخت. Раҳҳои сурху сафеди куртааш дар пеши чашмони бача бозӣ мекарданд. Оҳиста-оҳиста дар дили Вафо фикр омад, ки оё ӯ хато карда бошад?

Онҳо аз як роҳи калон ба кӯчаи борик дохил шуданд. Дарахтон роҳро аз ҳар ду тараф мегирифтанд ва шоҳаҳояшон ба ҳам мерасиданд. Ҳангоми дидани тӯдаҳои сангу рег дар пеши як хонаи дарвозааш оҳанини кабуд мард гуфт:

– Ана, мо омадем. Ин хонаи мост.

ӯ дарвозаро кушод ва дар пешашон ҳавлии оддӣ ва на он қадар калон пайдо шуд. Ду бинои асосӣ дар як тараф, анбор дар тарафи дигар назди як полизи чашмрас чойгир буданд.

Гулҳои рангоранги шукуфта дар канори роҳи регӣ сӯи хонаи асосӣ дар шамоли нарм мерақсиданд. Растаниҳои печхӯрда бо гулҳои сурхи майдак дар назди зинапои даромади хона қад мекашиданд. Болои тамоми ҳавлӣ токи ангур баргҳояшро паҳн карда буд ва меваҳои ханӯз хом овезон буданд. Як қисми даромадгоҳи ҳавлӣ сементпӯш буд, ва барои Вафо ошкор буд, ки қисми боқимондари бо семент пӯшондан даркор буд.

Як занакӣ қадпаст бо сатили кӯҳна дар даст дар назди полиз намоён шуд. Мард зуд наздаш расида, кӯтоҳ бо ӯ гап зад. Вафо тахмин намуд, ки ин ҳамсараш мебошад. Маълум буд, ки онҳо дар бораи Вафо гуфтугӯ мекарданд, чунки зан бо кунҷковӣ сари худро аз болои китфи мард бардошта, ба ӯ нигоҳ кард. Бача шарм дошт ва намедонист, ки чӣ кор кунад. Мард тоб хӯрд ва бо табассум наздаш баргашт. Мӯйи сиёҳаш дар чандин ҷо аллакай сафед буд, вале ӯро пир гуфтан мумкин набуд, хусусан ҳангоме ӯ аз назди дарвоза халтаи сементро бардошту назди Вафо овард.

– Биё, Вафо, сар кунем, бевақт нашавад, – ӯро даъват кард мард ва сатилеро, ки аз дасти занаш гирифта буд, ба замин монд, – мо аввал регро мебезем. Регбезакро биёр.

Вафо ба тарафи ишоракардаи ӯ назар андохт ва чорҷӯбаи тӯрдорро дар назди зинапои хонаи асосӣ дида, бесухан итоат кард. Мард аз ҷое

дуто бел овард. Чанд соат онҳо оромона рег ва сангро мекашиданд, об аз ҷӯйбор оварда, ҳама чизро ба як лойи калон меомехтанд, онро ба роҳ рехта, бо эҳтиёт ҳамвор мекарданд. Миёни Вафо баъди ин кори вазнин хеле дардманд шуд. Ҳангоми рехтани сатили охири офтоб аллакай фуру рафта буд. Мард бо ризогӣ ба ҷои коркардашон чашм андохт ва ҳам шуда, ҳама чизро дар нури ҷароғи нимравшан боз тафтиш кард.

– Хуб шуд. Вафо, ту хуб кор мекуни, – таъриф кард ӯ ва бо дасташ дӯстона китфи бачаро тапонд.

Вафо арақшор ва хастаҳолона ба рӯи мард нигоҳ мекард.

– Монда шудӣ-чӣ? – раҳм хӯрда пурсид мард.

Худаш харобак бошад ҳам, суст наменамуд. Вафо дар дил фахр кард ва инкор карда гуфт:

– Не, ҳеҷ гап не. Ман монда нестам.

– Оё давом диҳем? – фаҳмидан хост мард.

Чашмони Вафо калон шуданд.

– Ҳозир? – ӯ тааҷҷубашро пинҳон карда на-тавонист.

Мард хандид.

– Натарс, ман шӯхӣ кардам. Лекин гӯш кун, танҳо росташро бигӯ, фаҳмидӣ?

Шармгинона Вафо бо ризоият сарашро ҷунбонд ва ба замин нигоҳ кард.

– Рафтем, хӯрок тайёр аст ва ман мисли хирс

гуруснаам.

Вафо сатил, регбезак ва белҳоро ғундошта, ба анбор бурд ва аз пушти соҳибхона равон шуд. Онҳо дасту рӯй шустанд ва ба хона дароманданд.

Хона аз се ҳучра ва як ошхона иборат буд. Як қолини кабудранг дар девор хонаи калонтарро ороиш меод. Дар муқобилаш ду сандуқи паҳлӯи ҳам бо тахти болишту кӯрпачаҳо тамоми ҷои деворро мегирифтанд. Аҳли оила дар пешаш сари дастархон чамъ шуда нишастанд. Вафо занеро, ки рӯзона дида буд, шинохт. Дар наздаш шаш кӯдаки майда аз тақрибан ду то даҳсола ҷой гирифтанд. Илова ба инҳо боз як духтари аз Вафо калонтар нишаст. Вафоро пеши соҳибхона шинонданд. Хӯрок кашида шуд, вале ҳеч яке аз инҳо қошук набардошт. Мард ҷуноне ки падари Дилбар баъди аз шаҳр баргаштан мекард, дастонашро бо ҳам кард ва чашмонашро пӯшида, сарашро ҳамонд ва барои таом ба Худо сипосгузори намуд. Вафо дарк намуд, ки ҳама ибрати ўро пайравӣ мекарданд.

– Падари осмонӣ, мо барои хӯрок ба ту шукр мегӯем. Ба номи Исои Масеҳ дуо гуфтем. Омин.

Вафо чашмони маҳкамашро бо ҳайрат кушод. Падар нонро шикаст ва ҳама бо иштиҳо хӯрдан гирифтанд. Гуруснагие, ки Вафо чанде пеш саҳт ҳис намуда буд, гум шуд. Ў надонист, ки ҷӣ гӯяд, вале ў кӣ будани онҳоро хеле фаҳмидан мехост. Вақт бо хӯрок хӯрдан гузашт ва бача танҳо дар охир ҷуръат пайдо карда, сӯи акаи Рустам гуфт:

– Шумо ба номи Исои Масеҳ дуо мегӯед, – аз тарзи гуфтаниш фаҳмо набуд, ки оё ин савол бошад ё не.

Мард қошуқашро ба як тараф монду рост ба чашмони бача назар кард.

– Ҳа, мо пайравони Ў ҳастем, – оромона фаҳмонд мард.

Вафо ба ин қариб ки бовар карда натавонист ва савол дод:

– Шумо бисёред, ё танҳо оилаи шумо ҷуни-нанд?

– Не, бача, мо бисёр касон нестем. Дар шаҳракамон шояд бист-биступанҷ оила ва баъзе мучаррадон ҳастанд.

Вафо барои онҳоро санчидан доништан хост:

– Исо кӣ буд?

– Медонӣ, бисёриҳо мегӯяд, ки Исо танҳо пайғамбар буд, лекин Тавроту Инчил равшан нишон медиҳанд, ки Ў Худо аст.

– Ман пеш китоби Исоро доштам.... Вафо ҳайрон монд, ки мард аз ин гап тааҷҷуб накард.

Акаи Рустам танҳо бо ризогӣ сарашро ҷунбонд ва пурсид:

– Кӣ ба ту китобро дод?

Бача ин саволро интизор набуд ва бо лакнат гуфт:

– Мо..модарам.

Соҳибхона ва занаш ба ҳам нигариста монданд.

– Модарат масеҳист?

Вафо худро нороҳат ҳис намуд, чунки онҳо масеҳиён бошанд ҳам, \bar{u} саргузашти худро фош кардан нахост. \bar{U} хоҳиш нашофт, ки онҳо низ оиди сӯхторҳо ва ятим буданаш хабардор шаванд, бинобар ин \bar{u} танҳо гуфт:

– Ба фикрам, ҳа.

Мард табассум намуда, бо шавқ пурсид:

– \bar{U} ба кадом ҷамоат меравад?

– Ҷамоат? – Нав ба ёди Вафо расид, ки язнаш гуфт, ки \bar{u} дар шаҳр ба ҷамоати масеҳӣ мерафт.

Аммо магар дар ин ҷо низ чунин ҷой бошад?

– Мо масеҳиён дар ҳар кучое ки ду-се кас пайравони Исои Масеҳ бошанд, барои сурудхонӣ, дуогӯӣ ва китобхонӣ ҷамъ мешавем, – фаҳмонд мард.

Вафо аз нодонии худ шарм дошт ва кӯтоҳ ҷавоб дод:

– Модарам мурд.

\bar{U} дудила шуд. Як тараф \bar{u} хеле хурсанд шуд, ки бо масеҳиёни маҳаллӣ вохӯрд, вале аз тарафи дигар \bar{u} ба ҳеч кас дигар наздик шудан нахост. Кӣ медонад, шояд ба хотири Вафо боз ягон бало болои сарашон меояд? Саволи акаи Рустам Вафоро аз фикрҳояш дур кард:

– Ту чӣ фикр мекуни?

– Оиди чӣ?

– Оиди Худо.

Тарс аз ин бегонаи софдил дили Вафоро

фаро гирифт. Дар пеши ин мард ҳама чиз хеле равшан менамуд, вале ана ҳаминро Вафо намехост, барои ҳамин оромона гуфт:

– Ман китобро дигар надорам.

Бача маъюсии мардро пай бурд. Вай бо меҳр гуфт:

– Агар Китоби Муқаддасро боз хоҳӣ, ман онро дорам ва метавонам ба ту бидиҳам.

– Майлаш, – ҷавоб дод Вафо, гӯё ба \bar{u} фарқаш нест, лекин дар дил шод шуд.

Мард ба тарафи зан нигоҳ кард. Зани Рустам, Мафтуна, хомӯшона хеста баромад ва каме пас бо китобе, ки мисли китоби Акмал буд, баргашт. Вафо онро бо эҳтиром ба даст гирифт.

10 СОЯҲОИ ЗАМОНИ ГУЗАШТА

Рӯзҳо мегузаштанд. Пӯшиши даромадгоҳи ҳавлии акаи Рустам бо семент ким-кай ба охир расид, вале соҳибхона барои Вафо боз корҳои дигарро меёфт. Ба Вафо дар ҳамин ҷо зистан маъкул буд, \bar{u} хусусан дар рӯзи якшанбе аз ҳад зиёд шод шуд. Ин аввалин бор буд, ки Вафо дар маҷлиси масеҳиён иштирок менамуд. Ҳар ҳафта шояд сӣ то чил нафар шахсони синну солашон гуногун ҷамъ мешуданд. Меҳмонхона пур аз одам буд ва акаи Рустам Каломи Худоро ба дигарон шарҳ медод. Сурудхонӣ аз ҳама бисёр ба \bar{u} мефорид. Лекин Вафо дар дил ғами бисёр низ дошт. \bar{U} мехост ба ин оила гӯяд, ки

ӯ низ масеҳист ва худро мисли фиребгар ҳис менамуд. Аммо агар кӣ будани ӯро фаҳманд, ӯро боз ба хонаи тағо мефиристанд. Вале чӣ тавр ӯ ба чашмони хешҳои азизаш нигоҳ карда метавонист? Охир ӯ сабабгори балои он шаб буд. Дар баробари ин ӯ тағояшро хеле ёд мекард ва аз худ пурсида меистод, ки аҳволи он кас чӣ хел бошад. ӯ худро мисли бевафо ҳис мекард. Дар рӯзи рафтаниаш ҳатто ба хотираш нарасид, ки оё ӯ ба тағояш ягон хел кӯмак расонида метавонист. ӯ дар дили худ медонист, ки бе хайрухуш баромадани ӯ хуб набуд. Дар маҷлис як суруд ба Вафо хеле таъсир бахшид:

*Як шаб танҳои танҳо фарқ будам даруни ғам.
Дар ин дунёи фонӣ набуд бароям ҳамдам.
Осмони дунёи ман хуршеде надошт.
Шайтон дар замини қалбам тухми ғам мекошт.*

*Байни он торикӣҳо чашми ман нуреро дид.
Фарёд задам: «Эй Худо!» ӯ садоҷамро шунид.
ӯ Исо буд, ӯ Исо буд, назди ман омад.
Ба як дунё шодӣ омад, дар қалбам нишаст.*

*Чун нураш тобид бар ман, равшан шуд дунёи ман.
Шайтон чун Исоро дид, тухмашро бардошт, гурехт.
Дигар имрӯз озодам ман аз бори ғамҳо.
Месароям “ҳалелуёҳ” дар номи Исо.*

Вафо ҳис кард, ки ин шеър ҳамчунин дар бораи худӣ ӯ сухан мегӯяд, аммо дар ҳолате ки

ӯ буд, нафаҳмид, ки барои чӣ охири байтро бо дилпурӣ хонда натавонист.

Рӯзе ҳангоми бекорӣ Вафо ғамгин шуда, дар берун пеши полиз нишаста, шабпаракӣ сафедеро, ки болои гули офтобпараст мепарид, тамошо карда, ба фикр афтид. Оё Хусрав ҷон додааст? Оё падараш аз тағои Меҳрубон қасос гирифта бошад? Шояд он касро ҳабс карданд? Ва харобазори хонааш чӣ гуна афт дошта бошад? Ба фикр фуру рафта, наздик шудани духтари хонаро нафаҳмид.

– Шабпаракӣ хушрӯ, – гуфт ӯ.

Риштаи хаёли Вафо канда шуда, ӯ бо ҳайрат духтари дар пешаш истодаро дид. Чамила бистудусола буд. ӯ хандонрӯ буд ва чунин менамуд, ки духтар ҳеч вақт ғаме надорад. Хайр, албатта, ҷояш дар ин оилаи тинҷ буд ва андӯҳеро мисли он ки Вафо чашида буд, ҳеч гоҳ намедид, ақаллан Вафо чунин гумон мекард. Вафо ба худ омада тасдиқ кард:

– Ҳа, шабпаракҳо ҳама вақт хушрӯянд. Кош-ки ман мисли онҳо парвоз карда метавонистам.

Духтар қорӯби дар даст доштаашро ба замин гузошт ва дастонашро пеши худ болои ҳам монд.

– Баъд ба кучо мепаридӣ?

– Дур. Хеле дур.

– Оё ба ту дар ин ҷо маъқул нест?

Вафо дид, ки духтар ранҷид, ва лабханд кард.

– Не, дар ин ҷо ҳама чиз нағз. Ман на аз шумо

дур будан мехостам, танҳо аз мушкилиҳоям, – фаҳмонд \bar{u} бо овози паст ва ба хона назар дӯхт.

– Ту бисёр гапҳо дорӣ, ки ба ҳеч кас намегӯӣ. Агар якбора дилатро холӣ мекардӣ, худро сабуктар ҳис менамудӣ, – пешниҳод кард Ҷамила, – Акаи Рустам одами хеле хуб аст. Ба \bar{u} рози дилатро мегуфтӣ.

Вафо қатъиян сарашро чунбонд ва як барги гулро канда мобайни ангуштҳояш майда кардан гирифт.

– Шабпаракро бин. \bar{U} чун кирм таваллуд мешавад, меҳазад ва зебе надорад, лекин баъд мӯъчиза рӯй медиҳад. Вай дар пилла дигаргун шуда шабпараки бисёр зебо мешавад, – шарҳ дод Ҷамила.

Вафо каме асабонӣ шуда гуфт:

– Ман медонам, ки чӣ хел аз кирм шабпарак мешавад.

– Аммо оё ту мефаҳмӣ, ки ин маънои рӯҳонӣ ҳам дорад?

– Чӣ хел?

– Рӯйи кирм ба замин нигоҳ мекунад. Вай умрашро дар торикӣ байни алаф мегузаронад ва аз паррандагон метарсад, лекин қанотҳои шабпарак вайро сӯи осмон мебардоранд. Шахсе ки Исои Масеҳро ҳамчун Начотдиханда қабул кардааст, ҳамин хел одам аст. Мо мисли кирм таваллуд мешавем...

Вафо гапашро бурида, туршрӯёна тасдиқ кард:

– Рост мегӯед. Одам як кирм асту бас.

– Ҳа, вале бо ҳамин гапам тамом нест. Гӯш кун, Худо барои мо нақшаи калон дорад. Хости Худованд он нест, ки мо то охири умр бо тарсу ноумедӣ дар торикӣ гардем. \bar{U} ба мо чун ба шабпарак ҳаёти нав медиҳад. Дар асл мо ҳамонем, вале бо вучуди ин пурра дигаргун шуда метавонем. Фикрҳои мо дар Исои Масеҳ дигар заминӣ нестанд. Мо ба Худо наздик будан мехоҳем. Ва шодиро, ки дар дил дорем, ҳеч кас аз мо дигар гирифта наметавонад.

Вафо чашмонашро нимкоф карда охиста ба духтари рост истода нигоҳ мекард. \bar{U} тахмин кард, ки \bar{u} ҳамчун масеҳӣ аллакай монанди шабпарак мебошад, вале зикӣ шодияшро пахш мекард.

– Аммо агар шабпарак парвоз карда натавонад - чӣ?

– Чӣ гуна? Ҳар шабпарак парвоз карда метавонад-ку, – ҳайрон шуда эътироз кард Ҷамила.

– Фарз кунем, ки кирм аллакай шабпарак шудааст, вале қуввати парвозкунӣ надорад. Баъд чӣ?

Духтари зеҳнтез тахмин кард, ки маънои суханашро фаҳмид, бинобар ин гуфт:

– Шояд шабпарак намедонад, ки бо бор парвоз карда наметавонад.

– Бораш чист? – масалро давом дода, чиддӣ пурсид Вафо.

– Шояд ин гуноҳ бошад, – ба таври оддӣ ҷавоб дод духтар.

Вафо дар дилаш дардери чун аз зарбаи кордча ҳис кард. Охир, ӯ гуноҳ накард-ку. Танҳо зиндагӣ ба ӯ зӯр омад. Ҳамчун ятим аз майдагӣ дар мактаб ӯро ҳақорат мекарданд, дар кучое ки ӯ бошад, балое рӯй медиҳад ва ӯ аз оянда ҳеҷ чизи хубро интизор нест. Акнун аз Ҷамила хеле ранҷид. Ӯ хеста баргҳои резакардаро аз дастон афшонд ва дод зад:

– Шумо ҳеҷ чизро намефаҳмед. Тақдири ман хуб нест. Тамом. Оиди гуноҳ бо ман гап наза-нед, фаҳмидед!

Духтар лабашро газид ва ӯро ором кардан гирифт:

– Шуд, шуд. Тинҷ бош.

Аз доди бача огоҳ шуда, зани акаи Рустам дар дари хона паид омад. Вафо сарашро ҳам карда, дар ҷояш истод. Ҷамила пичиррос зад:

– Чим шин. Бо дод задан ҳеҷ чиз ҳал намешавад, – ва ба тарафи зан бо овози баланд гуфт:

– Ҳамааш хуб аст. Хавотир нашавед.

Вафо чуқур нафас кашид. Ӯ ҷойи корашро гум кардан намехост, бинобар ин худро дошт. Зан боз ба хона даромад. Духтар бо овози нарм фаҳмонд:

– Охир, бача, дилам ба ту месӯзад. Ман мебинам, ки ту дар ин ҷо мисли ба қатл маҳкумшудагон мегардӣ.

Вафо бо тезӣ ҷавоб дод:

– Агар шумо саргузаштамо медонистед...
Духтар бо ризоят сарашро чунбонда, гуфт:

– Рост мегӯӣ, ман онро намедонам, аммо ман як чизро дилпуруна медонам: Ҳудованд барои зиндагии ту нақшаи хубе дорад.

– Инро аз кучо медонед? – хунсардона пурсид бача.

– Аз китобаш. Дар Таврот навишта шудааст, ки Худо оиди мо танҳо фикрҳои хуб дорад. Ӯ мехоҳад, ки мо дар осоиш зиндагӣ кунем.

Вафо бо даст чашмонашро пӯшонд ва меандешид. Набошад барои ҷӣ дар зиндагиаш баракат маълум нест?

– Бовар кунед, апа, вақте буд, ки дилам аз ин пур буд, аммо дар ҳаётим чандин чиз нодуруст шуд. Агар мисли шумо беғам мебудам, ман низ тамоми рӯз хандида метавонистам.

Духтар лабонашро ба як тараф кашид.

– Ту аз кучо медонӣ, ки ман ғаме надорам? – духтар бо ханда савол дод, – он чизе ки ту акнун мебинӣ, ман дар Масеҳ ҳастам. Ман пеш бар зидди Худо зиндагӣ мекардам.

Вафо монда шуда, ба духтар эътироз кард:

– Охир, фаҳмед, зиндагии оддӣ дигар хел аст. Зиндагии ман бошад хеле душвор аст.

– Ту зиндагиро надидаӣ, Вафо. Медонӣ, модарам маро баъди таваллуд ба партовгоҳ партофту рафт.

Вафо якбора ҳушёр шуда, ба Ҷамила назар андохт.

– Касе маро дар он чо ёфта, маро калон кард.

Вафо худро бо чунин фикр ором кард, ки духтар дар оилаи он одам дар тинҷи ба воя расид, аммо духтар нақлашро давом дод:

– Дар ҳафтсолагиям хӯрондани оилаи даҳнафара ба падархондам хеле мушкил омад. Чанд бор чанчоли оилавиरो шунидам. Мард модархондамро айбдор мекард, ки барои чи маро дар вақташ аз партовгоҳ наҷот дод. Кошки дар он чо мемурад, мегуфт ӯ. Оҳиста-оҳиста ман ба худ нафрат пайдо кардам. Ман гумон мекардам, ки ман сабабгори ҳар нофаҳми дар хона ҳастам. Чанд бор хостам аз хона гурезам, вале чуръат надоштам. Дар синни даҳсолагиям падархонд оиларо монда, ба Русия рафт. Модархондам намедонист, ки чи кор кунад. Мо кӯдакон ҳама майда будем. Дугониконаш ҳатто яксола нашуда буданд. Апаам дар хонаи касе дар рӯбучини хона ёрдам мерасонд ва акаам дар сохтмони мактаб пул кор мекард. Модар дар он ҳангом аз ман илтимос кард, ки акнун аз хона бароям. Ягон хешаш маро қабул кардан нахост.

Дили Вафо ба духтар месӯхт ва ӯ доништан хост:

– Баъд ба кучо рафтед?

– Модарам дар бораи ин ҷамоати масеҳиён шунид ва маро ба ин чо овард. Ростӣ гап, ман ба ин чо тамоман омадан намехостам. Ман хусусан аз соҳибхона метарсидам. Ман хаёл мекардам,

ки ӯ низ шояд занашро дар қабул кардани ман айбдор кунад ва ҳам дар ин хона ман сабабгори нотинҷи мешавам, – инро ба ёд оварда, духтар озодона хандид, гӯё ки ин фикр беақлист, – ҳамин тавр ман бо акаи Рустам ва апаи Мафтуна шинос шудам ва дертар низ ба Исои Масеҳ имон овардам.

– Шумо аз кадом деҳа ҳастед?

– Чи хеле ки гуфтам, ман волидайнӣ ҳақиқии худро намешиносам ва аслан аз кучо буданамро намедонам. Модархондам бошад аз деҳаи боло аст.

Чашмони Вафо чормағз барин калон шуданд. Дар он тараф танҳо як деҳа наздик буд, деҳае ки Вафо хуб мешинохт.

– Насабатон чист?

– Холбоева.

Бача аз димоғаш дам сар дод ва сарашро чунбонд. Ӯ ҳар калимаро оҳиста ба забон оварда, пурсид:

– Оё шумо Ҳусрав Холбоевро мешиносед?

– Ҳусрав? Ту ӯро мешиноси? – бо ҳайрат пурсид Чамила.

Вафо сирри худро фош кардан нахост, бинобар ин ба таври номаълум гуфт:

– Ман як бор бо ӯ вохӯрд.

– Ӯ писари амакам аст.

Акнун манзараи он шаби балоовар дар пеши чашмони Вафо намоён шуд ва ӯ боз ба хотир овард, ки чи тавр падари Ҳусрав гиребони

тағояшро дошта ӯро мезад. Кунҷковӣ фикрҳои Вафоро фаро гирифт.

– Оё шумо то ҳол бо ҳешу табор рафту омад доред? – мисли одаме, ки дар торикӣ дастдастунон роҳ мегардад, ӯ савол додан гирифт.

– Ҳа, албатта. Пештар кам хабаргирӣ мерафтам, чунки дар хонаи модарам худро нодаркор ҳис мекардам. Вале панҷ сол пеш, ҳангоми масеҳӣ шуданам ман фаҳмидам, ки агар пеши ягон кас дар ин дунё қадр надошта бошӣ ҳам, Худо туро дӯст медорад ва ба ту арзиши аз ҳар гавҳар болотар медиҳад. Барои ҳамин ман дигар шарм надоштам ва онҳоро тез-тез хабар мегирам – бо меҳри пок духтар ба Вафо нигоҳ мекард.

Бача савол дод:

– Оё онҳо оиди масеҳӣ буданатон медонанд?

– Ҳа. Ман фақат дар бораи Начоткорам нақл мекунам.

Вафо ҳайрон монда пурсид:

– Ва оё онҳо нисбати имонатон ба Исои Масеҳ ҳеч муқобилат надоранд?

Ҷамила бо табассум ба замин нигоҳ кард.

– Дар аввал ҳама зид буданд, лекин оҳишта-оҳишта онҳо одат карданд. Баъзеашон ҳатто ба ҷамоат омада буданд. Ана, мисол Хусрав ҳам дар ин ҷо буд.

Вафо намедонист, ки аз ин хабар хурсанд ё хавотир шавад.

– Хусраве ки ман мешиносам, бачаи хуб нест...

– бо эҳтиёт гуфт Вафо.

Духтар бо розигӣ сарашро чунбонда гуфт:

– Рост мегӯӣ, лекин Исои Масеҳ гуфтааст, ки ӯ барои ононе омадааст, ки гуноҳкор буданашонро мефаҳманд.

– Ва Хусрав инро фаҳмид? – бо шубҳа пурсид ӯ.

– Медонӣ, баъзе вақт чандин сол даркор мешавад, то одам сарфаҳм равад, ки ӯ дар роҳ сӯи дӯзах аст ва мӯҳтоҷи Халосгар аст. Кас бо кори неки худ ба Худо наздик шудан мехоҳад, лекин дар пеши назари поки Худованд мо ҳамеша чиркин мемонем. Чанд сол шуд, ки ман барои Хусрав дуо мекунам. Афсӯс, ӯ чанд вақт ба Русия рафта буд ва бо корҳои бад машғул буд. Ба қарибӣ ӯ баргашт...

Вафо худро беҳабар вонамуд карда, китфонашро рост гардонд ва савол дод:

– Акнун ӯ дар кучост?

Қошҳои пайванди духтар гирифта шуданд. Ӯ ғамгинона гуфт:

– Хусрав дар беморхона хоб аст.

– Набошад ӯ зинда аст, – худ ба худ аз даҳони Вафо баромад. Ӯ зуд лабони худро бо дасташ пӯшонд. Духтар инро пай бурда, таачҷуб кард:

– Ту инро аллакай медонӣ?

Вафо ногаҳон арақ кард.

– Не, яъне ҳа... Ман гуфтан мехоҳам, ман чизеро монанди ҳамин шунидаам. Чизи аниқро намедонам.

Духтар ӯро бо диққат аз назар гузаронид.

– Хусравро аз хонаи сӯхтаи корманди мили-
са наҷот доданд, вале тамоми баданаш бисёр за-
рар дид.

– Оё ӯ зинда мемонад?

– Худо медонад. Ба ғайр аз янғаву амакам
ҳеҷ касро то ҳол пешаш наемонанд. Ман
танҳо шунидам, ки чашмонаш чунин сӯхтаанд,
ки агар ҳатто зинда монад ҳам, нобино мемо-
над.

– Аммо барои чӣ ӯ дар он хона буд? – Вафо
метарсид, ки духтар аз шавқи зиёдаш хабардор
мешавад, вале ӯ худро дошта натавонист.

– Медонӣ, дар байни оилаи мо ва милисае
ки дар деҳаи мо зиндагӣ мекунад, доим ҷангу
ҷанҷол буд. Ман ҳатто намедонам барои чӣ.

Вафо гапиро нигоҳ дошта, пурсупосро давом
дод:

– Оё дар бораи ҳамон милиса ягон чизро ме-
донед?

– Не, ман вайро ягон бор надидаам. Ҳоло
бачааш нағзтар шавад, амакам мехоҳад он ми-
лисаро ба суд диҳад. Мегӯянд, ки ӯ бо хешаш
Хусравро куштан хост.

Вафо аз ҷояш ҷаҳида, фарёд кард:

– Ин дурӯғ аст! Баръакс, онҳо ӯро наҷот до-
данд!

Ҷамила чашмонашро нимкоф карда, гуфт:

– Вафо, гӯш кун, ту аз он ки ту мегӯӣ, би-
сёртар медонӣ. Набошад, барои чӣ дар ин қоил
намешавӣ?

– Ман ҳеҷ чизро намедонам, – худро дошт
бача.

– Дурӯғ гуфтанат дар пешонаат навишта шу-
дааст.

Духтар чорӯбро бардошт ва равон шуда аз
болои китфаш ба тарафи ӯ нигоҳ карда гуфт:

– Вафо, шабпарак бояд бори худро партояд!

Дар рӯзҳои оянда кор бисёр буд ва Вафо аз
ин розӣ буд. Боронгарӣ сар шуд ва лозим омад,
ки бомро зудтар таъмир кунанд. Вафо бо акаи
Рустам кор карданро дӯст медошт. Мард гапи
беҳуда ба забон намеовард, аммо чунин хапак
набуд, ки одам дар пешаш дилгир шавад. Вафо
тез фаҳмид, ки акаи Рустам хандиданро нағз
медид. ӯ латифаҳои чандин бор хоидаро нақл
намекард, аммо бо чашмони дурахшон ягон
шӯҳӣ мегуфт. Вале имрӯз рӯзи ханда набуд.
Борони саҳт меборид ва соҳибхона ба таври
қатъӣ шифери бомро то охир часпондан мехост.

– Вафо, мех намерасад. Аз поён боз як қуттӣ
мехҳои калон-калон биёр, – фармон дод мард
ва бо як по ин тараф ва бо як по он тарафи бом
мисли савора менишаст.

ӯ қисми тунукаро дошта, бо болға қат кардан
гирифт. Вафо итоаткорона нимҳез шуда, аз як
шифер ба шифери дигар хамида гашт ва гоҳо
лағжида ба назди зинапоя ҳаракат мекард.
Доди бениҳоят баланд мардро тез тоб хӯронд.

Шиферҳои тар яхмолак барин гечонак буданд ва Вафо худро дошта натавонисту аз баландӣ афтид. Мард бо тарс аз чояш хест.

– Вафо? Эй Вафо? – дод зад ӯ, аммо овози борон онро пахш кард.

Акаи Рустам эҳтиёткорона ба назди поймонак хазида фурмад. Ӯ назди бадани беҳаракати бача расид ва фаҳмид, ки вай беҳуш шудааст.

Манзараи хира дар пеши чашмони Вафо бозӣ мекард. Рангҳои сурху чигариву сабузу зард як омезиши номаълумро тасвир мекарданд. Охишта рӯйи наздики касеро дар девори хона дар пушт фарқ карда тавонист. Тамоми бадани Вафо дард мекард ва акнун сарфаҳм рафт, ки ӯ тап-тар аст ва хеле хунук меҳӯрад. Оё ӯ аз дурӣ садое нашунид? Ӯ дар кучост? Дар охир овози акаи Рустам ӯро чеғ зад:

– Вафо! Ана ӯ ба худ омад. Худоро шукр!

Вафо дар пушти мард тамоми оиларо шинохт. Ҳама гирди ӯ давр зада ба ӯ нигоҳ мекарданд.

– Бо ман...чӣ шуд? – ӯ интизори он набуд, ки сухангӯӣ барои ӯ чунин мушқил мешавад.

Чунин менамуд, ки ҳама қабурғаҳояш як ба як реза-реза шудаанд. Саволи ӯ сабабгори як ҳаёху шуд:

– Ту аз бом ғалтидӣ! Акаи Вафо, ман ҳама чизро дидам. Агар инро пагоҳ дар мактаб нақл кунам,

ҳеҷ кас ба ман бовар намекунад! Мо дуо кардем, ва Худо онро шунид! Хонаи мо камаш сад метр баландӣ дорад, аммо ту зинда мондӣ!

Акаи Рустам гапҳои бисёри фарзандонашро бурид:

– Бас! Мо то ҳол намедонем, ки бо Вафо чӣ шудааст. Агар шумо чунин ғавғо бардоред, ӯ тезтар сиҳат намешавад, – ва ба тарафи зани худ гуфт, – чонам, кӯдаконро аз ин ҷо бар. Агар бинам, ки миёнаш нашикастааст, ӯро худам ба хона медарорам.

Акнун танҳо садои борон шунида шуд ва рӯйи тари акаи Рустам дар пеши чашмони Вафо намоён буд.

– Кучоят дард мекунад? – хавотиромез пурсид мард. Бача ба зӯр гуфт:

– Ҳама чоям, лекин, ба фикрам, ҳеҷ чоям нашикастааст.

Мард ба ӯ бо умед нигоҳ кард. Ягон узви бадани Вафо чаппа хоб набуд.

– Медонӣ, ту бояд худат хеста тавонӣ. Вагарна мумкин миёнат шикастааст ва ман туро хезондани шуда, шояд ҳама чизро бадтар мекунам.

Ӯ дасташро сӯи бача дароз кард ва Вафо охишта-охишта бо қуввати охири ба воситаи ёрии он худро кашида, хезонд. Чашмонашро пӯшида, ӯ дандон ба дандон мемонд. Сабук шудани мард ҳангоми рост истодани бача хеле чашмрас буд. Онҳо охишта-охишта ба тарафи хона мерафтанд, гӯё ки мӯйсафедон роҳ мегаштанд. Дар тамоми

роҳ акаи Рустам такроран мегуфт:

Худоро шукр! Худоро шукр!

Нашикастани ягон устухони Вафо дар ҳақиқат мӯъҷиза буд, гарчанде хона аз сад метр 97 метр пасттар буд. Борон бас кард. Аллакай як соат пас Вафо худро хеле нағзтар ҳис мекард ва розӣ нашуд, ки духтуреро чеғ зананд. Вале гапи акаи Рустам гузашт. Баъди чанд дақиқа дар пеши хона мард дари “Жигули”-ро бо эҳтиёт пӯшонд. Ҷ аз пушти мошин сумкаи тиббиरो баровард. Кӯдакон ба хона давида, хабарро расонданд. Вафо дар диван ба ҳузур хоб буд, вале пеши дигарон иқрор шудан нахост, ки ҳоло танҳо дар ин вазъият худро хуб ҳис мекунад. Дар кушода шуд ва духтур даромад.

– Вафо? Оё ин туй, Вафо? – бо хайрат пурсид мард.

Ногаҳон ларза бадани Вафоро фаро гирифт. Овози аз майдагӣ шинос ба гӯшаш расид. Ҷ кӣ будани соҳиби ин овозро дар ёд надошт, вале хеле хуб медонист, ки дар кучо онро бори охирин шунидааст – дар деҳаи бобояш! Марди ҷавон назди диван омад. Сухане ҷуз “салом” аз даҳони Вафо набаромад. Акнун ӯ духтурро чун бародари калонии дӯсти ҷонияш Тоҳир шинохт. Нав ба ёди Вафо расид, ки акааш дар донишгоҳи тиббӣ мехонд.

– Ту дар ин чо чӣ кор мекуни? Ба ман гуфтанд, ки касе аз бом ғалтид, вале ман туро тамо-ман интизор набудам.

Вафо кам гап мезад, чунки дар пеши акаи Рустам худро озод ҳис намекард. Аммо ӯ фаҳмид, ки ба он ҳамдеҳа дурӯғ гуфта наметавонад, бинобар ин рост гуфт:

– Ҳа, ин манам. Тоҳир чӣ хел? Оила чӣ? Набошад шумо хонданро дар донишгоҳ хатм кардед?

– Ҳа, ман духтур шудаам. Ҳамаи мо хубем. Додарам нағз аст, лекин туро чанд сол хеле ёд мекард. Ҳатто то ҳол гоҳе дар бораи ту гап мезанад. Ман нафаҳмидам, барои чӣ ту дигар дар деҳаи мо намоён намешавӣ. Бобоят тамоман дар бораи ту гап намезанад.

Вафо хотирчамъ шуд. Албатта, бародари Тоҳир дар айни сӯхтори хонаи бобо дар хобгоҳи донишгоҳ дар шаҳр зиндагӣ мекард.

– Хайр, зиндагӣ...

– Хайр ҳа, лекин аҳволатро бин. Оё ягон устухонат нашикаста бошад? – пурсид ҷавонмард.

Ҷ бадани Вафоро аз назар гузаронид ва баъди муддати дароз тасдиқ намуд, ки бача ба қарибӣ боз нағз мешавад. Дар як варақ рӯйхати доруҳоро навишт ва чандин маслиҳатҳои табобатиро дод. Аз берун кӯдакон бинияшонро ба шишаи тиреза ҷафс карда, кунҷковона ба дарун нигоҳ мекарданд.

– Аз номи ту ба кӣ салом расонам? – духтур пеш аз рафтаниаш меҳрубонана пурсид.

Ҷ асбобҳои тиббияшро ҷамъ кард ва сумкаашро пӯшонд. Вафо пазмони Тоҳир шуд

ва гуфт:

– Ба дӯсти чониям саломи калоне, ки ба сумкаатон намеғунчад, расонед...ва албатта ба муаллимам, Миралиев, ва... акаи Фирдавс... ва Ойбек... ва бобою бибиям,– дудилона илова кард ӯ.

Вақте духтур ба остонаи дар расид, Вафо баногоҳ саломрасонияшро хато ҳисобид, аммо пушаймонияш дер шуда буд.

11 ДИЛКУШОЙ

Барои саломатии Вафо даркор буд, ки чанд вақт хоб равад. Аллакай рӯзи панҷум гузашту бача худро хеле ноқулай ҳис намуд. Ӯ кор карда наметавонист, вале хӯроки соҳибаширо меҳӯрд. Апаи Мафтуна ба таври намунавӣ ӯро меҳӯронд ва ҳар як дам пас хабар мегирифт. Кӯдакон пешаш бозӣ мекарданд ва ҳамин тавр вақти бекории ӯ зудтар мегузашт.

Рӯзе барқ аз саҳар набуд, офтоб бо қувваи ками тирамоҳӣ аз осмон медурахшид ва ҳама дар берун ё бозӣ, ё кор мекарданд. Аз ин сабаб Вафо барои андешидан хеле вақт дошт. Аз рӯзе ки ӯ аз хонаи тағо гурехт, ба фикрҳои бисёр роҳ наметод. Вичдонаш гоҳе ӯро азоб меод ва китобро фақат нимкола мехонд. Танҳо баъди рафтани духтур ӯ сарфаҳм рафт, ки қариб мемурд. Ва ин фикр ӯро хеле тарсонд. Вай дар вақти охир маргро ҳатто пазмон шуда буд, вале

акнун ба худ иқрор шуд, ки зиндагӣ то ҳол ба ӯ ширин аст. Инчунин гуфтаҳои Чамила дар хаёлаш буд: Худованд барои ҳар як шахс нақшаи хуб дорад, вале мо бояд ба Ӯ итоат кунем. Вафо фаҳмид, ки ӯ мисли бачаи гапнодаро ба чашмони падар нигоҳ карда наметавонист. Ӯ аз Худо хеле норозӣ буд, вале то ҳол ба ин қоил намешуд. Дилаш ба худ месӯхт.

Ӯ китобро ба даст гирифт ва дар Таврот ҳикояи Юсуфро хонд. Достонаш бисёр дароз аст, вале Вафо онро бисёр дӯст медошт ва то бевақтӣ мехонд. Юсуф ёздаҳ бародар дошт, вале онҳо бахил буданд ва кинашон нисбати ӯ ба он дараҷа расид, ки ӯро ба савдогарон фурӯхтанд. Ӯ дар Миср ба як одами номдор чун ғулом хизмат мекард, вале зани вай ӯро бесабаб айбдор карда, ба зиндон андохт. Ду сол Юсуф дар ҳамон ҷо монд, бо вучуди ин ӯ ба Худо бисёр таъя мекард, бинобар ин Парвардигор ӯро дар ҳар кор комёб гардонд. Сипас ӯ хоби фиръавнро шарҳ дода, одами бузург шуд. Ҳангоми бе нон мондани халқ ӯ ҳамаро бо хӯрок таъмин карда тавонист ва ӯро “начоткори олам” номиданд. Бисту ду сол бародаронаш ӯро надиданд, вале аз гуруснагӣ маҷбур шуданд, ки пешаш ҳозир шаванд. Ва ин лаҳзаи хонданаш Вафоро ҳамеша ба ҳаяҷон меовард, чунки Юсуф аз онҳо қасос нагирифт, балки гуноҳашонро бахшида, ба онҳо нон дод.

Аллакай хеле торик буд ва Вафо дар

нури шамъ мехонд. Ҷ китобро пӯшонд ва дастонашро пушти сар монда, ба шифти хона назар андохт. Юсуф баракат ёфт. Дар Таврот сабабаш низ гуфта шудааст: Ҷ дар ҳар маврид ба Худо таъя мекард. Юсуф сабаб дошт, ки аз зиндагӣ норозӣ шавад. Охир, бародаронаш ӯро мисли мол фурӯхтанд, ӯ дар мусофират ғулом шуд ва баъд ӯ ба таври ноҳақ ба ҳабсхона партофта шуд. Лекин дар ягон ҷо навишта нашудааст, ки ӯ аз Худо норозӣ буд ё аз бародарон қасос гирифтанд мехост ё кина дар дил дошт. Вафо фикр мекард: «Ман бошам аз озмоиш нагузаштам. Ман аз Худо тамоман норозӣ ҳастам, дар дил ба бадбинӣ роҳ медиҳам ва барои ғамхориҳои Худованд кӯр ҳастам. Ҷ бобои хуберо ба ман додааст, тағои беҳтарини дунё маро ба хонааш қабул карда буд. Дар шаби сӯхтор Парвардигор маро нигоҳ дошт. Акнун маро ба ин хона овард, ба ин хонаводаи масеҳӣ ва меҳрубон. Ман лоқи ин қадар файз нестам». Вафо хеле ошуфтаҳол шуд ва фаҳмид, ки худро бечора ҳисоб кардан лозим нест. Ҷ дигар ятим нест, чунки ӯ Падари осмонӣ дорад. Ҷ дигар суст нест, чунки ӯ ба Худои Қодири Мутлақ тааллуқ дорад, Ҷ баддида нест, чунки Худо ӯро дӯст медорад. Вафо зону зада, дуо кард. Ҷ дар пеши Худованд Исои Масеҳ барои гуноҳояш тавба кард ва илтимос намуд, ки ба Ҷ қувват диҳад. Як сабуки дилашро фаро гирифт. Вафо нав аз ҷояш хест, ки акаи Рустам даромад.

Қошҳои мард боло шуданд.

– Ана, боз одам барин роҳ мегардӣ. Оё соз шудӣ? – бо табассум пурсид ӯ.

Вафо ба аломати тасдиқ сарашро ҷунбонд.

– Ман хурсандам. Шукр ба Худо.

– Бомро кай то охир таъмир мекунем? – доништан хост Вафо. Мард дасти худро бардошта гуфт:

– Э-ҳе. Ман туро дигар ҳеҷ вақт болои бом бо худ намегирам. Як бор бас аст. Лекин ғам нахӯр, ман охири корро буд кардам.

Хомӯшӣ.

– Ту имрӯз бо мо шомро нахӯрдӣ, – сӯхбатро сар кард соҳибхона.

– Не, узр, ман гурусна набудам.

– Ҳама аллакай хоб рафтанд.

Хомӯшӣ. Вафо хеле мехост бо акаи Рустам гап занад:

– Оё шумо... шумо камтарак вақт доред?

– Албатта, марҳамат, гӯшам ба ту, – бо лабханд гуфт ӯ ва як кӯрпачаро аз тахт фуруварда, пеши диван паҳн кард.

Ба Вафо ҷо дода, наздаш нишаст. Вафо дар он лаҳза монандиро байни тағояш ва акаи Рустам пай бурд.

– Ман... ман ба шумо бисёр чизҳоро нагуфтаам ва, ба фикрам, ин хато буд, – сар кард Вафо.

Мард бе ҳаракат ба бача назар андохт. Вафо ба поён нигоҳ мекард ва кафҳои дастонаш аз арақ тар шуданд.

– Шумо бо ман бисёр хуб будед ва ман... Худованд Исои Масеҳ ҳам хуб буд... Ман... хулоса, ман аллакай чандин сол пайрави Масеҳ ҳастам, вале инро ба шумо гуфтан нахостам, чунки... Ман шояд бо саргузаштам сар мекунам. Ман понздаҳ сол пеш таваллуд шудаам..., – баъди чанд кӯшиши беварор Вафо нақли худро оғоз кард.

Ҷама чизеро, ки медонист, ба акаи Рустам гуфт. Мард бо диққат ӯро гӯш мекард. Сипас ӯ ором нишаст ва лабашро газида пурсид:

– Ва ба хотири гуфтаи бобоят то ҳол фикр мекуни, ки ту ё китоб лаънатӣ ҳастед?

Ҷама дудила гуфт:

– Не, лекин ба ман гӯед, барои чӣ ин сӯхторҳо?

Акаи Рустам ба фикр фуру рафта, чашмонашро пӯшид. Вафо як лаҳза ҳатто шубҳа дошт, ки мард хобаш бурд, барои ҳамин бо шубҳа номашро гирифт:

– Акаи Рустам?

Мард чашмонашро кушод. Ҷама лабонашро ба як тараф кашида, ба бача нигоҳ кард ва қошқояш ба боло рафтанд. Баъд ӯ ба таври чиддӣ ба чашмони бача назар андохт.

– Вафо, фикр накун, ки ман хобам. Ман хеле ҳушёрам, аммо акнун ба ман навбат расид, ки ба ту чизеро гӯям.

Вафо ҳайрон шуда, ба ӯ назар дӯхт.

– Вафо, ман модаратро мешинохтам.

– Шумо модарамро мешинохтед? – бо ҳайрати том такрор кард Вафо, – ин номумкин аст-ку.

– Барои чӣ номумкин? – эътироз кард мард, – оё номаш Лутфия набуд?

Вафо китфҳояшро бардошта, иқро шуд:

– Ман намедонам. Ман номҳои волидайнамро намедонам.

Акаи Рустам фаҳмида, сарашро чунбонд.

– Модарат тақрибан ёздаҳ сол пеш мурдааст.

– Ҳа, гуфта будам-ку.

Вафо бовар кардан нахост, ки ин мард модарашро мешинохт – аз як тараф ӯ хеле мехост касеро, ки модарашро мешинохт, шиносад, лекин аз он метарсид, ки мард хато кунаду умеди Вафо барҳам хӯрад.

– Ман сураташро дорам. Ҳоло исто, дарҳол бармегардам, – аз ҷояш ҷаста, бо ҳаяҷон фаҳмонд мард ва зуд аз хона баромад.

Аз кушодаву маҳкам шудани дар шамол шӯълаи шамъро ба чунбиш даровард ва сояҳо дар девору шифти хона мисли ачинаҳо ба бозӣ даромаданд. Вафо дар ин нимторикӣ нишаста, намедонист чӣ фикр кунад. Мард дере нагузашта бо як сурати кӯҳна баргашт. Дар он ҷо як гурӯҳи занон тасвир ёфта буданд. Вафо яке аз онҳоро ҳамчун апаи Мафтуна шинохт. Акаи Рустам бо ангушт ба як зан нишон дода, “мана” гуфт.

– Ман ягон сурати модарамро надида-

ам. Ман намудастро ҳам дар ёд надорам, – бо эҳтиром гуфт Вафо ва оҳиста дар дилаш умед бисёртар ҷо гирифт.

– Вафо, ту ба ӯ сад фоиз монандӣ. Ман туро дар бозори мардикорӣ дидам ва фикр кардам, ки ман ин чехраро аз ким-кучо мешиносам. Баъд ту ному насабатро гуфтӣ. Он зан дар ин сурат танҳо як писарчаи майда дошт ва номаш Вафо Файзуллоев буд. Ин зан як кӯча болотар аз хонаам шавҳар карда буд ва бисёр вақт рӯзҳои якшанбе бо кӯдакаш ба чамъомадҳои мо меомад ва оҳиста-оҳиста ба Исои Масеҳ чун Начотдиҳанда бовар кард. Ва ин зан ёздаҳ сол пеш вафот кард. Вафо, инро тасодуф гуфтан беақлист!

Вафо ҳис кард, ки чизе гулӯяшро маҳкам кард ва чашмонаш пури ашк шудаанд.

– Оё...оё маро чун кӯдак ба ин ҷо меовард?

– Ҳа.

– Набошад оё шумо оиди падарам низ ягон чизеро медонед? Мегӯянд, ки ӯ пеш аз модарам мурдааст.

Рустам сарашро чунбонд.

– Не, Вафо, ин нодуруст аст, аммо ман намедонам, ки бо ӯ баъди вафоти модарат чӣ рӯй дод, вале ӯ тақрибан даҳ сол пеш аз ин ҷо кӯчида рафт.

– Ӯ низ масеҳӣ буд? – бо умед пурсид Вафо, лекин қавоқҳои гирифтаи акаи Рустам ӯро аз баръаксаш огоҳ карданд.

– Не. Ӯ қатъиян зид буд, ки модарат ба ин ҷо меояд. Ҳангоме ки ӯ ғўтаи масеҳӣ гирифт, падарат ӯро ба хотири имонаш талоқ дод.

Вафо хомӯш менишаст.

– Набошад барои ҳамин мо дар хонаи бобо зиндагӣ мекардем, – хулоса баровард бача.

– Ҳа, лекин барои модарат ин он қадар хуб набуд, чунки бобо аз домодаш метарсид. Ва вақте ки модарат аз табларза сахт бемор шуд, бибиат гумон мекард, ки ба ӯ чашм расид. Коре набуд ки онҳо накарда буданд, хайр, ту медонӣ, чизҳои халқӣ... вале ӯро пеши духтури ақлсолим набурданд ва ӯ ҷон дод.

Ин ҳамааш барои Вафо навигарии зиёд буд. Ӯ хомӯш монда, ба дастонаш назар дӯхт. Баъди як муддат ӯ пурсид:

– Набошад, бобою момоям дар ин ҷо зиндагӣ мекунанд?

– Бобоят пеш аз тӯи волидайнат мурд ва момоят бо духтараш дар вақти ҷанг ба Украина кӯчид.

– Оё ман боз амакҳо ва аммаҳо дорам?

Акаи Рустам ба Вафо нигоҳ кард.

– Онҳо танҳо ду фарзанд доштанд, падарат ва хоҳараш Фирӯза.

Вафо акнун аз як тараф бисёр хурсанд шуд, вале аз тарафи дигар боз зиктар шуд. Чунин менамуд, ки ӯ дар як лаҳза хешу таборастро ёфту боз гум кард. Мард инро пай бурда, дасташро болои китфи Вафо монд ва дилбардорӣ кард:

– Зиқ нашав, бачаам. Худованди мо дар китоб ёд медиҳад, ки агар ӯро чун Начоткору Худо қабул кунем, ӯ моро ба оилаи худ қабул мекунад.

Бача нафаҳмида, пурсид:

– Ин чӣ маъно дорад?

– Мо масеҳиён фарзандони Худоем, яъне ҳамаи мо оилаи нави ту ҳастем!

Вафо инро бори якум шунид ва табассуми акаи Рустам ӯро дилпур сохт, ки ҳақиқатан ин тавр аст. Ҳа, ӯ дар ҷамоат медид, ки ҳама масеҳиён бо ҳам мисли як оила ҳастанд ва ҳамдигарро дӯст медоранд. Оҳ, ӯ хеле мехост аъзои ин оилаи Худо бошад!

– Ту фикр намекуни, ки ба назди тағоят хабаргири рафтан даркор аст? – фикрҳои Вафоро парешон карда пурсид мард.

Бача низ аллакай ҳис кард, ки ӯ бояд ба хонаи хешро равад ва аҳволашро фаҳмад.

– Ҳа, – бе устуворӣ дар овоз гуфт ӯ, – танҳо ман намехоҳам боз бор шавам ва... – ӯ намедонист, ки чӣ тавр ҷумларо ба охир расонад, то акаи Рустам ӯро дуруст фаҳмад.

Соҳибхона ба ӯ ёрдам дод:

– Ва ту метарси, ки лаънати сӯхтор боз давом дорад?

– Ана ҳамин, – сабук шуда тасдиқ кард ҷавон.

– Вафо, дили ман сад фоиз пур аст, ки худотарсии ҳақиқӣ баракат меоварад. Агар роҳи Худоро пайравӣ кунӣ, лаънат қувваташро гум мекунад. Дар Таврот гуфта шудааст-ку, агар лаънат ноҳақ

бошад, мисли парранда париди меравад.

Вафо ба тарсе ки вақтҳои охир дар дилаш буд, ошкоро иқрор шуд:

– Оё чинҳо ин гуна кор карда метавонанд?

Акаи Рустам сарашро ҳам карда, зонухоро ба баданаш кашиду бо дастон нигоҳ дошт.

– Чинҳо дар ин дунё бисёранд ва сардори онҳо шайтон аст, лекин Исои Масеҳ мегӯяд, ки ҳам дар замин, ҳам дар осмон ба Ӯ тамоми қудрат дода шудааст. Аз ҳамин сабаб ман ба ин бовар карда наметавонам. Худо роҳ намедиҳад, ки яке аз онҳо ба фарзандаш чунин ғам диҳад.

– Набошад, барои чӣ ин тавр шуд? – Вафо то ҳол аз ҷавоб норозӣ буд.

– Намедонам, лекин шояд ин танҳо тасодуфӣ буд ва шайтон мехоҳад туро ба шубҳа андозад.

Вафо хомӯш истоду ба фикр афтод.

– Майлаш, – акнун бо овози устувор гуфт Вафо, – агар маро ҷавоб диҳед, ман ба хонаи тағоям ба меҳмонӣ меравам.

12 ТАҒО

Автобус Вафоро оҳиста аз шаҳрак ба деҳаи тағояш мебард, вале ба ӯ чунин менамуд, ки онҳо хеле зуд расиданд. Ваҳм дар дил қадамашро акнун сушт гардонд. Агар язна ӯро дарҳол пеш кунад, чӣ кор кунад? Оё хола аз ӯ хашмгин бошад? Тағо мумкин ба сабаби гурехтани Вафо аз ӯ дилгир шуд. Саломатии ҳама чӣ хел бошад?

Ў сарашро бардошт ва дарвозаи кӯҳнаро шинохт. Вай мисли ҳамеша кушода буд ва дарахти калонро аллақай аз дури дидан мумкин буд. Вафо аз даромадгоҳ гузашта, ба ҳавли расид. Хонаи тағояш то ҳол харобазор буд, гарчанде ки қояш то имкон чамъ карда ва болорҳову тахтаҳоро чун хезум ғундошта буданд. Дилбар ўро дида, дод гуфт ва шитобон ба хона даромад. Тарс дили Вафоро фаро гирифт.

Каме пас холааш баромад ва бо дастони боз ўро пешвоз гирифт. Вафо аз оғуши пурҳаяҷонаш хеле шарм дошт, чунки зан якум бор ин тавр кард.

– Вафочон! Худоро шукр! Ту намедонӣ, ки мо ҳама чӣ хел хавотир будем. Ҳар рӯз дуо карда, мегуфтем: Худочон, Вафоро нигоҳ дор!

Каме дилпуртар шуда, Вафо аҳволпурсӣ кард:

– Язнаам чӣ хел?

Холааш дастонро фурувард ва сояе чехраашро торик гардонд. Ў чуқур нафас кашида ҷавоб дод:

– Язнаат нав аз беморхона баромадааст.

– Ў дар беморхона буд? – ба ташвиш афтида, пурсид бача.

– Оё ҳамон шаби сӯхтор дар ёдат ҳаст? – савол дод зан.

Чӣ хел Вафо ин шабро фаромӯш карда метавонист?

– Дасту рӯяш аз гармии оташ хеле зарар дида буданд ва духтурон ўро дида, дигар ҷавоб

надоданд, – фаҳмонд холааш.

– Ў дар кучост? – доништан хост Вафо.

– Ана, омада истодааст, – зан ба тарафи дари хона ишора кард. Вафо аз намуди мард тарсид. Дар тарафи чапи рӯяш лӯндаи сиёҳ буд ва нори калон дар пешонияш гуфти занро тасдиқ мекард, лекин чӣ гуна фарқияти калон байни ин афти беzeb ва табассуми васеи мард!

– Вафо! Бачаам, биё. Ба хона даро! Ба мо нақл кун, ки дар кучо будӣ.

Акмал бо ў чун ба мард салом кард. Чашмонаш медурахшиданд ва Вафо пай бурд, ки шодии дарунӣ мардро зеб меод.

– Тағоям дар кучост? – нороҳатона савол дод Вафо.

Язна дар остона истода, дастаки дарро дошту ба Вафо нигоҳ кард.

– Эҳ, Вафо, аз рӯзи рафтани Холбоевҳо намегузоранд, ки мо ором зиндагӣ кунем. Қариб ки ҳар рӯз аз тарафи милиса акаи Меҳрубонро ҷеғ мезананд. Ў навакак боз ба он ҷо рафт. Аммо акнун даро. Ин гапи кӯча нест-ку.

Вафо итоаткорона ба хона даромад. Дар сари дастархон нишаста, ў фаҳмид, ки тағо ҷойи корашро гум кардааст ва тамоми деҳа аз ҳамаи онҳо рӯ гардондааст. Меҳрубон акнун бо таксӣ пул кор мекард. Ўро дар маъюбқунии Хусрав айбдор мекарданд. Хусрав бошад то ҳол беҳуш дар касалхона хоб буд ва барои боз ба худ омаданааш кам умед буд. Вафо аз тамоми

гапҳое ки шунид, хеле рӯҳафтода шуд. Акмал инро сарфаҳм рафта, ба китфи Вафо тап-тап зада гуфт:

– Бубахш, Вафо. Мо намехостем, ки ту зик шавӣ. Акнун ту ба мо нақл кун, ки ту кучо будӣ ва аз барои чӣ ногаҳон гум шудӣ.

Вафо сарашро бардошт. \bar{U} аз гурехтанаш хеле шарм дошт ва бахшиш пурсид. \bar{U} ба мард гуфта натавонист, ки ин сӯхтор \bar{u} ро қариб ки девона кард, аммо нақл кард, ки акаи Рустам \bar{u} ро ёфта, ба кор гирифт ва ин тавр \bar{u} ба масеҳиёни бисёр шинос шуд. Акаи Акмал ва занаш аз ин навигарӣ хеле ҳайрон монданд.

– Оё дар шаҳраки мо масеҳиён чамъ мешаванд? – тааҷҷуб кард хола.

– Ҳа, ва шумо бояд рӯзи якшанбе ҳама биёед ва бинед, – бо шодӣ гуфт Вафо.

Дари хона кушода шуд ва дар хати равшани шакли шахси китфхамида намоён шуд. Хола аз ҷояш ҷаҳида, сӯи марди дар остона истода шитофт.

– Вафо баргашт! – эълон кард \bar{u} бо ҳаяҷон.

Вафо тағои Мехрубонро шинохт. Тағояш чашмонашро оҳиста ба торикии хона одат кунонда, ба Вафо назар андохт. Марди бақуввату калонҷусса дар назари бача ким-чӣ хел суст тофт. Акмал бо Вафо низ аз ҷояшон хестанд ва Вафо ба дастони бози тағои Мехрубон шитофт. Як лаҳзаи кӯтоҳ ба фикри Вафо омад, ки тағояш барои \bar{u} дар ҳақиқат ба

ҷои падар буд. Тағо худро аз бача дур кашид ва поён ба чашмонаш нигоҳ кард.

– Вафо, бачаам, ту чӣ хел тавонистӣ моро партоиву ҳамту равӣ? Ман қариб ки ақламо гум кардам, вақте ки аз беморхона баргаштам. Чанд рӯз туро дар кӯчаҳо кофтам, – сарзаниш кард тағояш.

Аз суханаш маълум буд, ки мард аз ҷиянаш хеле хашмгин буд, аммо чехрааш намуди сабукшавӣ ва шодиро акс меод. Вафо лабашро газид ва ба замин нигоҳ кард. \bar{U} бо овози паст бахшиш пурсид. «Замин накафид, ки дароям», – фикр кард \bar{u} .

Дубора Вафо мочарояшро нақл кард ва нақро бо ёфтани масеҳиён ба авҷ расонид. Тағояш оромона гӯш кард ва низ хурсанд шуд, вале маълум буд, ки мушкилии зиндагӣ хушҳолии пештараро пахш мекард. Холбоевҳо \bar{u} ро аллакай як бор дар куштани хешашон айбдор карда буданд – он вақт зани азизи худи \bar{u} буд ва чанд сол даркор буд, ки \bar{u} аз ин зарба ақалан қисман ба худ ояд, аммо оё \bar{u} дуҷум бор дар мавриди Хусрав тоқат карда метавонист? Вафо баногоҳ шубҳа пайдо кард.

Дар бораи Хусрав низ гап мерафт, вале ба хабарҳое ки Вафо аллакай медонист, навигарие илова намешуд. То рӯзи якшанбе Вафо дар хонаи язнаш монд.

Соати нӯҳи рӯзи якшанбе Вафо бо фаҳр сари кӯҷаи хонаи акаи Рустам истода, ба хешхояш рохро нишон дод. Дарвоза кушода буд ва дар ҳавлӣ аллакай чандин касони шиноси Вафо истода, сӯхбат мекарданд. Апаи Мафтуна аввалин касе буд, ки онҳоро дида, ба хона даъват намуд. Язнаи Вафо хеле шарм дошт ва кучо мондани дастонашро намедонист. Тӯдаи мардум дар меҳмонхонаи калон ҷо ёфта, нишастанд. Ҳангоми сурудхонӣ Вафо ҳис кард, ки дар паҳлӯяш ҳам Меҳрубон, ҳам Акмал сабук шуда, бо шодмонӣ дар баробари дигарон месароиданд.

Баъди маҷлис якчанд нафар бо онҳо сӯхбат карданд, вале оҳиста-оҳиста ҳама ба хонаи худ рафтанд. Акаи Рустам назди хешҳои Вафо расид ва онҳоро бо табассум ба меҳмонхонаи майда даъват кард. Ҳамнишинӣ дар сари дастархон назди як табақи калон бо оши палав хуш шуд ва Акмал дар бораи масеҳиёне, ки ӯ бо онҳо дар шаҳри Душанбе шинос шуда буд, нақл кард. Акаи Рустам бисёриҳоро аз он ҷамоат мешинохт. Вафо пай бурд, ки язна худро хеле нағз ҳис менамуд. Оё ӯ пеш аз Вафо фаҳмида бошад, ки масеҳиён дар ҳама ҷо як оилаи калон ташкил медиҳанд? – ба худ савол дод Вафо. Мумкин. Барои тағо ин ҷамъомад навигарӣ буд ва ӯ ҳайрон монд, ки аз халқи худ мардумеро мебинад, ки Худованд Исоро бо забони худашон аз ҷону дил ҳамду сано мехонанд.

Чанд рӯз пас Меҳрубон низ ба Исои Масеҳ имон овард ва ӯро пайравӣ кардан хост. Ҳама бори зиндагиашро ба ӯ супурд. Гарчанде ки тағои Вафо ҳанӯз мисли пештара набуд, ҷиянаш барқчаҳоро дар чашмонаш дид, гӯё ки ӯ ҷон гирифта истодааст. Соҷи ноумедӣ аз симои ӯ гум шуд ва ин дили Вафоро хеле шод мекард.

Дар рӯзҳои якшанбеи оянда одат шуд, ки язна ва тағои Вафо меҳмонони доимии хонаи акаи Рустам шаванд. То ҳол танҳо як бор имконияте шуд, ки тамоми оилаи акаи Акмал ба ҷамъомад омада тавонист. Баъди чанд вақт тағои Меҳрубон ғӯтаи обӣ гирифт, акаи Акмал аллакай пештар дар шаҳр ғӯта гирифта буд. Вафо фаҳмид, ки дар Инчил ҳамаи ононе, ки дилашонро ба Исои Масеҳ медиҳанд, як бор ба об даромада, оиди Худо будани Исои Масеҳ шаҳодат медиҳанд ва ғӯта мегиританд, гӯё ки онҳо бо Масеҳ барои ин дунё мурданд ва бо қуввати Масеҳ зинда ҳастанд. Дар он рӯз ҳам хола, ҳам духтаронаш дар хонаи акаи Рустам ҷамъ шуда буданд.

Ҳафтаҳо мегузаштанд. Тағои Меҳрубонро аз тарафи суд ду бор ҷеғ заданд. Лекин гарчанде ки вазъияташ хубтар намешуд, дилаш хуштар гапшт. Акаи Рустам аз пешрафти Меҳрубон дар имон хурсанд буд ва дар тӯли соатҳо ба саволхояш ҷавоб медод. Маълум буд, ки тағо китобро бо ғайрат мехонд ва худро пурра ба Худованд додааст. Як бор ӯ ба Вафо гуфт:

– Бачаам, ман ҳама чизро дар ин дунё гум кардаам; занам, дӯстонам, обрӯям ва хонаамро, лекин бо Исои Масеҳ як чизро ба даст овардаам, ки ҳеч кас дигар аз дастам гирифта наметавонад: начот.

Рӯзе шуд, ки Меҳрубон баъди маҷлис боз бо акаи Рустамнишастамонд. Ҳангоми сӯхбаташон апаи Мафтуна ошхонаро меғундошт ва Чамила кӯдаконро дар ҳавлӣ нигоҳ мекард. Овозҳои ханда ба гӯши Вафо расид. Ҳангоми гуфтугӯи мардҳо ӯ ба берун рафт.

– Вафо, бие бо мо бозӣ кун, – хандида ӯро даъват кард Чамила ва тӯбро ба тарафи Вафо партофт.

Вафо кепкашро пӯшид, тӯбро гирифт бо эҳтиёт ба дасти майдак ғелонд.

– Биеед як волейболбозӣ кунем, – пешниҳод кард Чамила ва кӯдаконро дар наздаш ба як доира тартиб дод.

Тӯб тез ин сӯ-он сӯ парвоз мекард ва ҳаёҳуи бачагон дар тӯли бозӣ баланд мешуд. Вафо сарфаҳм нарафт, ки чӣ қадар зуд вақт гузаштааст. Ӯ ҳам беҳабар буд, ки аз кай Меҳрубон дастонашро пеши сандуқи синааш болои ҳам карда дар назди дари хона истода, онҳоро тамошо мекард. Вақте чашмаш ба ӯ афтод, бача аз бозӣ баромада, назди тағо расид. Вафо наздаш шишта, бо ӯ равиши бозиро тамошо мекард. Тағояш дар зинаи болотарин нишаст. Ҳангоме ҳар дуи онҳо чашмонашонро ба тарафи кӯдакон

равон карданд, тағояш гуфт:

– Ба фикрам, ту дар ин ҷо худро хуб ҳис мекуни.

Вафо чиддӣ ҷавоб дод:

– Тағочон, шумо маро дар хонаатон мисли писари худ қабул кардед. Ман дар ин ҷо оилаи навро ёфтаам, рост, вале ман шуморо ба ҷои падарам мешуморам.

Вафо сарашро начунбонда, гавҳараконашро то кунчи чашмонаш равон кард, то бубинад, ки тағояш ба ин баёнот чӣ тавр ҷавоб медиҳад.

Мард ба фикр фуру рафта, ба бача нигоҳ накарда, гуфт:

– Вафо, ба ту оила даркор аст. Ман чун марди безан ба ту чӣ диҳам?

Вафо ба ӯ ошкоро назар андохт ва бо соддадили бачаи понздаҳсола гуфт:

– Набошад, боз зан гиред!

Тағояш ҳаворо аз димоғаш сар дод.

– Бе шӯҳӣ, тағочон. Шумо ҳоло ҷавонед-ку.

– Медонӣ, ба гуфтан осон аст. Гоҳе бори пештара маро фишор медиҳад.

Вафо андешида эътироз кард:

– Исои Масеҳ ҳама чизро нав мекунад, шумо бояд фақат хоҳед.

Чашмонаш бо чашмони тағо вохӯрданд ва баногоҳ бача хурд буданашро ба ёд оварда, шарм дошт. Сипас хичил шуда чашмонашро поён кард.

– Хайр, ман намедонам. Ин кори шумо, бубахшед.

Онҳо боз бозиро тамошо мекарданд, ки ногаҳон тӯб дар ҳаво парвоз карда, рост ба бағали Меҳрубон афтид. Ӯ онро дошт ва бо таачҷуб ба тарафи кӯдакон нигоҳ кард, гӯё доништан хост, ки кӣ тӯбро партофта бошад. Вафо дид, ки Ҷамила дастонро ба даҳонаш бурд. Нохост тӯбро шамол ба тарафи Меҳрубон бурд. Маълум буд, ки духтар бисёр шарм дошт. Ӯ чизеро ба бачагон гуфта, ба анбор шитофт. Тағояш тӯбро ба кӯдакон партофт. Ӯ ба фикр фуру рафта, аз пушти духтари дар анбор нопадидшуда назар андохт ва ба худ гуфт: «Оё ман нахоҳам...» Вафо гоҳ ба тағо, гоҳ ба анбор менигарист. Чизе шуд, вале Вафо дилпур набуд, ки ин чизи хуб ё бад буд. Агар тағояш Ҷамиларо хуш мекард... Гарчанде ки офтоб ҳоло каме қувват дошт, Вафо ба ларза омад. Ҷамила духтари бисёр хуб ва покдоман буд, ва Вафо ӯро барои хушмуомилагиаш нисбати ҳама ва меҳнатдӯстияш хеле ҳурмат мекард. Илова ба ин духтар хушлиқо буд, аммо ӯ аз оилаи Холбоевҳо буд. Тағои Меҳрубон ба Вафо дигар эътибор надод ва бача намедонист, ки оё ягон чиз оиди оилаи Ҷамила гӯяд ё не.

Ду рӯз баъд Ҷамила Вафоро ногоҳ даъват намуд:

– Ман ба хонаи модарам рафта мевоҳам, оё бо ман меравӣ?

Вафо барқ зада барин ба ӯ нигоҳ кард.
– Не, ташаккур, – ба зӯр овоз баровард ӯ.

Духтар назди оина дар долон истод ва рӯймолашро дуруст карда, ба ӯ назар андохт.

– Барои чӣ не? Ту аз рӯзе ки омадӣ, танҳо дар ин ҳавлӣ мешинӣ. Ба ту байни мардум будан зарар намекард-ку, – бо меҳр гуфт духтар.

Вафо пай бурд, ки Ҷамила ба ростӣ меҳост, ки ӯ ҳамроҳаш равад. Муносибати онҳо дар ҳақиқат мисли апаву додар шуда буд ва аз ин Вафо хеле розӣ буд, лекин тасавури он ки ӯ шояд падари Ҳусравро бинад, ӯро аз даъвати духтар дилхунук мекард. Аммо пешниҳодаш Вафоро дилпур кард, ки акаи Рустам ягон гапи сӯхбаташонро бо Ҷамила нашунидааст – ва аз ин хеле ором буд.

– Ман ҳоло кор дорам. Бинед, акаи Рустам гуфт, ки пеш аз боридани барф мо бояд тирезаҳои шикастагии анборро соз кунем ва хасу хошоки полизро сӯзонидан даркор аст, – Вафо баҳона кард.

Духтар фаҳмиду рафт.

Тағои Вафо ба ӯ дар мавриди Ҳусрав кам хабар меод ва Вафо аниқ намедонист, ки дар насибаш ба ҳабсхона афтидан бошад ё не. Бинобар ин Вафо инро аз дигар тараф фаҳмидан хост. Ӯ бетоқатона бозгашти Ҷамиларо интизор мешуд. Духтар пеш аз он ки ториқӣ деҳаро фаро гирад, ба хона омад. Вафо ӯро ҳангоми ба кӯдакон тақсим кардани

конфету мева дар ҳавлӣ дид.

– Апаи Чамила, нағз рафта омадед? Ҳама хубанд? – овозашро бепарво сохта, пурсид бача.

– Мана, гир, – нидо кард духтар ва як конфет ба тарафи Вафо ҳаво дода, табассум кард.

Ҷ онро гирифтуну пеши духтар истод.

– Ҳа, раҳмат, ҳама нағзанд, – бо чеҳраи кушода гуфт духтар, лекин баъд ғамгинона илова намуд, – хайр, то ҳол ғами Хусравро меҳӯранд.

– Оё ӯ ҳоло ба худ наомадааст? – бо ҳамдардии воқеӣ пурсид Вафо.

Духтар сарашро ҷунбонд.

– Не, мумкин ӯ ҳеҷ вақт дигар бедор намешавад. Ба ҳар ҳол умеди падару модараш рӯз ба рӯз кам мешавад. Ҳама мегӯянд, ки корманди милиса ӯро бо фиреб ба хонааш таклиф карда, хонаро даргиронд, – андӯхгин шуда гуфт духтар.

Вафо дар дилаш рашки тағои ҷонияшро ҳис кард ва саҳттар аз он ки ӯ меҳост эътироз кард:

– Ба гапи мардум эътибор медиҳед? Кӣ барои қасос хонаи худро дармегиринад?

Чамила аз садои сангдилонаи Вафо ҳайрон монда, асабонӣ ҷавоб дод:

– Маҳмаддоно! Дар он ҷо тамоми рӯз оиди дигар чиз гап намезаданд. Амакам қариб ки ақлашро гум кардааст ва ту мегӯӣ, ки гапи мардумро гӯш накунам. Ман киям, ки дар ин ҷо ҳукм кунам. Кори ман нест, кӣ киро мекушаду

месӯзонад.

Табъи духтар хира шуд ва дар ин аҳвол ӯ ба хона даромад. Вафо як сония ҳам фурсат надошт, ки оиди тағояш ягон чиз гӯяд.

13 БОРИ СЕЮМ

Он се рӯзи корӣ, ки акаи Рустам бо Вафо як вақте маслиҳат карда буд, ба чор моҳ мубаддал шуд, чунки дар хонааш доим ягон кор барои ӯ пайдо мешуд. Худи мард бо тарҷумаи китоб машғул буда, барои масъалаҳои хоҷагӣ вақти кам дошт. Зимистон омад ва кор дар берун кам шуд.

Як бегоҳ аҳли оила навакак аз дастархон хестан меҳостанд, ки дар бо тараққоси баланд кушода шуд ва писараки даҳсола дод зад:

– Меҳмонхонаи калон сӯхта истодааст!

Ҳама аз ҷояшон ҷаҳида ба берун давиданд. Ҳангоми дидани манзараи шинос Вафо чашмонашро пӯшида сар ба ақиб ғалтонд. Оё ҷунин ҳодисаҳо дар тӯли тамоми умраш давом мекунанд? Вафо боз шаҳии пештараро ҳис намуд. Дар ҳаво бӯӣи дуд буд. Акаи Рустам ба кӯча баромада, ҳамсоҳоро ҷеғ зад ва ба тарафи анбор шитофту сатилу зарфҳои дигарро баровард. Обанборҳои калон назди полиз пур буданд ва мардон оташро дере нагузашта хомӯш карда тавонистанд. Аз дигар борҳо дида сӯхтор камтар воҳиманок гузашт. Танҳо даруни хона

ҳама чиз сиёҳ шуду сӯхт, вале худи иморат дар
чояш монду бом тамоман дарнагирифт. Баъди
ҳодисаи даҳшатнок хонавода дар меҳмонхонаи
майда чамъ шуд. Бо сабаби ташвиш ба сари
Вафо ягон фикри дуруст намеомад. Ӯ дар берун
монда, ба торикӣ назар меандоخت. Дари хона
оҳиста кушода шуд, аммо бача ҳатто қувват на-
дошт, то ба ақибаш нигоҳ кунаду фаҳмад, ки
кӣ баромадааст. Акаи Рустам хомӯшона даст
болои китфи бача монд ва дукаса рост меисто-
данд.

– Чизе ки хоҳед бигӯед, вале ман балоро
мисли оҳанрабо меҳҳоро чалб мекунам, –
хунсард шуда ба зӯр гуфт бача.

Мард озод нафас кашиду бо овози ором
гуфт:

– Биё, дуо кунем. Ҳама туро интизоранд.

Онҳо назди дигарон ба меҳмонхона дохил
шуданд. Дар раф як шамъ ба онҳо равшанӣ
медод. Акаи Рустам дуояшро чунин сар кард:

*«Худованди меҳрубони мо Исои Масеҳ, ту
медонӣ, ки ин сӯхтор барои чӣ даркор буд. Мо
инро аз дасти ту қабул мекунем ва шукур мегӯем,
ки сӯхтор ба мо зиёдтар зарар нарасонд...»*

Баъди анҷоми дуо ҳама хестанд ва акаи
Рустам бо Вафо танҳо нишаста монд. Вафо
ба мард назар дӯхт. Рӯяш аз оташ сиёҳ буд ва
чашмонаш хеле монда метофтанд. Бо вучуди
ин ӯ ба таври чиддӣ ба Вафо гуфт:

– Вафо, мо бояд кӣ будани оташзанро

фаҳмам.

– Оё шумо дилпуред, ки ин корро чинҳо
накардаанд? – бо шубҳа пурсид бача.

Акаи Рустам бо қатъият сарашро чунбонда
шарҳ дод:

– Вафо, не, охир. Ман дар меҳмонхона
бӯи соляркаро ҳис кардам. Ба фикрам, чинҳо
мӯҳтоҷи ин чизҳо нестанд.

– Солярка? Набошад касе барқасд хонаро
сӯзондан хост, – хулоса баровард Вафо.

Соҳибхона ҳамфикр буда, тасдиқ кард:

– Албатта, ва ин одам ин корро се бор кард,
як бор оғили бобоят, як бор хонаи тағоят ва
ҳозир чамоатхонаро. Мо бояд оташзанро ёбем.

Вафо ба шамъ нигоҳ карда, эътироз намуд:

– Аммо мо ягон пайи ӯро надорем.

– Набошад, мо бояд пайҳоро ёбем, – дар
ақидааш истода, фаҳмонд мард.

Бача ӯро нафаҳмида, пурсид:

– Чӣ хел?

Мард бевосита назарашро ба чашмони Вафо
равон кард ва чуқур нафас кашида, гуфт:

– Мо бобоятро ба ин ҷо даъват мекунем. Ӯ
бояд ҳар чизеро, ки нисбати сӯхтори оғилаш
медонад, бигӯяд.

Вафо аз ин фикр он қадар хурсанд нашуд.

– Шояд бобоям маро дидан намехоҳад...

Бача бо қавоқи гирифта ангуштҳояшро ба
ҳам пайваст.

– Ман бо ӯ гап мезанам, хавотир нашав, –

ӯро ором кардан хост соҳибхона.

– Хеле мумкин аст, ки ӯ танҳо маро айбдор мекунад, – худро ба як тараф гирифт бача ва лабашро газид.

– Вафо, натарс. Дар Инчил Исои Масех меғӯяд, ки ростӣ озод мекунад. Ва мо танҳо ростиро меҷӯем, майлаш? – қошқояш боло намуда дилбардорӣ кард акаи Рустам.

Вафо сарашро хам кард. Не, аз ростӣ ӯ наметарсид, бинобар ин ба пешниҳодаш розӣ шуд.

Барф меборид ва кӯчаҳо беодам буданд. Аз автобус як мӯйсафед фуромада, ба зӯр роҳ мегашт. Тоқии ӯ дар таги селлофани сафед аз таршавӣ паноҳ меёфт, аммо ба чомаи мард пораҳои барф часпида, онро мисли пашми сапсафед пӯшонданд. Ӯ бо як даст чомаашро дошту вазни баданашро ба асо така кунонд.

Вафо хавотир шуда, аз тиреза нигоҳ мекард. Ӯ бобояшро аз сахар интизор буд ва бо вучуди бориши барф чанд бор ба берун рафт, вале бефоида. Акнун ӯ бо остинаш буғро аз шишаи тиреза тоза кард. Чашмаш ба пирамард дар кӯча афтид.

– Омад, – оҳиста гуфт ӯ ва бо овози баланд эълон кард, – акаи Рустам, бобоям омад.

Ҳаяҷон дили Вафоро фаро гирифт. Ӯ зиёда аз ду сол бобояшро надида буд.

Соҳибхона якҷоя бо Вафо ба пешвози

мӯйсафед баромад. Вафо фақат дар ин лаҳза фаҳмид, ки бобояш акаи Рустамро мешинохт. Бо овози дардманд марди хамида саломалайк кард ва бе ягон хурсандӣ аз дидор гуфт:

– Ман интизор набудам, ки шуморо ва хусусан Вафочонро боз ягон бори дигар бубинам.

Маълум буд, ки ҳар ду мард рӯзи ҷанозаи модари Вафоро ба хотир оварданд. Бобо ба Вафо нигоҳ карда, танҳо аз дурӣ салом дод, гӯё нахост, ки бача ба ӯ бирасад. Акаи Рустам меҳмонашро аз рӯи расм бо эҳтиром ба хона даъват кард, гӯё ки садои талхи овози пирамардро нашунид:

– Бобо, биёед. Хонаамон гарм, дар печка алав мондагӣ.

Ӯ мардро аз бағалаш дастгирӣ намуд ва аз зинаҳои хона гузаронида, ба хона даровард.

Гарчанде бобо борҳо гуфт, ки ташвиш накашад, Ҷамила дастархон андохт, нони гарм ва ширинӣ монд. Болои пиёлаҳояшон чойи сӯзон хавр баровард. Хомӯшии ноқулай хонаро фаро гирифт. Вафо намедонист чӣ гӯяд. Ҳа, ба Вафо маълум шуд, ки бобояш пиртар шудааст, аммо инро гуфтани раво нест. Акнун чӣ гӯяд? Акаи Рустам “гиред, гиред” гуфт ва пайҳас намуд, ки набера ва бобо мисли гунг шудаанд. Барои ҳамин ӯ суханро рӯи рост бо ин гап сар кард:

– Парерӯз дар хонаи мо сӯхтор шуд.

Бобо сарашро бардошт, вале \bar{u} хайрон шуд ё не, Вафо нафаҳмид, чунки ҳама ҳаракатҳои пирамард ба сабаби пирияш оҳиста буданд. \bar{U} ба наберааш нигоҳ карда сарашро ба аломати тасдиқ чунбонд.

– Вафо гуфта буд, ки ду-се сол пеш оғили шумо низ сӯхт, – давом дод соҳибхона.

Ба ғайр аз “ҳм, ҳм”-и бобо акаи Рустам ҳеҷ чизро фаҳмида натавонист.

– Чор моҳ пеш хонаи бародари Ҳилола, Мехрубон, низ сӯхт, илова кард мард – бе ҷавоб. Акаи Рустам маҷбур шуд, ки гапашро давом диҳад – Оташзанро ёфтанд даркор аст. Ин бача дар ягон ҷо дигар тинҷ нишаста наметавонад. Ба мо нақл кунед, ки дар он шаби сӯхтори оғил чӣ шуд.

Хомӯшӣ. Тоқати Вафо тоқ шуд ва \bar{u} зорӣ кард:

– Бобо, илтимос, гап занед.

Мард бо қавоқҳои гирифта ба наберааш назар дӯхт. Овози мӯйсафед дар пушти ришаш қариб ки шунида нашуд:

– Вафо, ту лаънатро хостӣ.

– Ин лаънат нест. Оё шумо намефаҳмед, ки ин кори оташзан аст? – бо ҳайрат савол дод акаи Рустам.

– Кошки чунин бошад, – бе боварӣ гуфт пирамард.

Чунин менамуд, ки ҳар нафас барои бобо қувваи зиёд металабад. \bar{U} ба зӯр овоз бароварда гуфт:

– Ойбек чанд бор ба хона омад ва туро кофт. Чизи дигар гуфтан намехоҳам ва наметавонам.

Бо ин гап мард дастонашро барои дуои бисмилло бардошту омин кард. Гарчанде ки акаи Рустам аз \bar{u} чанд бор илтимос кард, ки истад ва ҳамроҳашон хӯрок хӯрад, мӯйсафед бо оху нола хест ва рафт. Вафо ба фикр афтада, дар бораи Ойбек меандешид. Набошад, дар ҳақиқат кинаи Ойбек ба ин дараҷа расидааст, гумон кард \bar{u} .

Соҳибхона аз сӯхбати гузашта қаноатманд нашуд. Онҳо боз дар кӯрпача ҷо ёфта рӯ ба рӯи ҳамдигар нишастанд. Ҷамила даромаду дастархонро ҷамъ кардан гирифт.

– Вафо, ба ман як чиз ошкор шуд: бобои ту аз касе метарсад. Барои ҳамин \bar{u} гап намезанад.

Вафо ғамгинона ба акаи Рустам нигоҳ карда, иқрор шуд:

– Ман умедвор будам, ки боздидамон хуштар гузарад.

– Наранҷ. \bar{U} марди пир аст ва тарс ҳама чизро пахш мекунад.

Баногоҳ касе дарро кӯфт.

– Лаббай, дароед, – даъват кард соҳибхона.

Вафо дид, ки Ҷамила бо чойнику пиёлаҳои ҷамъкарда дар як даст дарро кушод. Дар пешаш Мехрубон остинҳои палтои сиёҳашро аз барф пок кард. Ҳар ду бо тааҷҷуб ба ҳамдигар нигоҳ карданд.

– Ҷамила, чӣ хелӣ? – бо чашмони дурахшон

аҳволпурсӣ кард мард.

Вафо ба худ савол дод, ки барои чӣ садои овози тағояш ҳангоми гуфтани номи “Чамила” хеле нарм ва назараш боз мулоимтар менамуд. Агар бача бо фикрҳои худ камтар банд мебуд, шояд сабабашро мефаҳмид. Чамила бошад худро гум кард. Ӯ намедонист, ки ба ӯ нигоҳ кунад ё шармгинона чашм ба замин дӯзад.

– Салом... Шумо хуб? Ман... Бубахшед, ман гузарам, – бо шарм духтар аз меҳмонхона баромада, худро халос кард.

Мардҳо бо ҳам саломалайк карданд. Акаи Меҳрубон зуд холи вазнинро пай бурда, чиддӣ пурсид:

– Чӣ гап шуд?

Онҳо ба ӯ оиди сӯхтори хона ва меҳмони аҷибашон хабар доданд. Ҳангоми сӯхбат акаи Рустам хест ва дарро кушода, духтари хонаро чеғ зад:

– Чамила, чой кани? Акаат ях кард.

Вафо ҳама чизро аз чашмандози худ нақл кард ва суханони акаи Рустамро тасдиқ кард:

– Мо бояд оташзанро ёбем, вагарна ман мекафам.

– Ман, ростӣ гап, то ҳол сарфаҳм нарафтаам, кӣ дар хонаи мо оташ монд. Оё ҳангоми шаби сӯхтори ҷамоатхона шумо ягон чизро фаҳмидед? – пурсид тағо.

Ҳар ду сарашонро ҷунбонданд. Чамила оромона ба хона даромад ва аз нав чой ба пиёла

рехт. Дастанш ларзид. Ӯ оҳиста хесту баромад. Аз он вақт парешонҳои акаи Меҳрубон хеле чашмас буд. Ҳатто акаи Рустам умедашро канд, ки тағои Вафо ба онҳо ягон ишораи навед ёбад. Чунин менамуд, ки гӯшҳои ӯ шамолтраҳа барин гапҳоро аз ин тараф шунида, ба он тараф резонданд. Вафо ҳис кард, ки соҳибхона бо Меҳрубон дар танҳои сӯхбат кардан мехост, бинобар ин ҳайрон намонд, вақте ки ӯ гуфт:

– Вафо, илтимос як бор боми анборро хабар гир. Ман шубҳа дорам, ки он вазни барфро бардошта тавонад. Агар барф бисёр бошад, бо ҷорӯб бомро тоза кун. Бомаш паст аст, бинобар ин ман наметарсам, ки боз афти, – бо шӯҳи илова кард мард. “Майлаш” гуфта, бача баромад.

Вафо берун баромад ва ҳавои тозаи сардро нафас кашид, ҷорӯби дар пеши остона бударо ба даст гирифт ва ба назди анбор рафт. Ӯ зуд фаҳмид, ки аз поён бомро аз барф тоза кардан намешавад. Ӯ болои обанбори холи баромад, ҷорӯбро болои бом партофт ва худро боло кашид. Ӯ намедонист, ки оё аз барфи аз осмон ғалтида ё аз барфи дар тағаш буда бисёртар тар мешуд. Каме нагузашта овози қадами касе шунида шуд. Вафо сарашро бардошт ва Чамиларо дид, ки чизеро ба анбор даровард. Бача оромона бо кор машғул буд ва духтар ӯро дар он ҷо интизор набуд.

– Чамила, эй Чамила, – паст-паст садо дод овозе.

Вафо аз ҳаракат монда, гӯш андохт. Ӯ

тағояшро надид, лекин овозашро дарҳол шинохт. Духтар дар даруни анбор буд ва Меҳрубон пеши роҳашро гирифт.

– Ҷамила, ман... ростӣ гап, ман ба хотири ту омадам.

– Ба хотири ман? – овози хуши ӯро шунид Вафо.

– Ман ба ту гап дорам.

Вафо дар овози тағояш ларзише фаҳмид. Духтар пичиррос зада ҷавоб медод ва Вафо фақат гапи мардро мешунид. Суханони тағояш пурра пок буданд ва Вафо дарси хуберо оиди пешниҳод ба арӯс фаҳмид, вале худро дар ҷояш тамоман ноқулай ҳис мекард. ӯ фаҳмид, ки ин гапҳо на барои гӯшҳои ӯ буданд, аммо бача чӣ кор кунад? Вафо акнун маҷбур буд, ки дар болои бомча шоҳиди баёноти меҳри тағояш нисбати Ҷамила шавад. ӯ дар аввал кӯшиш мекард, ки гӯшҳояшро пӯшонад, вале ӯ аз хунуки ях кард ва дастонашро дар бағалаш нигоҳ доштан хост.

Меҳрубон гапҳояшро ба охир расонида гуфт:

– Ҷамила, ман медонам, ки ту ҳоло бисёр чизро дар бораи ман наметонӣ ва ман дар пеши ту ягон розеро доштан намехоҳам. Лекин агар ман аз даҳонат нашунавам, ки ту мехоҳӣ зани ман шавӣ, ман қувват надорам, ки ба ту саргузаштатро нақл кунам. Исои Масеҳ ҳама чизро нав мекунад ва ман ба ин боварӣ дорам.

Вафо худро ба қафо кашид, чунки дар аввал кулоҳи тағояш, баъд худи мард намоён шуд.

Агар ӯро дар ин ҷо бинад... ӯ аз нафаскашӣ монд ва дуо кард, ки Меҳрубон дигар ба ақиб нигоҳ накунад. Мард назди дарвоза рафт ва нопадид шуд.

Вафо танҳо як орзу дошт. ӯ орзу дошт, ки тезтар аз ҷойи яхин фуруяд, бинобар ин дер наистода, аз пушти анбор ба поён расидан хост. ӯ бомро аз барф дертар ҳам тоза карда метавонист. Аз овозҳо дар анбор маълум буд, ки Ҷамила бо банкаҳо сару кор дошт. Бача болои шикам худро ба тарафи дигари бом кашид. Аз ин ҷо бошад ӯ бояд мечаст, аммо наметонист, ки дар таги барф чист. Вафо худро тела дода, кӯркӯрона вазни баданро ба поён партофт. ӯ дар назди чизу чораҳои кӯҳна ғалтид ва зуд хест. Ҷамила аз овози ғалтидани “чизе” огоҳӣ ёфта, аз анбор баромаду дар пушташ падид омад.

– Вафо! – ҷег зад ӯ, ва маълум буд, ки духтар аз ҷосусии Вафо пай бурд, – дар ин ҷо чӣ кор дорӣ?

Бача аз тарс як қадам ба қафо ҷаст ва ақибнокӣ ба даруни як ваннаи нимшикаста афтида руст монд. Аҳволи Вафо ба ростӣ бад буд: ӯ то устухонҳо хунук меҳӯрд, дар ванна маҳкам монд ва дар пешаш як духтар ӯро барои гӯш кардани маҷбурӣ сарзаниш мекард. Духтар дастонро дар камараш монда, бо қавокҳои гирифта наздаш омад. Вафо худро сафед кардан хост:

– Ман... ман ба шумо ҳама чизро фаҳмонда метавонам.

Ҷамила чашмонашро нимкоф карда, талаб намуд:

– Набошад ба ман бигӯ, ки барои чӣ дар болои бом гапи калонҳоро гӯш мекуни!

Вафо аз ҳолати хеле ноқулаяш халос шудан хост, аммо пойҳояш лағжида ҷои истоданро наёфтанд. Ҷамила то ҳол хеле хашмгин буда, дасташро ба ӯ дароз кард ва бачаро кашида аз ванна баровард. Вафо барфро аз шими тараш афшонд ва бо шарм ба духтар нигоҳ кард:

– Апа, хоҳ бовар кунед, хоҳ не: Ман аз пушти шумо ҳеч гоҳ намехостам поям. Акаи Рустам маро барои тоза кардани бом ба он ҷо фиристод.

Ҷамила бо шубҳа ба боло нигоҳ карду асабонӣ эътироз кард:

– Барф то ҳол дар он ҷо истодагӣ-ку.

Дандонҳои Вафо аз хунукӣ ба ҳам мезаданд ва ларза баданашро фаро гирифт.

– Аз акаи Рустам пурсед! Ман аз қучо медонистам, ки тағои Мехрубон ба назди анбор пеши шумо меояд? – низ дар ҳолати шиддатнокӣ ҷавоб дод бача. Духтар дастанахро дар пеши бадани худ болои ҳам карда меандешид ва оромтар шуд.

– Бубахшед, ман ваъда медиҳам, ки аз чизе ки шунидам, ба ҳеч кас намегӯям, – дили ӯро ёфтанд хост Вафо.

Духтар ба ӯ нигоҳ кард.

– Набошад, ту ҳама чизро фаҳмидӣ, – хулоса

баровард ӯ ва Вафо шармгинона ба замин чашм дӯхт.

Ӯ вазни худро аз як по ба дигараш монд, то ки андаке гарм шавад. Ҷамила баногоҳ гуфт:

– Вафо, ту ба ман як чиз қарздор мешавӣ.

– Майлаш, чизе ки хоҳед, танҳо бовар кунед, ки ман дар ин маврид айбе надорам, – розӣ шуд Вафо.

– Ба ман бигӯ, ки зани тағоят кӣ буд ва аз барои чӣ ӯ мурд.

Сари Вафо ба боло рафт ва чашмонаш бо ваҳм ба духтар афтиданд. Оҳиста сари Вафо чунбид.

– Не, апа, инро ба шумо худи тағоям бигӯяд, – рад кард ӯ.

– Вафо, медонӣ, ба ман инро доништан зарур аст. Ман чӣ хел метавонам ҷиддӣ фикр кунам, ки оё ба никоҳ розӣ бошам ё не. Ман ӯро дӯст медорам, лекин агар ҳама чизро надонам, ман чӣ хел метавонам ба ӯ оиладор шавам? – зора кард духтар.

Ҷавон боз бисёртар меларзид. Вафо ногоҳ аз тағояш хашмгин шуд. Ҳа, рост, ҳама чиз айби худаш аст. Барои чӣ ӯ худро пурра ба духтар на-мешиносонад? Инро доништан ҳаққи духтар аст, охир. Ва илова ба ин ӯ ба хона тезтар даромаданро орзу кард. Лабҳояш аллақай кабуд шуданд.

– Апаи Ҷамила, ман бисёр чизро намедонам. Номи занаш Гулчехра буд, – бо эҳтиёт сар кард ӯ. Духтар бетоқатона гуфт:

– Хайр, боз чӣ?

– Ӯ хангоми зоиш чон дод. Тамом.

Ҷамила ба Вафо чашм дӯхта, боз сууроғ кард:

– Оё ту боз ягон чиз медонӣ? Дурӯғ нагӯ.

Росташро бигӯ.

Вафо лаби худро газид, нафас кашиду гуфт:

– Насабаш Холбоева буд.

– Холбоева? – нобоварона такрор кард духтар ва овозаш қариб ки чарангос мезад.

Бача бо чунбондани сар гапи худро тасдиқ кард. Ҷамила хомӯш истода, ба фикр афтид. Вафо орзу дошт, ки духтар каме тезтар меандешид, чунки ба хунукӣ дигар тоқат надошт.

– Вафо, номи аммаам Гӯлчеҳра буд, вале ман ӯро намешинохтам, чунки дар он вақт ӯ аллақай... Касбу кори тағоят чист? – фаҳмидан хост духтар.

Вафо худро тамоман бад ҳис мекард.

– Апа, ман хабаркашӣ карданро бад мебинам, – норозӣ шуд бача.

– Кани тез бигӯ! – фармон дод Ҷамила ва чизе дар овозаш Вафоро огоҳ кард, ки хубтараш итоат кунад.

– Аввал ӯ муаллим буд, сипас чанд сол корманди милиса шуда кор мекард.

Духтар хулоса баровард:

– Набошад, ӯ Хусравро кушт! Барои ҳамин ӯ ба ман ҳеч чиз гуфтан нахост!

Вафо хатои духтарро фаҳмида ислоҳ кард:

– Не, охир. Тағоям ин корро накардааст. Ӯ ягон бор ягон касро накуштааст! Илова ба ин

Хусрав то ҳол зинда аст.

Духтар намедонист, ки акнун гиря кунад ё аз хашм қафад. Лекин пеш аз он ки Вафо боз ягон чизро илова карда тавонад, духтар сӯи хона давид.

– Апа, апаи Ҷамила! Охир истед!

Аммо ҳама доду фарёд бефоида буд. Дар шақарросзанон пӯшида шуд.

Вафо тап-тар шуда ба хонаи дигарӣ даромад ва либосро иваз кард. Апаи Мафтуна ӯро мисли модар сарзаниш кард, ки дар ин хунукӣ барфбозӣ кардан беақлист. Дили Вафо баробари ҳарорати ҳавои берун сард шуд, бинобар ин ӯ дигар дам назад.

Вафо рӯзи якшанбеи меомада бояд боз зиктар мешуд. Саҳарии барвақт ӯ дар меҳмонхонаи майда китобхову сурудномаҳоро барои маҷлис тақсим карда истода буд. Ба сабаби сӯхтори чанд рӯз пеш онҳо қарор доданд, ки дар ду хучраи хонаи акаи Рустам барои чамъомад чо кунанд. Аз тиреза чашмонаш ба тағояш афтид, ки аз дигар касон пештар омад. Мард дар дасташ як гулдастаро, ки дар ин фасли сол хеле қимат буд, дошт. Ҷамила аз ошхона баромада ӯро ногаҳон дид. Духтар карахт шуда, дар чояш истод. Акаи Меҳрубон бо табассуми васеъ назди духтар расид ва чизеро гуфт, ки Вафо шунида натавонист. Ҷамила беҳаракат ба ӯ гӯш кард. Бача бо ваҳм дар

дил нафасашро дошт. Баногоҳ духтар дасташро бардошта, ба рухсораи Меҳрубон зад ва давида ба ошхона баргашт. Вафо бинияшро дар шиша чафс карда кӯшиш кард, ки рӯи тағояшро бубинад. Мард гулҳоро то ҳол дар даст дошта, шах шуда истод. Аз намудаш фаҳмо буд, ки торсакиҳӯриро тамоман интизор набуд.

Вафо аз тарафи меҳмонхонаи нимсӯхта наздик шудани акаи Рустамро пай бурд ва тез ба берун рафт. Соҳибхона мардро пешвоз гирифт ва баъди аҳволпурсӣ аз гули қимматбаҳо ҳайрон шуда пурсид:

– Меҳрубон, ин гулҳои зеборо барои кӣ овардӣ?

Меҳрубон ҳоло аз қарахтӣ ба худ наомада, оромона ҷавоб дод:

– Ин саволро ба худ дода истодаам... мана, шумо гиред!

Бо ин сухан гулдастаро ба акаи Рустам дароз кард. Мард лабханд карду ташаккур гуфт:

– Раҳмат, лекин ростӣ гап ман фикр мекардам, ки ин барои ягон каси дигар аст.

Акаи Рустам дид, ки таби Меҳрубон хира аст, бинобар ин ӯро бе сухани дигар ба хона даъват намуд.

Вафо дигар дар ёд надошт, ки чӣ гуна маҷлиси он рӯз гузашт. Дар тарафи мардҳо тағояш бо қавоқҳои гирифта менишаст ва дар тарафи занон Ҷамила бо рӯи туршшуда ҷо гирифта буд. Бача фикрҳояшро чамъ карда натавонист.

Баъди ҷамъомад акаи Рустам тағои Вафоро

ба хӯроқхӯрӣ даъват намуд. Ҷамила дар ошхона кор дошт, ё ба ҳар ҳол ӯ гуфт, ки кор дорад. Бача дер дар назди мардҳо будан нахост ва ба хонаи дигар рафт. Гуфтугӯи ин ду мард хеле вақт тӯл кашид ва Вафоро хобаш бурд.

Ҳангоме ки дари хона кушода шуд, бача сахт хоб буд.

– Вафо, хез, ман гап дорам, – бо овози баланду хунсардона гуфт тағои Меҳрубон.

Вафо қариб аз диван афтид. Хоболудона ба чеҳраи тағояш нигоҳ карда, чашмонашро молид. Бача худро рост кард ва ба мард ҷо дод.

– Лаббай? – боодобона пурсид ӯ.

ӯ кӯшиш кард, ки ҳамёза кашиданаш маълум нашавад.

– Вафо, барои чӣ ба ман кӣ будани Ҷамиларо нагуфтӣ? Ту медонистӣ-ку, Холбоевҳо маро ба ҳабсхона шинондан меҳоҳанд.

– Шумо аз ман напурсидед, – бо овози хиррӣ гуфт Вафо.

ӯ ба рӯи тағояш дигар нигоҳ карда натавонист. Назари андӯхгини ӯ дили ӯро реш-реш мекард.

– Ва бо кадом ҳақ ба Ҷамила оиди ман ягон чиз гуфтӣ? – бо асабоният доништан хост ӯ ва чашмонашро ба муддати кӯтоҳ пӯшид.

Вафо надонист, ки чӣ ҷавоб диҳад, гарчанде ки ӯ ин саволро аллақай интизор буд.

– Акаи Рустам гуфт, ки Ҷамила ба ӯ ҳама чизро нақл кард. Бинобар ин фикр накун, ки

дурӯғ гуфта метавонӣ, – сарзаниш кард мард.

Вафо оринҷояшро болои поҳояш монда, сарашро ба ҳар ду даст гирифт. Ӯ ба замин нигоҳ мекард ва бо ангушти пояш нақши гилемро мекашид.

– Охир, Чамила аз ман пурсида буд, шумо не. Ман дар мобайн мондам, – ноумедона гуфт бача.

Акаи Меҳрубон бо ангуштҳо мӯйи сарашро шона кард ва кӯшиш кард, ки фаҳмонад:

– Бача, медонӣ, ман ин қадар солҳо ба ягон духтар аҳамият надодам ва акнун духтареро дӯст медорам ва хостам...

Дили Вафо ба мард хеле месӯхт.

– Тағочон, бо Чамила гап занед. Ӯ шуморо дӯст медорад. Шояд вай ба худ меояд ва... – нармдилона пешниҳод кард Вафо.

– Ин саҳар маро ба рӯям зад. Муҳаббат кучост? – гапашро туршрӯёна бурид мард.

Вафо қариб ки “ман дидам” гуфтан хост, вале баъд фикр кард, ки мумкин тағояш боз хашмгинтар шавад, агар фаҳмад, ки ҷиянаш аз хона онҳоро тамошо мекард. Барои ҳамин бача хомӯш монд.

– Не, Вафо. Ман илоҷ надорам, – сарашро чунбонида гуфт мард, – ман аз ҳама чиз дилхунук шудам. Ман ба Русия меравам.

– Тағочон! – бо норозигӣ ҷеғ зад Вафо ва ба зорӣ кардан даромад, – наравед! Илтимос, дар ин ҷо истед!

Мард рӯҳафтода ба Вафо нигоҳ кард:

– Вафо, зиқ нашав. Худо маро ҳам дар он ҷо ниғаҳбонӣ мекунад. Ва агар дар ин ҷо набошам, барои ҳама хубтар аст. Ҷӣ қадар тезтар, боз нағзтар, – бо ин сухан тағояш ўро тарк карда шитобон рафт.

Вафо дар ёд надошт, ки ӯ кай бори охир гиря карда буд, аммо баъди баромадани Меҳрубон ашки чашмаш дер хушк нашуд.

14 ХУСРАВ

Рӯзҳо мегузаштанд ва Вафо бо таъмири меҳмонхонаи калон машғул буд. Деворҳоро шуста аз нав андова кардан лозим буд. Ҳангоми кор карданаш акаи Рустам оромона ба хона даромад.

– Монда нашав, бачаам, – рӯҳбаланд кард ӯ. Вафо табассум намуд ва бо фаҳр ба як девор ишора карда гуфт:

– Ана, бинед, ин тараф аллақай хеле тоза шуд. Агар бо ин суръат давом диҳам, мо метавонем баъди як моҳ боз дар ин хона ҷамъ шавем.

Акаи Рустам болои ҳараки оҳанини сохтмонӣ нишаст ва Вафоро даъват кард, ки низ ҷо гирад. Вафо дастонашро дар шими кӯҳнааш молида бо остинаш биниро пок кард ва назди мард шишт.

– Тағоят навакак ба ман занг зад, – гуфт акаи

Рустам.

Чашмони Вафо барқ заданд.

– Ӯ гуфт, ки пул ёфта, дар рӯзи чумъа аз шаҳри Душанбе ба Петербург парвоз мекунад.

Вафо китфҳояшро ғалтонд ва ноумедона пурсид:

– Хамин рӯзи чумъа?

– Ҳа, рӯзи чумъаи меомада, соати се, – тасдиқ кард мард.

Вафо чуқур нафас кашид ва доништан хост:

– Оё ӯ пеш аз ин барои хайрухуш гуфтан боз наздамон меояд?

Акаи Рустам сарашро чунбонд.

«Набошад, меҳри ӯ нисбати ман дар ҳақиқат кам будааст», – фикр кард Вафо.

– Вафо, ба фикрам, агар тағоят туро... ва Чамиларо пеш аз парвозаш боз бинад, дилаш пурра мешиканад, – шарҳ дод мард.

Вафо аллакай ҳама ғамро ба Худовандаш супурда буд ва мардвор гуфт:

– Хайр, бигзор хости Худо шавад.

Рӯзи панҷшанбе Чамила қарор дод, ки хешҳояшро дар деҳа хабар гирад. Ҳаво соф шуд ва офтоб дар осмон медурахшид. Вафо инро фаҳмида, тамоми рӯз дуо мекард, ки Худо гӯё тасодуфан Меҳрубонро бо Чамила дар кӯчаи деҳа вохӯронаду ошті кунонад. Аммо ин тавр нашуд. Акаи Рустам баъди нисфирӯзӣ ба Вафо хабар

дод, ки тағояш аллакай дар шаҳри Душанбе аст ва шаби пеш аз парвозро дар он чо мегузаронад.

Ҳангоми аз деҳа баргаштани Чамила ҳоло бевақт буд ва оила дар гирди дастархон чамъ шуда буд. Апаи Мафтуна ӯро насихат дод, ки духтари бомаънӣ дар торикӣ нагардад. Ба ҳама маълум буд, ки духтар дар ташвиш буд. Ӯ саросемавор палтояшро кашида, бо гапаш диққати ҳамаро ба худ ҷалб кард:

– Шумо намедонед, ки чӣ шуд!

– Набошад, ба мо нақл кун, ки чӣ шуд, – гуфт акаи Рустам ба ӯ.

Тамоми чеҳраи Чамила медурахшид.

– Хусрав ба худ омад, – бо тантана гуфт духтар.

– Ӯ чӣ хел аст? Оё ӯ гап зада метавонад? – пурсид Вафо дарҳол.

– Ҳа. Ва ӯ гуфт, ки акаи Акмал ӯро начот дод ва акаи Меҳрубон ҳеч кори ганда накардааст.

Хурсандӣ ва сабукшавӣ дар рӯи духтар навишта шуда буд. Вафо тахмин кард, ки овози хурсандонааш чунон баланд буд, ки ҳамсояҳо низ ӯро мешунаванд. Духтар дастонашро боз кард ва сарашро чунбонд:

– Модарам дар пеши Хусрав буд ва ӯ боз бисёртар чиз мегуфт, – ногаҳон садои овозаш табдил ёфт ва ӯ нолида илова кард, – кошки ман акаи Меҳрубонро боз медидам. Ба фикрам, ман бояд хатоямро ислоҳ кунам.

Дер фикр накарда, акаи Рустам гуфт:

– Магар дер нашуд?

– Набошад, чӣ кор кунам? – нохунашро газида, пурсид духтар ва нигоҳи ноилоҷашро ба апаи Мафтуна равон кард.

Зан остини акаи Рустамро кашида, бо фаҳм гуфт:

– Дадааш, ба фикрам зуд ҳаракат кардан лозим аст.

Шавҳараш бо ӯ розӣ шуда, гуфт:

– Мо пагоҳии барвақт ба беморхона меравем ва Хусравро хабар мегирем. Гапи Ҷамиларо аниқ кардан даркор аст. Майлаш, Вафо?

Вафо бо ҷону дил ба ин пешниҳод розӣ шуд. Ӯ ҳеҷ гоҳ фикр намекард, ки ӯ чунин саҳт пазмони дидори Хусрав мешавад.

Соати даҳи саҳар акаи Рустам бо Вафо дар пеши дари касалхона интизор буд. Ба онҳо лозим омад ним соати дигар мунтазир шаванд, то ба онҳо иҷозат дода шуд, ки ба назди Хусрав дароянд. Дар толори интизоршавӣ ҳеҷ чизи шавқовар набуд. Ду плакати калон-калон аз касалии сил ва домана огоҳ мекарданд. Як гули сурхи сунӣ дар батареяи гармкунак овезон буд. Қисми дигари хона сап-сафед буд. Ҷои нишаст набуд. Фарш кафелпӯш буд. Вақт дер гузашт ва дар охир ҳамшира наздашон расида, онҳоро ҷег зад. Зан онҳоро дар дуҷум ошӯна ба шӯбаи эҳёшавӣ даровард ва огоҳ кард, ки танҳо паст-

паст бо касал гап зананд ва дер нақунанд.

Дар хона ба ғайр аз кати бемор, як ҷевони паст, дастшӯяк ва ду-се дастгоҳи ба Вафо ношинос, ки садоҳои паст мебароварданд, ҳеҷ чизи дигар набуд. Як парда хонаро ба хучраҳо тақсим менамуд. Вафо нафаҳмид, ки чӣ дар пушти парда буд. Болои кат бо ҷаққак пайваста як бадани беҳаракат хоб буд. Бача аз намуди ҷавони хобида тарсид. Оё вай ҳоло зинда аст? Акаи Рустам пичиррос зад:

– Хусрав?

Бача ба зӯр ҷашмонашро кушод ва Вафо аз сафедии холии онҳо ба ваҳм омад. Ӯ нав ба хотир овард, ки Ҷамила мегуфт, ки Хусрав нобино шудааст.

– Шумо кӣ? – савол дод бемор.

– Ман акаи Рустам. Оё дар ёдат ҳаст. Ҷамила дар хонаи мо зиндагӣ мекунад, – фаҳмонд мард. Хомӯшӣ. Ногаҳон Хусрав пурсид:

– Оё боз каси дигар бо шумо ҳаст?

– Ман Вафо Файзуллоев.

Хусрав сарашро бардошт ва Вафо як лаҳза шубҳа пайдо кард, ки оё ӯ дар ҳақиқат кӯр бошад.

– Вафо? Ҷияни акаи Меҳрубон? – донистан хост Хусрав.

– Ҳа, мо шумидем, ки ба худ омадаӣ. Худоро шуқр.

Вафо намедонист, ки боз чӣ гӯяд, гарчанде ки саволҳои бисёр дошт.

– Хусрав, Чамила гуфт, киту баъзе маълумоти муҳим оиди сӯхтор дода метавонистӣ, – оҳиста оғоз кард акаи Рустам.

Хомӯшии тарсовар. Дар ин ҳангом дар кушода шуд ва духтур даромада, онҳоро хезондан хост. Вафо ғам хӯрд, ки шояд бефоида ба беморхона омадаанд. Акаи Рустам забонашро ёфта, занро розӣ кунонд, ки андак вақти дигар дар ин ҷо бимонанд.

Баъди баромадани духтур Хусрав сар кард:

– Ман ба ҳама чиз иқрор мешавам. Ман аз дурӯғ гуфтан ягон фоида надорам, охир. Акаи Меҳрубон маро дар бозор ҳангоми савдои банг дошт. Ў хокаро аз дастам гирифт ва фурсат дод, ки ман беғоҳӣ худамро ба милиса супурам. Ман ба ин розӣ нашудам ва хостам шабона ҳамон пакети бангро аз хонааш бидуздам. Ман дар берун камин гирифтам ва фаҳмидам, ки ту, Вафо, бо тағоят дар хонаи дигарӣ хоб рафтед. Барои ҳамин шабона ба хонаи акаи Меҳрубон даромадам ва пакетро кофтам. Ногаҳон ман дар берун садоеро шунидам. Дар аввал ман гумон кардам, ки тағоят аз даромаданам ба хона хабардор шуд, аммо ман бо эҳтиёт аз тиреза нигаристам ва дар нури мохтоб мардеро دیدам, ки ҳақораткунон обе ба замин рехт. Ман намедонам, ки ӯ кӣ буд. Танҳо фаҳмидам, ки ӯ аз деҳаи мо нест. Баногоҳ шараққосе оромии шабро бурид ва аз ҳама тараф оташ маро ихота кард. Ман хаёл кардам, ки акнун зинда дар да-

руни алав месӯзам. Як болор болои рӯям афтид ва ман аз он вақт дигар ҳеҷ чизро дида наме-тавонам. Лекин вақте ки аллакай аз халосшавӣ умедро кандам, аз кучое овози акаи Акмалро шунидам ва ӯ маро бо худ гирифта аз ин дӯзах баровард. Баъд овози акаи Меҳрубонро шунидам. Ў ба гумонам наздам шишт ва маро нигоҳ мекард, каме пас ҳушам рафт, – саргузашташро нақл кард ҷавон. Тамоми суханаш гуфтаҳои Меҳрубонро тасдиқ кард.

Акаи Рустам ва Вафо хеле сабук шуда, аз беморхона баромаданд.

– Акнун ҳама чиз хуб мешавад. Мо ба тағоям меғӯем, ки ба Русия рафтани даркор нест.

Акаи Рустам ба назди таксиҳо равон шуд.

– Вафо, мо бояд шитобем. Мо дуюним соат вақт дорем. Тайёра соати се парвоз дорад.

Бача ин гапро хеле хуб фаҳмида, ба ташвиш афтида, аз пушти акаи Рустам давид. Онҳо як мошини сабукрав ёфта, пули кироро муайян карда, ба он савор шуданд. Ҳоло аз шаҳрак набаромада, ронанда мошинро ба канори роҳ кашида монд. Акаи Рустам бетоқатона пурсид:

– Ака, чӣ шуд?

Соҳиби мошин аз тиреза носро туф кард ва дари мошинро кушода, бо гапи кӯтоҳ фаҳмонд:

– Солярка.

Вафо соати дастӣ надошт ва чанд бор ба соати акаи Рустам нигариста, вақтро тафтиш мекард. Мотор боз ба кор даромад ва онҳо

ба сӯи шаҳр ҳаракат карданд. Кормандони милиса дар пост онҳоро ду бор нигоҳ доштанд ва ронанда фуромад. Ба Вафо чунин менамуд, ки онҳо қасдан онҳоро нигоҳ медоранд, то ки ба фурудгоҳ дер кунанд, аммо акаи Рустам бачаро ором кард ва чанд бор онҳо дуо мекарданд, ки Худованд онҳоро сари вақт ба Душанбе бирасонад.

Баъди ду соат ба дарвозаи шаҳр расиданд. Хонаҳо ва мағозаҳо дар лабҳои роҳ бисёр шуда буданд. Занону мардони бешумор дар пиёдароҳаҳо ҳар тараф равон буданд. Вафо ягон бор дар шаҳри Душанбе набуд ва чашии ӯ ба чизҳои зиёди шавқовар афтид, аммо ӯ парешонҳол буд ва танҳо ба чароғакҳои сурх чашм медӯхт. Ҳар боре ки онҳо меистоданд, барои ӯ сонияҳои қиматбаҳо мегузаштанд. Дар охир иморати фурудгоҳи Душанбе намоён шуд ва таксӣ онҳоро рост дар пешаш фурувард. Вафо аз мошин ҷаста баромад, аммо танҳо то ки акаи Рустамро интизор шавад. Мард пулро ҳисоб карда, ба кафи дасти ронанда дод ва он кас баҳузур онро аз нав шуморид. Бача асабонӣ аз як по ба дигараш чаҳидан гирифт. Акаи Рустам бо ӯ ба қабулгоҳ даромад. Дар он ҳангом баландгӯякҳо парвозро ба шаҳри Петербург эълон карданд. Акаи Рустам надонист, ки ӯ ба кадом тараф ҳаракат кунад ва бача ба ташвиш афтод.

– Мо дер мекунем. Ман инро аниқ ҳис

мекунам, мо дер мекунем, – ноумедона нолид бача.

Акаи Рустам як марди бегонаро аз остинаш дошта, пурсид:

– Ба мо парвоз ба Русия лозим аст. Ба кучо равем?

Мард чорпахлӯ буда, ду сумкаи аз ҳад зиёд калон, чуноне ки савдогарон доранд, дар даст дошта бо сараш ба тарафи як дари шишадори маҳкам ишора кард. Онҳо ба он сӯ давиданду фаҳмиданд, ки ин дар кушода намешавад. Акаи Рустам пеши як корманди харобаки фурудгоҳ саволашро такрор кард.

– Мумкин нест. Вақти қабулшавӣ ба охир расид.

– Вале ба мо савор шудан лозим нест. Мо танҳо дар чустучӯи як одамам, – дилашро ёфтан хост акаи Рустам. Мард дастонашро пеши сандуқи дили худ болои ҳам карда, ба онҳо дигар аҳамият надод. Вафо соати калони дар толор овезонро тафтиш карда дид, ки то парвоз даҳ дақиқа монд. Бача дасти акаи Рустамро кашаида, пичиррос зад:

– Наход, ки мо аз ҷои дигар даромада натавонем!

Онҳо тоб хӯрданд ва аз бино баромаданд.

– Мумкин аз берун роҳ сӯи майдони тайёра ёфт мешавад.

Акаи Рустам акнун тохт ва Вафо кӯшиш кард, ки аз пушташ расад. Онҳо ба пушти

бино шитофтанд, аммо аз ҳар тараф симтӯр ба онҳо монеа шуд. Дар наздикӣ чандин тайёра ҷойгир буданд, вале онҳо барои тамошобинон дастнорас буданд. Акаи Рустам ва Вафо истоданд ва намедонистанд, ки акнун чӣ кор кунанд. Андак вақт гузашт ва акаи Рустам бе сухан дасташро бардошта, ба як тайёра нишон дод. Вафо ба тарафи ишорашуда назар андохта дид, ки ҳавопаймо ба ҳаракат омад. Вафо медонист, ки тағояш ўро дар тайёра шунида наметавонист, лекин аз ноилоҷӣ дод зад:

– Тағочоооон!

Онҳо мушоҳида карданд, ки тайёра бо суръати баланд пеш рафта, тани худро мисли парранда ба ҳаво андохту дар абрҳо нопадид шуд. Вафо ноумедона сарашро фурувард ва хомӯш шуд. Акаи Рустам ҳамдардона дасташро болои китфи бача гузошт. Онҳо чанд дақиқа ҳамин тавр истоданд. Онҳо оҳиста-оҳиста пеши даромадгоҳи бино равон шуданд. Ҳар ду ба замин нигоҳ мекарданд.

– Акаи Рустам! Вафо! – баногоҳ касе ба онҳо мурочиат кард.

Онҳо сар баланд карда, ба гӯянда чашм андохтанд. Дар пеши онҳо Меҳрубон бо сумкаи варзишӣ рост истода буд. Гуфтан намешавад, ки кадоме аз онҳо бисёртар дар тааҷҷуб монд.

– Шумо дар ин ҷо чӣ кор мекунад? – пурсид Меҳрубон ва Вафо низ савол дод:

– Ҳаминро низ аз худи шумо пурсиданием.

Онҳо ҳамдигарро дӯстона ба оғӯш кашиданд ва ба ҳам салом доданд. Вафо шаршара барин нақл кардан гирифт. Ў бо ҳаяҷон навигариҳояшро гуфт ва гапашро ин тавр ба охир расонд:

– Баъд мо гумон кардем, ки дер кардем ва шумо ба Русия паридед.

Акаи Рустам бо табассум гуфт:

– Меҳрубон, мо танҳо ба Худо шукр гуфта метавонем, ки ту нарафтӣ, аммо ба мо бигӯ, ки барои чӣ нарафтӣ.

Тағои Вафо лабханд карда, ба абрҳо назар андохт:

– Худо дар дилам андохт, ки ҷойи ман дар ватанам аст. Ман аллақай дар тайёра нишаста будам, вале ман ором нашудам ва фаҳмидам, ки гурехтан мушкилиҳоро ҳал намекунад.

Вафо бо шодмонии аз ҳад зиёд сумкаи тағои Меҳрубонро гирифт ва пурсид:

– Акнун кучо меравем?

Мардҳо ба ҳамдигар нигоҳ карданд.

Акаи Рустам каме андешиду пешниҳод кард:

– Биёед, ман шуморо бо акаи Сӯҳроб шинос мекунам. Ў дар наздикии марказ зиндагӣ мекунад.

– Акаи Сӯҳроб кист? – доништан хост Вафо.

Акаи Рустам шоддилона фаҳмонд:

– Ў яке аз пирони ҷамоаташ аст. Агар ӯ дар хона бошад, шабро дар он ҷо мегузаронем ва пагоҳ сахарӣ ба деҳа бармегардем.

15 АЗ ПАЙИ ОТАШЗАН

Як соат пас онҳо секаса ба хонаи акаи Сӯҳроб расиданд. Ин хонаи чандошӯна буд. Онҳо бо зинапоя ба ошӯнаи чорум бароманд ва тугмачаи зангро пахш карданд. Акаи Сӯҳроб дарро кушод. Ӯ марди чорпахлӯ ва хандонруӣ буд. Ӯ тангчашм буд ва ҳангоме ки механдид, чашмонаш қариб ки нономаён мешуданд. Вақте ки соҳибхона онҳоро ба хона дароварду худаш баромад, Вафо вақтро ғанимат дониста аз акаи Рустам пурсид, ки магар Исои Масеҳ байни миллат фарқ намекарда бошад. Мард бо табассум ба Вафо фаҳмонд, ки Худованд Худои ҳама халқхост ва дар Инчил навишта шудааст, ки дар Масеҳ ҳама баробаранд, фарқ надорад, агар касе тоҷик, ўзбек, рус ё дигар миллат бошад. Бача нисбати соҳибхона шубҳа дошт ва қарор кард, ки ўро дар ин меҳмонӣ аниқ санҷад.

Роҳбари ҷамоат онҳоро ба як ҳуҷраи калон даровард. Хона обод буд ва чароғ чорто лампочка дошт ва ҷуноне ки Вафо фаҳмид, онҳо ҳама якҷоя фурузон мешуданд. Кўрпачаҳои нав дар гирди хона паҳн буданд ва деворҳо бо зардевории гулдор рўпўш буданд.

Мардҳо аз шиносӣ бо ҳамдигар хеле хурсанд шуданд ва дар сари дастархон ҳама худро хуб ҳис мекарданд. Акаи Рустам ба роҳбари ҷамоат нақл кард, ки чӣ хел Вафо ва акаи Меҳрубон ба Исои Масеҳ имон оварданд. Ҳангоме ӯ номи акаи Акмалро шунид, хеле шодмон шуд ва маълум буд, ки акаи Сӯҳроб ҳамон шахсе буд, ки он вақт ба

язнаи Вафо дар хонааш чо дода буд.

Сӯҳбат нағз мерафт ва тағо ва ҷиянаш тамоми саргузашташонро тасвир карданд. Вафо дар тўли вақт хуб фаҳмид, ки акаи Сӯҳроб монанди акаи Рустам меҳрубон ва хоксор буд ва аз ҷону дил Исои Масеҳро пайравӣ мекард. Бача ба қарор омад, ки фикрхояшро нисбати миллатҳои гуногун бояд дигар кунад. Дар Масеҳ онҳо бародар ҳастанду бас.

Вақте ки акаи Меҳрубон суҳанро ба охир расонд, ҳама хомўш монданд. Акаи Рустам фикри ҳамаро гуфт:

– Мо бояд оташзанро ёбем, лекин чӣ кор карданро намеронем.

Акаи Сӯҳроб ба фикр фуру рафт, баъд гуфт:

– Оё шумо дилпуред, ки сўхтор тасодуфӣ набуд?

Ҳама якҷоя сар ҷунбониданд. Тағои Вафо шарҳ дод:

– Ҳар се бор касе як хел оташ монда буд-ку. Ҳар дафъа ӯ солярка рехта, хонаеро даргиронд.

Соҳибхона бо фаҳм сарашро ҷунбонд.

– Набошад, ҳамааш кори як одам аст ва ӯ Вафоро аз майдагияш бояд шиносад, яъне ӯ ҳамдеҳаи Вафо аст. Илова ба ин ӯ бояд ҷойҳои зисташро медонист. Вафо, кӣ медонист, ки ту дар хонаи тағоят зиндагӣ мекардӣ? – савол дод акаи Сӯҳроб.

Бача ба фикр афтид. Ҳар се мард ба ӯ нигоҳ мекарданд. Кӣ дар кучо буданаширо медонист? Ӯ ҳамаи ҳодисаҳои шуда гузаштаро ба хотир оварда, оҳиста ҷавоб дод:

– Ҳеч кас оиди зистам дар хонаи тағо намедонист, аммо рӯзе шуд, ки ман дар бозор бо акаи Фирдавс вохӯрдм ва ӯ маро аз Ойбек огоҳ кард. Ӯ гуфт, ки ӯ қасос гирифтани мехост.

Мехрубон чиддӣ андешид ва тасдиқ кард:

– Ҳа, ман инро дар хотир дорам.

Акаи Рустам аз як кас ба дигарӣ нигоҳ кард.

– Аммо кӣ доништа метавонист, ки ту дар хонаи ман ҳастӣ? – савол дод ӯ.

Вафо ба девор чашм андохт. Баногоҳ қошқояш боло шуданд ва чашмонаш дурахшиданд. Ӯ фаҳмид, ки танҳо як шахс ӯро дар хонаи акаи Рустам дид.

– Ман аз бом ғалтидам ва духтур, бародари Тохир, омада буд-ку. Ман ба ӯ гуфтам, ки ба ҳама салом расонад. Якчанд вақт баъд меҳмонхона даргирифт.

– Ана, дидед! – бо шодӣ гуфт акаи Сӯҳроб. Ӯ ангушташро мисли муаллим бардошт, – акнун ин роҳи ҳал аст: шумо духтурро ёбед ва аз ӯ пурсед, ки ӯ ба кӣ салом расонда бошад.

Акаи Рустам аз хурсандӣ қарсақ зад.

– Эӣ акаи Сӯҳроб, ман ба шумо қоил ҳастам. Акнун медонем, ки чӣ бояд кард.

Пагоҳӣ акаи Мехрубон, акаи Рустам ва Вафо дар роҳ сӯи деҳаи бобои Вафо буданд. Ронандаи мошин сабаби он шуд, ки онҳо озодона гап зада наметавонистанд, бинобар ин ҳама хомӯш

менишастанд. Акаи Мехрубон аз дигар вақт дида хеле оромтар буд, ва Вафо тахмин кард, ки тағояш дар бораи Чамила меандешад. Ӯ шунида буд, ки акаи Рустам ба ӯ оиди пушаймонию духтар хабар дод. Бача дар пушти таксӣ паҳлӯи тағояш шишт ва бо назари холӣ ба тиреза чашм дӯхт. Адир бе сабза ва дарахтону буттаҳо бе барг буданд. Барф нӯги кӯҳхоро рӯпӯш мекард. Ҳаво абрнок буд. Манзараи зимистона дар пеши чашмонаш ба омезиши сафед, чигарӣ ва кабудии номаълум табдил ёфт. Фикрҳои ӯ ба тарафи Ойбек равон шуданд. Ба ҷуз он бача кӣ оташзан буда метавонист? Ойбек софу равшан ба Вафо фаҳмонда буд, ки бо Вафо оштии намекунад. Ва шояд ӯ мисли хешҳои Ҳусрав солҳо дар дилаш кинаро нигоҳ медошт.

Манзара акнун дигаргун шуд. Кӯҳҳо ба адири паст мубаддал шуданд. Мошинҳо камтар шуданд ва роҳ аз роҳҳои калон дида тангтар ва ноҳамвортар шуд. Онҳо аз роҳи калон гашта, ба тарафи деҳаи Вафо равона шуданд. Таксист мошинро зуд ҳай мекард ва Вафо акнун хонаҳоро дар лаби кӯча мешинохт.

Онҳо дар назди иморати клуб фуромаданд. Вафо худро ким-чӣ хел ҳис намуд. Ӯ чанд сол дар ин ҷо набуд ва ваҳме ки дар дилаш дошт, барояш ноқулай буд. Ҳаво сард буд ва шамоли саҳт мевазид. Тағои Вафо дастонашро ба камараш монда ба ҳар ду тарафи роҳ назар андохта, пурсид:

– Ба кадом тараф?

Вафо бо даст ба як сӯ ишора кард ва онҳо ба ҳаракат омаданд. Акаи Рустам аз ҳама тез роҳ мерафт. Ӯ аз як кӯча гузашт ва Вафо ӯро чеғ зад:

– Истед. Ҳамин ҷо хонаи Тоҳир аст.

Ӯ аз боздиди наздик бо дӯсташ ба ҳаяҷон афтид. Онҳо ба хонааш расиданд. Дарвозаи кушодаи бобояш, ки дар рӯ ба рӯ буд, ба чаши Вафо расид. Ӯ намедонист барои чӣ, лекин аз даромадан метарсид.

– Вафо, оё ҳамин ҷо? – доништан хост акаи Рустам ва ба тарафи дарвозаи Тоҳир нишон дод.

Вафо бо ризоият сарашро чунбонд ва мардон ба ҳавлии дӯсташ дохил шуданд. Вафо асабаш таранг шуда аз пушташон қадам зад.

Ҳавлӣ беодам буд ва он лаҳза Вафо тарсид, ки ҳеч кас нест. Акаи Рустам устуворона ба тарафи дари хона қадам зад ва бо суханони “Оё ягон кас ҳаст?” аз даромаданаш огоҳ кард. Хомӯшӣ. Баногоҳ дари хона кушода шуд ва рӯи Тоҳир падид омад. Ӯ бо шубҳа ба он бегонагон нигоҳ кард ва маълум буд, ки дар каллааш саволҳо пайдо шуданд. Ҳангоми дидани Вафо чехраи ӯ тамоман дигаргун шуд.

– Вафо! – чизе дигар аз даҳонаш набаромад ва ӯ сӯи дӯсти ҷонияш давиду онҳо бо шодӣ ҳамдигарро ба оғӯш гирифтанд.

Тоҳир аз хурсандӣ ба куртааш намегунҷид

ва онҳоро бо дастони боз ба хона даъват кард. Вафо ба тарафи акаи Рустам назар андохт ва дид, ки ӯ бо табассум сӯяш чашмакӣ мезанад. Меҳмонон якҷоя ба хона даромада палтоҳову кулоҳҳои худро кашиданд. Акнун тамоми оила онҳоро хайра мақдам кард ва онҳо дар меҳмонхона нишастанд. Акаи Тоҳир, духтур, аз ҷумлаи онҳо буд. Мардон аз модари Тоҳир илтимос карданд, ки ташвиш накашад, вале дастархон албатта барои ин меҳмонон паҳн карда шуд. Вафо бо Тоҳир сӯхбат кард, ё бештар Тоҳир шаршара барин ба Вафо ҳама чизеро, ки дар хотираш буд, нақл мекард. Даровубаро бисёр шуд ва Малик, духтур, гоҳе менишаст, гоҳе мехест. Вақте ки ӯ боз даромад, баъди хӯрдани як коса оши бурида акаи Рустам бо овози ҷиддӣ ва паст сабаби омадани худро ошкор кард:

– Малик, мо бо як масъала наздат омадаем. Ҳозир ман ҳеч чизро фаҳмонида наметавонам, аммо илтимос, ба мо бигӯ, ки кӣ оиди дар хонаи мо истодани Вафо медонад.

– Тинҷӣ? – нохост аз даҳони Тоҳир баромад.

Ӯ бо ваҳм ба дӯсташ ва ҳамроҳонаш назарро равона кард. Мардон бе сухан ба ҳамдигар нигоҳ карданд. Вафо нороҳат шуда, лабашро газид ва дар дил дуо гуфта, аз Худо пурсид, ки онҳо ягон ишораи навед пайдо кунанд, то дар ҷустуҷӯи оташзан комёб шаванд. Духтур дастро ба даҳон бурда, ба фикр афтод. Баъди як

лаҳза, ки барои Вафо як абадият менамуд, ӯ бо чашмони нимкоф гапашро сар кард:

– Ман ба фикрам танҳо ба ҳамаи ононе, ки Вафо номбар кард, салом расонидам. Ба чуз аз Тоҳир боз ба Миралиев, муаллим, акаи Фирдавс, бозорчии мо ва ба бобову бибияш салом расондам. Албатта, шояд онҳо боз ба касони дигар расондаанд. Э ҳа, ман ба Ойбек низ саломашро гуфтам.

Боз Ойбек! Вафо китфҳояшро ғалтонд ва рӯйи худро бо дастон пӯшида нафас кашид. Духтур аз яке ба дигаре назар кард ва таачҷуб намуда, гуфт:

– Ман ... ман намедонистам, Вафо, ки чойи зисти ту махфӣ аст. Ман гумон мекардам, ки ин чизи оддиест.

Акаи Меҳрубон шармгин шудани бародари Тоҳирро пай бурд ва духтур Маликро ором кард:

– Не, не. Ҳеҷ гап нест. Вафо худаш низ нафаҳмида буд, ки номаълум мондани чои зисташ барои ӯ беҳтар мебуд. Бевақт шуд, мо бояд акнун оҳиста-оҳиста хезем.

Акаи Рустам ба номи Исои Масеҳ дуо карду онҳо аз сари дастархон хестанду баромаданд. Меҳмонон аз ҳавлӣ баромада, якчанд қадам заданд ва ба кӯчаи дигар расиданд. Вафо ногоҳ ист кардани акаи Рустамро интизор набуд ва қариб ба пушташ мезад.

– Меҳрубон, Вафо. Ман фикр мекунам, ки мо бояд ба назди як шахси дигар боз ба

меҳмонӣ биравем, – эълон кард мард, гӯё як фикри наве дар сараш мисли шӯълае ки чароғро дармегиринад, пайдо шуд.

Қошҳои акаи Меҳрубон боло шуданд ва Вафо бо ҳайрат пурсид:

– Назди кӣ?

– Мо бобову бибиятро хабар мегирем.

Вафо ба замин чашм дӯхта фикри акаи Рустамро санчид. Оё ӯ бобояшро дар ҳақиқат дидан мехост?

– Гӯш кунед. Ман зуд ду-сето нон ва ширинӣ аз мағозаи поён мегирам ва наздатон бармегардам. Шумо даромадан гиред, – пешниҳод кард акаи Рустам ва кулоҳашро таги гӯшҳояш кашида, фавран роҳакӣ шуд.

Вафо дудила монда, ба акаи Меҳрубон нигоҳ кард.

– Чӣ кор кунем? – доништан хост бача.

Тағояш ба ӯ чашм дӯхт. Ӯ дастонашро ба ҳам соиш дода, ба кафҳояш пуф карда, истод.

– Намедонам. Мумкин хуб мебуд, ки мо ба хонаи бобоят мебаромадем. Ростӣ гап, ба ман дар ин хунукӣ берун мондан намефорад.

Вафо сархамона аз паси ӯ равона шуд ва ба тарафи ҳавли бобо ҳаракат кард, гарчанде ки пояш ӯро ба он тараф тамоман намекашид.

Ӯ чунин саломи гарми бибиरो интизор набуд. Кампир аз дидори наберааш бисёр шодмон шуд ва хурсандияш монанди хурсандии Тоҳир буд.

– Биёед, дароед, – ӯ онҳоро даъват кард.

Ҳар ду даромаданд ва боборо дар назди печкаи гармакак ёфтанд. Мӯйсафед оҳиста рӯяшро ба сӯи онҳо гардонда, бо овози хиррӣ онҳоро салом дод. Онҳоро дар назди печка шинонданд ва каме пас акаи Рустам аллакай дарро кӯфт. Вафо аз омаданаҳ сабук шуд, чунки муддати зиёд дар хонаи бобо мондан нахост. Ҳангоми дидани рӯи турши бобо ӯ боз метарсид, ки сӯхбати онҳо мисли он дафъа мегузарад. Монанди вохӯрии охирин баъди саломалайк ва аҳволпурсӣ дигар гап намеёфтанд. Бача намедонист, ки ӯ барои тарзи саршавии гуфтугӯ бо мӯйсафед аз акаи Рустам бояд хашмгин мешуд ё не, аммо мард чунин оғоз кард:

Бобо, шумо аз чӣ метарсед?

Бобо чашмонашро нимкоф карда, ба назари акаи Рустам истодагарӣ намуд:

– Ман аз ҳеч чиз наметарсам.

– Шумо метарсед, – дар гапаш истод меҳмон.

Бобо вазни баданро ба пойи кашидаи дигар гузошт. Маълум буд, ки пир худро нокулай ҳис мекард. Вафо ба фикр даромад, ки акаи Рустамро боздоштан даркор аст. Дасти марди солхӯрда меларзиданд. Бечора марди калонсол! Вале Вафо ҳангоми кушода шудани лабҳои мӯйсафед ҳайрон монд:

– Ман аз лаънат метарсам.

– Не, бобо. Росташро гӯед, – акаи Рустам пурсучӯро устуворона давом дод.

Хомӯшии том. Акаи Рустам чуқур нафас кашиду доништан хост:

– Набошад саволамро дигар хел мекунам: *Аз кӣ метарсед?*

Мӯйсафед сарашро фурувард ва ба дасти дар бағал ба ҳам карда назар андохт. Бобо начунбид ва маълум набуд, ки ӯ чиро меандешад. Вафо нафаҳмид, ки барои чӣ акаи Рустам савол додан гирифт, гӯе ки ӯ ҳама чизро медонад.

– Бобо, аз ман хашмгин нашавед, аммо рӯи хотири Вафо ва модараш росташро гӯед. Шумо аз Фирдавс метарсед.

– Фирдавс? – бо ҳайрат такрор кард бача ва овозаш зангӯла барин баланд шуд.

Бобо хомӯшона ба акаи Рустам чашм дӯхт. Мард чиддӣ пурсид:

– Барои чӣ инро ба Вафо нагуфтед?

Мӯйсафед тамоман дам назад. Вафо дудила шуд: *Чиро нагуфт?*

Вафо гоҳ ба бобо ва гоҳ ба акаи Рустам менигарист. Назараш ба сӯи тағояш рафт, аммо он кас танҳо китфҳояшро бардошту фурувард, мисли он ки ӯ низ ба мазмуни гап сарфаҳм нарафта истода буд.

Акаи Рустам бо овози меҳрубона аз пир пурсид:

– Оё ман инро ба ӯ гӯям?

Назарҳои бобо ва набера бо ҳам хӯрданд. Мӯйсафед ба замин нигоҳ карду танҳо бо

ризоият сарашро чунбонд.

– Вафо, бобо ба ту нагуфт, ки акаи Фирдавс падари туст.

Чашмони бача чормағз барин калон шуданд ва чоғаш поён рафт.

– Акаи Фирдавс? Падари ман? Лекин ин номумкин аст, – нобоварона гуфт Вафо.

Акаи Рустам ба тарафи ҳама нигоҳ карда, шарҳ дод:

– Ман то имрӯз шубҳа доштам, вале имрӯз ҳама чиз кушоду равшан шуд. Бобоҷон, аз ман наранҷед, аммо шумо бояд инро ба набераатон мегуфтед. Падару модари Вафо ҳамдигарро нағз дида гирифтанд ва баъди тӯйи арӯсияшон бо шумо кам рафтуомад доштанд ё бештар гӯем: баъди он онҳо ҳеч гоҳ дигар ба хонаи шумо намеомаданд. Танҳо баъди талоқи Фирдавс духтаратон маҷбур шуд, ки дар хонаи шумо зиндагӣ кунад. Сипас модари Вафо мурд ва ин сабаб шуд, ки Фирдавс ба деҳаи шумо кӯчида омад. Аҷоиб нест, ки ҳамдеҳагони шумо ўро наменихтанд. Вафо сабабгори кӯчиданаш буд. Ў хост тафтиш кунад, ки магар ў бо роҳи модараш меравад ё не. Бобо, оё гапамро тасдиқ карда метавонед?

Мӯйсафед ғамгинона ба ў чашм дӯхту қоил шуд:

– Ҳама чиз дуруст аст. Фирдавс таҳдид кард, ки ба бача саҳт азоб медиҳад, агар ў ба... ба Исои Масеҳ бовар кунад... хайр, рӯзе шуд, ки оғили мо сӯхт. Ман Вафоро бадар рондам...

Ман тарсидам....

Овози пир хомӯш шуд. Акаи Рустам ба ў ёрдам дода, суханашро ба охир расонд:

– Шумо барои ҳаёти Вафо тарсидед. Барои ҳамин шумо аз Вафо дигар хабар нагирифтед ва гумон кардед, ки падараш изашро ҳамин тавр гум мекунад. Шумо ҳатто розӣ шудед, ки барои ҳифзи Вафо алоқаро бо набераи дӯстдошта канед.

Бобо андӯхгин шуда, каллаашро ҳам карду оҳиста сарашро бо розигӣ чунбонд.

– Вафо ва Меҳрубон бошанд нафаҳмида, ба падари бача дар бозор бе тарс нақл карданд, ки бача дар кучо зиндагӣ мекунад. Падари Вафо он чоро ёфта, онҳоро поид ва фаҳмид, ки Вафо дар якҷоягии оилаи язнааш то ҳол китоб мехонад. Каме дертар хонаи ту, Меҳрубон, даргирифт. Сипас Худо хост, ки Вафо рост ба шаҳраки падараш бирасад. Духтур, ки тасодуфан ба Вафо дар хонаи мо вохӯрд, боз надониста ба Фирдавс саломи худи писарашро мерасонад. Ин тавр ў боз фаҳмид, ки Вафо дар кучост, ва чанд вақт пас меҳмонхонаи калони мо даргирифт.

Вафо намедонист, ки чӣ фикр кунад. Ҳама чиз баногоҳ осону фаҳмо менамуд. Лекин як савол дар сари Вафо монд:

– Аммо бо Ойбек чӣ гап?

Акаи Рустам сарашро чунбонда фаҳмонд:

– Падарат оиди чанҷоли пештараи ту бо Ойбек медонист. Ў дар бозор танҳо аз он сабаб

ба вай ишора мекард, то, агар Вафо шубҳа кунад, ӯ ҳама чизро ба гардани ҳамсинфаш бор кунад.

Вафо норозӣ шуда эътироз кард:

– Вале, бобочон, шумо низ гуфтед, ки Ойбек чандин бор маро пурсид ва овозае буд, ки ӯ оғилро даргиронд.

Бобо оҳ кашид ва гапи мардро тасдиқ кард:

– Вафо, Фирдавс... падарат туро дида буд, ки ту чӣ хел китоби Исоро мехондӣ. Аз он вақт ӯ моро мепонд ва ман нахостам, ки ту аз пушти роҳи модарат равон бошӣ. Вақте ки оғилам сӯхт, ман дарҳол Фирдавсро чун оташзан гумон мекардам, вале овозае пайдо шуд, ки Ойбек ба хотири сағкуш гуфтанат аз ту қасос гирифт. Чанд вақт пас Ойбек боз ва боз ба хонаи мо меомад ва туро мекофт. Ӯ бо ту ошті кардан хост ва аз ман зорӣ мекард, ки оиди ӯ фикри баде надошта бошам.

Вафо ба фикрҳои зиёд дода шуд. Акаи Меҳрубон аз оромӣ истифода бурда, пурсид:

– Акаи Рустам, ба ман гӯед, ки ҳамаи инро чӣ хел фаҳмидед.

– Ман пеш бо Фирдавс шинос будам. Ӯ ҳамсоияи мо буд-ку, вале ман намедонистам, ки ӯ ба кучо кӯчид. Рӯзе ки Вафо гуфт, ки ӯ Фирдавс ном мардеро дар бозор дида буд, дар дили ман шубҳа пайдо шуд, ки шояд ин падараш бошад? Вале ман намедонистам, ки чӣ кор кунам. Баъд ба Хусрав умед бастам. Ман умедвор будам, ки ӯ он мардро дидааст, вале

аз гуфти ӯ ҳеч чиз маълум нашуд. Ва ҳангоме фаҳмидам, ки ӯ нобино шудааст, донистам, ки ӯ чун шоҳид ёрдам расонида наметавонад. Аммо имрӯз духтур гуфт, ки ба фурушандаи мағоза низ салом расонд ва ман ба хулоса омадам, ки он мардро ҳатман аз назар гузаронидан даркор аст. Ва ман бо баҳонаи харидани нон наздаш рафтам ва ӯро шинохтам. Лекин иқроршавии бобо ҷавоб ба дуоям буд.

Тағои Вафо сарашро бо ҳайрат ҷунбонда, қоил шуд:

– Мо фикр мекардем, ки шумо танҳо барои ба меҳмонӣ рафтанимон нон харидан хостед!

Бобо бо оҳкашӣ хест. Ҳама чун бо як фармон аз чояшон ҷаҳиданд. Тарс дили Вафоро фаро гирифт, ки оё мӯйсафед ранҷида, аз меҳмононашон безор шуд. Марди пир ба зӯр дар поҳояш истод ва ба Вафо нигоҳ карда эълон намуд:

– Вафо, имрӯз рӯзи мушкилкушоӣ шуд. Ман акнун бо шумо дар амалатон шарик мешавам. Шумо милисаро ҷеғ занед, ман бошам назди Фирдавс меравам.

16 РҶЗИ МУШКИЛКУШОӢ

Ҳангоме мӯйсафед бо акаи Рустам ба назди мағозача рафтанд, Вафо ва тағояш дар хонаи бобо монда, дуо мекарданд. Бача намедонист, ки акнун чӣ мешавад. То ҳол ба каллааш намедаромад, ки акаи Фирдавс падараш

мебошад. Ин мард нисбати Вафо ҳамеша меҳрубон буд ва бача ӯро нағз медид, аммо ӯ чӣ тавр фаҳмида метавонист, ки ин кас падараш аст? Ва акнун падараш боз оташзан будааст. Бобо вақти аз хона баромаданаш равшан гуфт, ки то Фирдавсро дар ҳабсхона нашинонанд, ором наместонад. Ин фикр Вафоро боз бисёртар ба ташвиш овард. Чӣ хел мешавад, агар бобо домоди худро ба зиндон андозад?

Вақт хеле оҳиста мегузашт ва гарчанде Вафо аз пушти бобо равон шудан хост, тағояш ба ӯ роҳ надод. Бибӣ барои онҳо хӯрок монд, вале онҳо нахӯрданд. Аз гулӯи Вафо ҳеч чиз намегузашт.

Баъди муддати зиёд бобо ва акаи Рустам сӯҳбаткунон ба хона даромаданд. Акаи Меҳрубон ва Вафо дарҳол хестанд. Вафо кӯшиш намуд, ки аз намуди чеҳраи мардон ягон чизро фаҳмида тавонад. Бобо бошад мисли ҳамеша бо қавоқҳои гирифта чиддӣ нигоҳ мекард ва акаи Рустам оромона ба Вафо назар андохт.

– Чӣ шуд? – хомӯширо бурид тағо.

– Онҳо ӯро бурданд, – кӯтоҳ гуфт мӯйсафед.

– Бурданд?

Вафо намедонист, ки оё ӯ маъноӣ гапро дуруст фаҳмид. Тасаввури он ки падараш акнун маҳбус мешуд, ба ӯ маъқул набуд. Акаи Рустам аз ғами бача огоҳ шуда, дилбардорикунон дасташро болои китфаш гузошт ва шарҳ дод:

– Бобоят ҳама чизеро, ки гуфта будем, ба ӯ расонд. Ӯ аз кори кардааш хеле пушаймон шуд

ва ба ҳама чиз иқрор шуд. Баъд милиса омад ва ӯро бурд.

Вафо рӯйи акаи Фирдавсро ба хотир овард ва ғамгин шуда, гуфт:

– Аммо агар ӯ аз кораш афсӯс хӯрда бошад, шояд лозим нест, ки ба ҳабсхона равад.

Акаи Рустам сарашро қатъиян чунбонда, фаҳмонд:

– Не, Вафо. Медонӣ, пушаймонӣ аз чазо озод намекунад. Пушаймонӣ метавонад муносибатҳоро ҳал кунад, вале Хусравро ба хотир овар. Ӯ аз афсӯсхӯрии касе дигар бино намешавад ё рӯйи акаи Акмал аз ин дигар хушрӯ намешавад. Лекин зиқ нашав, Вафо. Худи падарат охир розӣ шуд, ки дар суд ҷавоб диҳад.

Меҳрубон ҳама чизро бо диққат гӯш карда, доништан хост:

– Набошад, кӣ даъвогар мешавад?

– Ман, – бо дилпурии том гуфт бобо.

– Маро... маро дидан нахост? – ногоҳ пурсид бача.

Акаи Рустам оҳиста дасташро аз болои китфи Вафо гирифта, рост ба чашмонаш назар дӯхта гуфт:

– Дар ин ҳангом не, Вафо. Ба падарат вақт деҳ. Ӯ бояд ба худ биёяд ва, ба фикрам, баъд сӯҳбат байни падар ва писар даркор мешавад.

Вақте ки меҳмонон аз ҳавлии бобо бароманд, бегоҳ шуда буд. Вале Вафо боз ба як хонаи дигар рафта хост.

– Вафо, бевақт шудааст, ва агар мо акнун ба хона наравем, шаб ба хона мерасем, – эътироз кард акаи Рустам.

– Илтимос, ман бояд Ойбекро бубинам, танҳо ду дақиқа, майлаш?

Вақте ки Вафо ба тарафи кӯчаи Ойбек давид, акаи Меҳрубон табассум кард.

Баъди як муддати кӯтоҳ Вафо баргашт ва мардон ҳайрон монданд. Ойбек дар хона набуд, вале бародараш Вафоро нағз қабул карда, ваъда дод, ки ба додараш хабари омадани Вафоро мерасонад ва нишонии хонаи акаи Рустамро медихад.

– Вафо, биё мо бояд ба хона равем. Апаи Мафтуна ба ҳар ҳол аз дер карданамон хавотир мешавад, – бегоҳ шуда, гуфт акаи Рустам. Вафо низ аз нороҳатшагии акаи Меҳрубон пай бурд, бинобар ин итоаткорона аз пушти мардон равона шуд.

Дар аввал Вафо ҳайрон монд, ки тағояш на ба хонаи худ бармегардад, балки ҳамроҳи онҳо меравад. Барои ҳамин ҳангоми ба ҳаракат омадани таксияшон пурсид:

– Тағочон, оё шумо намехостед зудтар ба яз-наву холаам тамоми навигарию нақл кунед?

Вафо рӯйҳои онҳоро тасаввур карда, тахмин намуд, ки чӣ гуна онҳо аз ҳама чиз ҳайрон

мешаванд: ба худ омадани Хусрав, парвоз накардани акаи Меҳрубон ва ёфт шудани падари Вафо ва оташзан. Акаи Рустам бо оринҷ ба паҳлуи Вафо зад ва ба бача рӯй оварда, чашмони худро бо асрор пӯшида, гуфт:

– Ба хаёлам, тағоят як кори аз ин боз муҳимтар дорад. Ў бояд як чизро ҳал кунад.

Акаи Меҳрубон аз тиреза бо назари холи ба манзараи торикшуда нигоҳ мекард. Маълум буд, ки ӯ фикран аллакай ба хонаи Вафо расид. Бача бо тааҷҷуб ба марди дар пеш нишаста нигоҳ кард. Баногоҳ ӯ фаҳмид. Вафо ба хоитри навигариҳои зиёд тамоман аз ёдаш баровард, ки Чамила то ҳол намедонад, ки оё акаи Меҳрубон аз Тоҷикистон парвоз карда рафтааст ё не.

Онҳо дар торикии том ба деҳа расиданд ва барқ набуд. Нури шамъҳо тирезаҳои хонаҳоро бо нури дилкаш равшан мекарданд. Вақте ки мотори таксӣ хомӯш шуд ва мардон аз мошин фуromaданд, апаи Мафтуна бо Чамила ва фарзандонаш аз хона баромада, назди онҳо расиданд. Хаёҳуи кӯдакон овозҳои мардонро пахш кард, бинобар ин ҳама бояд интизор мешуданд, ки саргузашти онҳоро дар хона нақл кунанд. Ҳоло Меҳрубон бо Чамила дар хунукӣ берун монда, сӯхбати худро доштанд ва як соат баъди дигарон, ях карда, бо чехраҳои равшан ва табассуми васеъ ба меҳмонхона дохил шуданд. Вафо ин дафъа шоҳиди гуфтугӯяшон набуд, аммо тахминан медонист, ки онҳо дар бораи чӣ гуфтугӯ карданд.

Акаи Рустам зуд-зуд акаи Фирдавсро дар ҳабсхона хабар мегирифт ва якуним моҳ баъди ин рӯйдодҳо падар Вафоро ба назди худ ҷеғ зад. Вафо дудила ҳамроҳи акаи Рустам ба назди ҳабсхона расид. Хона холи буд. Як посбон бо либоси низомӣ дар назди панчара посбонӣ мекард. Хона пурра кафелзада буд ва ягон тиреза надошт.

Дар пушти панчара сояи як мард бо китфҳои хамида аён шуд. Бача дудила шуд, ки оё ӯ дар ҳақиқат ба пеш қадам занад ё не. Бо меҳр акаи Рустам ӯро аз қафо тела дод. Вафо дар маркази хона истод.

Акаи Фирдавс бо либоси маҳбусӣ ва сари тарошида ғамгинона ба Вафо назар андохт. Чашмонаш чуқур дарун рафта будаанд, гӯё ки аз хоб дигар сер намешуд. Бача бо шарм ба замин чашм дӯхт. Ӯ намедонист, ки чӣ гӯяд ё чӣ гуна рафтор кунад. Падараш низ хомӯш истода, даҳонашро накушод. Акаи Рустам онҳоро оромона дастгирӣ карда гуфт:

– Фирдавс, ба фикрам, ту як чизро ба бачаат гуфтан хостӣ.

Кам монда буд, ки мард гирия кунад.

– Вафо, ... маро... маро бубахш. Намедонам, барои чӣ ман чунин бадҷаҳл будам. Ман гумон мекардам, ки Исои шумо зани маро гумроҳ кардааст, лекин оҳиста сарфаҳм меравам, ки танҳо Ӯ оташи кинаеро, ки дар дилам ҳаст, но-

буд карда метавонад, – бо овози хиррӣ гуфт ӯ.

Дили Вафо ба мард хеле месӯхт, аммо аз барои он ки ӯ ҳисси муносибати падар-писарӣ надошт, тавонист худро дорад. Ӯ гуфт:

– Ман оиди модарам кам чиз дар ёд дорам, лекин як чиз дар дилам нишаст. Ӯ имон ба Исои Масеҳро “роҳ сӯи хушбахтӣ” меномид ва китобе ки ӯ ба ман чун ягона мерос монд, бароям ганҷи қиматтарини ин дунё шуд.

Падараш сарашро ҷунбонда, иқрор шуд:

– Медонам. Вафо, модари ту ба ман оиди Исои Масеҳ бисёр чиз мегуфт, вале гӯшҳои ман кар буданд. Ба наздикӣ акаи Рустам ба ман Китоби Муқаддасро овард ва ман онро ҷиддӣ хонда истодам. Шояд ягон рӯз ман низ ба роҳ сӯи хушбахтӣ равона шавам ва дилам дар оташи меҳри Худо тоза шавад.

Вафо дар рӯзи якшанбеи омада бо хурсандии том тағову язнаашро интизор буд. Ӯ медонист, ки онҳо низ барои акаи Фирдавс дуо мекарданд. Бача бояд бо муждабарӣ то анҷом ёфтани маҷлис тоқат мекард, чунки имрӯз одам бисёр буд ва вақт зуд мегузашт. Ҳаво нармтар буд ва аввалин қоқуҳо саракҳояшонро аллакай кушода буданд. Ҳангоми рафтани ҳама танҳо хешҳои Вафо дар ҳавлии акаи Рустам монда буданд ва ӯ бо ҳаяҷон ба мардҳо хабарҳои навро нақл мекард. Онҳо шод шуданд, аммо чунин

менаумуд, ки акаи Меҳрубон як чизро ба Вафо гуфтан мехост. Мард бачаро аз дигарон каме дуртар кашид ва бо як ишораи даст ба Чамила нишон дод, ки назди онҳо биёяд. Вафо ба онҳо нигоҳ кард.

– Вафо, акнун ту падаратро боз ёфтӣ, ва ман хурсандам... – бо овози хиррӣ гуфт мард.

Бача ислоҳ кард:

– Аммо, тағо, шумо ҳамеша падари ман мемонед!

– Гапамро то охир гӯш кун, – норозиёна гуфт тағояш Меҳрубон, – одам танҳо як падар дорад ва ту бояд акаи Фирдавсро ҳамчун падарат ҳамеша ҳурмат кунӣ. Лекин падарат якчанд сол дар ҳабсхона мешинад ва ба ту оила даркор аст, бинобар ин ман, яъне мо, – ба Чамила, ки чашмонашро шармгинона пӯшид, бо меҳр нигоҳ карда, гуфт акаи Меҳрубон, – мо мехостем туро ба хонаи мо даъват кунем.

– Ба хонаи шумо? – таачҷуб намуд бача.

– Ҳа, ба хонаи мо. Мо дар моҳи июн мехоҳем тӯй кунем. Ман тахмин мекунам, ки то он вақт хонаамро аз нав месозам. Ва ту дар ҷои писари калонии мо бош!

Гуфта намешавад, ки кӣ аз ин се нафар аз ҳама бисёртар шод шуд.

17 ХОТИМА

Солҳо мегузаштанд ва тағо бо занаш соҳиби чор фарзанд гаштанд. Вафо таҳсилро хатм карда, ба донишгоҳи ҳуқуқшиносӣ дохил шуд. Ойбек тасодуфан дар ҳамон курс мехонд. Гоҳе Вафо бо ӯ дар бораи имонаш ба Исои Масеҳ гуфтугӯ мекард. Вафо дар байни ҳафта дар хонаи акаи Рустам мемонд ва охири ҳафта ба “оилаи худ” назди тағояш Меҳрубон бармегашт. Дар хонаи акаи Акмал ва холаи Вафо оҳиста як ҷамоат ташкил шуд ва бисёр вақт аҳли оилаи Холбоевҳо низ дар он меҳмон мешуданд. Хусрав ба Исои Масеҳ имон овард ва дар соли хатмкунии Вафо ғӯтаи масеҳӣ гирифт.

Падари Вафо панҷ сол дар ҳабсхона маҳбус буд ва баъди вафоти бобо ва бибии Вафо озод шуд. Ӯро бо сабаби итоати намунавӣ пеш аз анҷоми муддати таъиншуда ҷавоб доданд. Ӯ бисёр вақт Вафоро дар хонаи тағояш хабар мегирифт. Меҳри Исои Масеҳ оташи ғазабро дар дилаш фуру нишонд ва дилашро дар оташи меҳри Ӯ пок кард. Ӯ низ роҳ ба сӯи хушбахтиро ёфт.